

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Representantskapsmøte

18.—19. januar 1978

PROTOKOLL

over forhandlinger i representantskapsmøte

18.—19. januar 1978

INNHOLDSFORTEGNELSE

Side:

Åpning og konstituering	5
Ansettelse av distriktssekretærer i Oslo/Akershus, Oppland, Rogaland og Troms	6
Ansettelse av stedfortreder for LOs revisjonssjef	7
LOs handlingsprogram	7
Hovedavtalen LO—N.A.F.	12
Ordsките om Hovedavtalen	18
Tariffrevisjonen 1978	24
Sekretariatets innstilling	36
Ordsките om tariffrevisjonen	39
Votering	61
Nytt forslag fra mindretallet	61
Møtet 19. januar	75
Votering	90
Navnefortegnelse	91

TALERLISTE

Andreassen, Thor 6	Isaksen, Odd 18, 65
Ask, Erling 21, 68	Jacobsen, Ingeborg 70
Bach, Odd 63	Kalvik, Arild 51
Balstad, Jan 78	Karlsen, Thorvald 67, 83
Borgen, John 20, 77	Kjæraas, Kaare 48
Born, Arne 82	Kolstad, Walther 43, 85, 90
Bårdsen, Bjarne 71	Kosmo, Jørgen 75
Ebeltoft, Wera 59	Larsen, Øystein 54
Fjellheim, Svein 64, 67	Måredal, Henning 84
Flesvig, Ole 68, 73	Nilsen, Finn 55, 67
Frøysland, Rolf 49	Rasmussen, Kåre 84
Halvorsen, Tor 5, 12, 22, 24, 65, 89, 90	Skytøen, Lars 57, 60, 62
Haraldseth, Leif 7	Svensson, Arthur 46, 86
Hasla, Arne 44	Totland, Otto 39, 59, 61, 75
Holtbakk, Mons-Erik 19, 69, 89	Tveiten, Martin 75
Hysvær, Einar 66, 80	Uglem, Albert 41
	Wilmar, Bente 53

Landsorganisasjonen i Norge

holdt ekstraordinært representantskapsmøte 18. og 19 januar 1978 i Folkets Hus' store sal i Oslo.

Møtet ble åpnet *onsdag 18. januar kl. 11.00* av formannen, *Tor Halvorsen*, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskaps medlemmer og gjestene vel møtt.

Halvorsen ga uttrykk for håpet om et godt samarbeid med Representantskapet også i den nye kongressperioden.

Følgende forretningsorden ble enstemmig godkjent:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LOs presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse, og for siste møte ved dets avslutning.

Tor Halvorsen la deretter fram Sekretariatets forslag til

SAKLISTE:

1. Ansettelse av distriktssekretær i Oslo og Akershus, Oppland, Rogaland og Troms.
2. Ansettelse av stedfortreder for LOs revisjonssjef.
3. Handlingsprogrammet.

4. Hovedavtalen LO—N.A.F., herunder Rammeavtalen vedrørende datamaskinbaserte systemer av 1978.
5. Tariffrevisjonen 1978.

Forslaget til sakliste ble enstemmig godkjent.

Halvorsen ga deretter ordet til hovedkassereren, *Thor Andreassen*, som orienterte om reise- og diettregningene.

SAKLISTA PUNKT 1:

Ansettelse av distriktssekretærer i Oslo/Akershus, Oppland, Rogaland og Troms.

Etter at Ole Knapp og Yngve Hågensen på Kongressen var blitt valgt til tillitsmenn i LO, ble det ledig en distriktssekretærstilling i Oppland og en i Oslo/Akershus.

Distriktssekretær Arne Li ved vårt kontor i Stavanger døde 15. juni 1977.

Distriktssekretær Rolf Nilssen i Tromsø ble ved stortingsvalget valgt til stortingsrepresentant, og har fått permisjon så lenge han har dette verv.

De tre første stillinger ble kunngjort samtidig, og det meldte seg 33 søkere.

Til stillingen ved distriktskontoret i Tromsø var det 11 søkere. I Sekretariatets møte 29. august 1977 ble de tre førstnevnte stillinger besatt med forbehold om godkjenning av Representantskapet.

Følgende ble ansatt:

Øivind Hvattum ved distriktskontoret for Oslo og Akershus,

Roar Løver ved distriktskontoret i Oppland, og

Erling Høiland ved distriktskontoret i Rogaland.

Øivind Hvattum er 42 år gammel, har hatt tillitsverv innen Jern og Metall, og har vært faglig/politisk sekretær i DNA, og var nå fylkessekretær i Akershus Arbeiderparti.

Roar Løver er 46 år gammel. Han har vært klubbformann ved Kongsberg Våpenfabrikk og faglig studiekonsulent i AOF. Han vikarerte som vår distriktssekretær i Buskerud mens Thorbjørn Hagen var personlig sekretær for finansministeren. Thorbjørn Hagen har gjenopptatt sitt arbeid som distriktssekretær.

Erling Høiland er 47 år gammel. Han har hatt tillitsverv innen Transportarbeiderforbundet, og var nå AOF-instruktør i Rogaland.

I Sekretariatets møte 28. november 1977 ble — med forbehold om godkjenning av Representantskapet — Svein Rasmussen, Tromsø, ansatt som distriktssekretær i Troms.

Svein Rasmussen er 43 år gammel, og har bl. a. vært sekretær ved Norsk Kommuneforbunds distriktskontor i Tromsø. Han var nå personalkonsulent i Troms fylkeskommune.

Ansettelsene har skjedd etter at et utvalg oppnevnt av Sekretariatet hadde gjennomgått søknadene og foretatt innstilling.

Representantskapet innbys til å gjøre følgende vedtak:

De foretatte ansettelser godkjennes.

Votering:

Representantskapet ga enstemmig sin tilslutning til disse ansettelsene.

SAKLISTA PUNKT 2:

Ansettelse av stedfortreder for LOs revisjonssjef.

Det forelå følgende fra Revisjonsutvalget:

I Revisjonsutvalgets møte 19. desember 1977 ble det besluttet å utlyse stillingen internt blant revisorene. Det har meldt seg én søker — Kåre Lindemark.

Innstilling: Kåre Lindemark tilsettes i den ledige stilling som stedfortreder for revisjonssjefen.

Stillingen betegnes som 1. revisor og plasseres i lønnstrinn 24 i Statens lønnsregulativ.

Votering:

Enstemmig godkjent.

SAKLISTA PUNKT 3:

LOs handlingsprogram.

LOs nestformann, *Leif Haraldseth*, holdt følgende innledning om *LOs handlingsprogram*:

Det utkast til Landsorganisasjonens handlingsprogram som Kongressen sist vår behandlet, var det tredje i rekken. Handlingsprogrammet er en blanding av prinsipp- og arbeidsprogram. Karakteren av arbeidsprogram får programmet ved at det på en rekke områder kreves gjennomført konkrete arbeidsoppgaver innenfor et avgrenset tidsperspektiv. Samtidig gir programmet klart uttrykk for de mer langsiktige og prinsipielle mål for samfunnsutviklingen. Løsning av arbeidsoppgavene på kort sikt er nødvendige ledd i den samfunnsutvikling fagbevegelsen ønsker på lengre sikt. Både på grunnlag av den alminnelige samfunnsutvikling og de målsettinger fagbevegelsen etter hvert får gjennomslagskraft for, blir Handlingsprogrammet underlagt en kritisk vurdering og revisjon foran hver kongress i LO.

Så var også tilfellet foran Kongressen i 1977. Også denne gangen har vi en omfattende saksbehandling bak oss. Den har tatt to år. De enkelte sentrale og lokale organisasjonsledd i fagbevegelsen har vært trukket aktivt med i denne prosessen.

Arbeidet med revisjon av LOs handlingsprogram startet i begynnelsen av 1976. Da nedsatte LOs sekretariat en bredt sammensatt styringsgruppe med representanter både fra LO og forbundene. Gjennom representasjon i styringsgruppen sørget en for kontaktflater til de mange andre utvalg i LO, som Familiepolitisk Utvalg, Sosialpolitisk Utvalg og Industri- og Energipolitisk Utvalg.

Senhøstes 1976 forelå det første utkast til LOs handlingsprogram. Gjennom forbundene ble dette sendt ut til grunnorganisasjonene til uttalelse. Det ble gitt en spesiell frist for uttalelsene, som avvek noe fra den ordinære frist for innsending av forslag til Kongressen. I alt kom det inn ca. 300 forslag til endringer i dette første utkastet til LOs handlingsprogram. Forslagene ble viderebehandlet i LOs administrasjon og Sekretariatet. En rekke forslag ble innarbeidet i det reviderte forslag til LOs handlingsprogram.

Dette er sendt ut til hvert enkelt representantskapsmedlem. Endringene i forhold til det første utkastet framstår i det reviderte handlingsprogrammet med halvfete typer. Dette reviderte forslag til LOs handlingsprogram var grunnlaget for Kongressens behandling av programmet.

Under kongressbehandlingen ble det tatt opp en rekke forslag til endringer. Omfanget av forslagsmengden gjorde det umulig for redaksjonskomitéen å vurdere alle forslagene og plassere disse inn i de enkelte avsnitt. Redaksjonskomitéen formulerte enkelte forslag til konkrete endringer. Disse ble i sin helhet vedtatt av Kongressen med overveldende flertall. Redaksjonskomitéen forutsatte imidlertid i sin innstilling at alle forslag skulle vurderes nøye av Sekretariatet. Videre at Representantskapet på sitt førstkommende møte skulle foreta den endelige godkjenning av handlingsprogrammet. Kongressen sluttet seg til denne behandlingsmåte med overveldende flertall.

I tillegg til endringene som Kongressen vedtok, foreslår vi ytterligere åtte endringer i det reviderte handlingsprogrammet. De er nummerert fortløpende i forhold til Kongressens vedtak fra nr. 10 til og med nr. 17.

«Foran Kongressen kom det inn en rekke forslag til endringer i det første utkastet til LOs handlingsprogram. For det ene kom det inn forslag innenfor den ordinære frist for innsending av forslag til Kongressen. Dessuten ble det første utkastet til LOs handlingsprogram

sendt ut til grunnorganisasjonene gjennom forbundene. Svarfristen for endringer til LOs handlingsprogram ble satt til 1. mars. I alt kom det inn ca. tre hundre forslag til endringer i førsteutkastet til LOs handlingsprogram. I dette antallet inngikk så vel de forslag som var kommet inn innenfor den ordinære tidsfristen som de vel 250 forslag som utgjorde reaksjonene på forslaget til LOs handlingsprogram.

Forslagene ble vurdert av en egen arbeidsgruppe i LOs administrasjon. På bakgrunn av forslag fra denne arbeidsgruppen og viderebehandling i LOs administrasjon, ble en rekke endringer innarbeidet med halvfete typer i Sekretariatets reviderte forslag til LOs handlingsprogram. Det reviderte forslag til handlingsprogram var grunnlaget for Kongressens behandling av Handlingsprogrammet.

Under kongressbehandlingen kom det inn en rekke forslag. Omfanget av forslagsmengden gjorde det ikke mulig for redaksjonskomitéen å vurdere alle forslagene og plassere disse inn i de enkelte avsnitt. På bakgrunn av redaksjonskomitéens innstilling vedtok Kongressen i alt ni forslag til endringer. For øvrig ble ingen forslag avvist selv om det var forslag som gikk stikk i strid med det reviderte forslaget til handlingsprogram som Kongressen behandlet. Det ble i redaksjonskomitéens innstilling forutsatt at alle forslag skulle vurderes av Sekretariatet. Deretter skulle Representantskapet foreta den endelige godkjenning av Handlingsprogrammet.

Sekretariatet har lagt disse forutsetninger i redaksjonskomitéens innstilling til grunn for sin behandling. Utgangspunktet har vært Sekretariatets reviderte forslag til handlingsprogram. De ni forslag til endringer i dette som ble vedtatt på Kongressen, er som følger:

AVSNITTET UTVIDET DEMOKRATI

1. På side 10, første spalte i punkt 2, inntas etter komma:
«ved bl. a. folkevalgt lokal representasjon i bedrifters styrende organer».

AVSNITTET EN INNTEKTSPOLITIKK FOR UTJAMNING

2. På side 13, første spalte, føyes inn nytt punkt 3:
«arbeide for lik stillingsplassering og like avansementsmuligheter for kvinner og menn i arbeidslivet».
3. Til erstatning for første avsnitt på side 14, første spalte:
«For de grupper som har liten eller ingen lønnsglidning, søkes gjennomført tariffbestemmelser som sikrer kompensasjon for lønsmessig etter-slep for den enkelte arbeider eller i den enkelte bedrift. Slike inntekts-utjavnende virkemidler må komme i tillegg til lavtlønnstillegg.»

AVSNITTET FAMILIEPOLITIKK

4. Tittelen familiepolitikk forandres til Familiepolitikk — Likestilling — Likeverd.

I samsvar med Kongressens vedtak kan opplyses at det er foretatt navneendring i LOs familiepolitiske utvalg til LOs utvalg for familiepolitikk — likestilling — likeverd.

5. Som nytt punkt 2 på side 20, første spalte, tas inn:
«arbeide for å bedre kvinnes representasjon i offentlige råd, utvalg m. v. og i fagbevegelsens egne organer».

AVSNITTET ARBEID OG TRYGGHET

6. På side 30 endres siste punkt som begynner nederst i første spalte og gis følgende ordlyd:
«arbeide for et bedre og mer variert arbeidstilbud i distriktene og motvirke at omstillingene i arbeidslivet får negative konsekvenser for bosettingen».

AVSNITTET FORSKNING I LØNNSTAKERNES TJENESTE

7. I dette avsnittet vedtok Kongressen omfattende endringer. Den punktvis oppramsingen blir som følger:
Landsorganisasjonen i Norge vil
— sikre de politiske organers innflytelse over forskningspolitikken,
— utarbeide egne forskningspolitiske målsettinger,
— engasjere seg i utformingen av forskningspolitikken, bl.a. gjennom engasjement i forskningsrådenes langtidsplanlegging fremme fagbevegelsens målsetting,
— bruke forskningen som et redskap for et samfunnsformende arbeid på arbeiderbevegelsens grunnlag,
— innrette forskningen slik at den blir til nytte for lønnstakerne og gjøre forskningsresultatene tilgjengelig for dem som blir berørt,
— sikre arbeidstakerne effektiv innflytelse på forskningsprosjekter i de enkelte bedrifter,
— benytte «samarbeidsprosjekter» der slike kan tjene fagbevegelsens mål.

I teksten blir det følgende endringer:

På side 37, annet avsnitt, første spalte, tas inn etter første setning:

«Forutsetningen for at fagbevegelsen skal kunne delta aktivt i en forskningspolitisk sammenheng er at en har en egen forskningspolitikk. LO må derfor i samarbeid med forbundene utarbeide egne forskningspolitiske målsettinger.»

Mellom tredje og fjerde avsnitt første spalte, side 37, tas inn et nytt avsnitt:

«Innen forskningen i dag er langtidsplanleggingen det viktigste styringsverktøy. Gjennom aktivt å fremme fagbevegelsens målsettinger kan fagbevegelsen gjennom dette arbeidet øve stor innflytelse på forskningspolitikken.»

Helt til slutt på side 37, andre spalte, tas inn et nytt avsnitt:

«Også forskningssamarbeid med eierinteressene kan i spesielle tilfeller være i fagbevegelsens interesse. Viktig ved slike prosjekter er det at fagbevegelsens premisser er klarlagt på forhånd, slik at en er sikret at det faller sammen med fagbevegelsens målsettinger på kort eller lengre sikt.»

AVSNITTET UTDANNING — MENNESKELIG FRIGJØRING OG TRYGGHET

8. På side 49 innarbeides som nytt avsnitt til slutt i andre spalte:
«LO må styrke sin administrasjon med sikte på bedre å kunne følge opp utviklingen innen skoleverket og virke koordinerende for forbundene.»

AVSNITTET KULTUR OG ARBEID

9. På side 52, første spalte, i 13. linje ovenfra, føyes inn etter ordet framfylkingen:
«.... som er LOs barneorganisasjon....»

Etter Kongressen har arbeidsgruppen gått gjennom de mange forslag som ble framsatt på Kongressen og som er gjengitt i kongressprotokollen. På bakgrunn av forslag fra arbeidsgruppen og den videre behandling i LOs administrasjon, foreslår Sekretariatet ytterligere endringer i LOs handlingsprogram. Endringene er spesifisert nedenfor i fortløpende nummerrekkefølge etter forslagene fra redaksjonskomitéen som ble vedtatt på Kongressen. Blant de øvrige forslagene kan opplyses at enkelte er stikk i strid med prinsippene i det reviderte forslaget som Kongressen behandlet. Det er også forslag som må anses dekket av Handlingsprogrammet. Endelig er det forslag som Sekretariatet vil vurdere nærmere på vanlig måte uten at de passer inn i et handlingsprogram.

Med bakgrunn i ovennevnte foreslår Sekretariatet ytterligere tilføyelser til Handlingsprogrammet som følger:

AVSNITTET ET RETTFERDIG OG GODT LØNNSSYSTEM:

10. På side 17, første spalte, 5. punkt, tillegges følgende:
«og dette ikke fører til miljø, arbeids- og sikkerhetsmessige skadevirkninger».

AVSNITTET FAMILIEPOLITIKK — LIKESTILLING — LIKEVERD

11. På side 20, første avsnitt, første punkt, tas inn følgende tillegg foran samfunns- og arbeidsliv, slik at punktet slutter slik:
«familie-, samfunns- og arbeidsliv».

AVSNITTET SOSIAL TRYGGHET FOR ALLE

12. På side 23, andre spalte, tas inn følgende tillegg til siste setning i første avsnitt: «, bl.a. ved å ta initiativ på den enkelte bedrift for å kartlegge og tilrettelegge høvelige arbeidsplasser for funksjonshemmede».
13. På side 25, andre spalte, endres annen setning slik:
«Pensjonister med Folketrygdens minsteytelser må derimot få en sterkere økning i disponibel realinntekt enn dette.»

AVSNITTET ARBEID OG TRYGGHET

14. På side 30, første spalte, annet punkt, tillegges følgende:
«.... og de samfunnsmessige interesser».
15. På side 32 andre spalte, første avsnitt, gjøres følgende tillegg til avsnittet:
«Om mulig må de som rammes av driftsinnskrenkninger og nedleggelse av arbeidsplasser sikres nytt arbeid nær sitt tidligere arbeidssted.»

16. På side 35, første spalte, gjøres følgende tillegg etter første setning:
«Slike endringer vil være av avgjørende betydning for å styrke kvin-
nenes stilling i arbeidslivet, skape flere arbeidsplasser for kvinner og
dermed øke samfunnets muligheter for å tilfredsstille kvinnes behov
for yrkesaktivitet.»

AVSNITTET FERIE, FRITID OG NATURVERN

17. På side 38, andre spalte, tas inn nytt punkt før siste punkt:
«— støtte Norsk Bedriftsidrettsforbund,»

Etter at Representantskapet har tatt stilling til endringene, vil det ende-
lige handlingsprogram bli trykt. Det forutsettes at Sekretariatet har anled-
ning til å foreta rene redaksjonelle endringer om en finner dette nød-
vendig.»

Etter at Representantskapet har tatt stilling til de endringer som
her er foreslått, vil det endelige Handlingsprogrammet bli trykt.
Det er en forutsetning fra Sekretariatets side at en ved finlesning
kan få anledning til å foreta rene redaksjonelle endringer om en
finner dette nødvendig.

Jeg håper at vi etter dette Representantskapet kan ha et vedtatt
handlingsprogram i fagbevegelsen. Med bakgrunn i den omfattende
saksbehandling i fagbevegelsens grunnorganisasjoner, burde dette
Handlingsprogrammet, som de tidligere, ha bred støtte blant våre
medlemmer. Det er denne støtte vi er avhengig av for å få tilstrek-
kelig gjennomslagskraft i arbeidet for å få de mange programposter
gjennomført. Ut fra den brede organisasjonsmessige behandling er
det mitt inntrykk at det store flertall av fagbevegelsens medlem-
mer identifiserer seg og støtter opp om Handlingsprogrammet på
en slik måte som jeg har beskrevet. Med dette vil jeg på Sekre-
tariatets vegne anbefale at Representantskapet vedtar Handlings-
programmet med de forslag til endringer som foreligger.

Ingen forlangte ordet til saken.

Votering:

**Det endelige Handlingsprogram for kongressperioden 1977—81 ble
enstemmig vedtatt.**

Tor Halvorsen ba deretter *Leif Haraldseth* om å lede møtet.

SAKLISTA PUNKT 4:

Hovedavtalen LO—N.A.F.

LOs formann, *Tor Halvorsen*, innledet om utkastet til ny Hoved-
avtale av 1978 mellom LO og N.A.F.:

Allerede ved Kongressen i mai i fjor hadde vi en bred gjennom-
gåelse av Hovedavtalen. Til grunn for debatten forelå det flere hun-
dre forslag. De ble oversendt Sekretariatet, som skulle se dem i sam-
menheng med forslagene fra forbundene fram til fristens utløp ved
slutten av august i fjor.

Vi hadde med andre ord et omfangsrikt materiale å bearbeide
fram til innledningen av forhandlingene med Norsk Arbeidsgiver-
forening. Sekretariatet nedsatte flere underutvalg for forberedel-
sene av de endelige krav. Den forberedende behandling pågikk
fram til Sekretariatets møte den 17. oktober.

Bare tre dager etter ble forhandlingene innledet med N.A.F.
Det var et ganske omfattende dokument som ble presentert for
Arbeidsgiverforeningen. Til forskjell fra tidligere revisjoner, la
denne gangen også N.A.F. fram en rekke omfattende forslag til
endringer. En må kunne si at mange av dem ikke var på linje med
de krav vi framsatte.

Gjennom de mange forhandlinger som er holdt, har vi kommet
fram til et akseptabelt resultat, og jeg vil si at det dokument som
nå ligger på Representantskapets bord må karakteriseres som et
godt arbeidsredskap for de neste fire år.

Jeg vil gjerne framholde dette sett på bakgrunn av at de til-
svarende forhandlinger i 1973 ble brutt. Sekretariatet behandlet
forhandlingsresultatet i sitt møte 9. januar, og har enstemmig an-
befalt Representantskapet å vedta det.

I tida mellom 20. oktober og 15. desember, da vi nådde fram til
enighet, har det som nevnt vært holdt en lang rekke møter. Vårt
store forhandlingsutvalg på 33 medlemmer og de ulike arbeids-
grupper har hatt en rekke møter i dette tidsrom.

Jeg vil være noe varsom med å trekke fram enkeltheter ved et så
omfattende dokument som vi i dag har til behandling, men jeg
synes likevel det er grunnlag for å gå nærmere inn på enkelte
områder.

Under Kongressens diskusjon, og i de forslag som ble fremmet
både før og etter Kongressen, sto tillitsmannsbestemmelsene helt
sentralt. Tida var inne til å foreta en vesentlig styrking av tillits-
mennenes arbeidsgrunnlag. Som jeg sa i min sluttreplik på Kon-
gressen, har vi mye ugjort på dette felt, og som den sentrale orga-
nisasjon LO er for lønnstakerne, vil det alltid være vår vik-
tigste oppgave å sikre tillitsmennenes arbeidsmuligheter.

Tillitsmannsbestemmelsene er blitt vesentlig styrket. Vi har fått
aksept på at de skal være flere, og at de skal ha mer tid til å ivareta
sine oppgaver. Det har også sin betydning at de rent praktisk får
bedre arbeidsbetingelser med hensyn til kontor m.v. Der nest er

betalingsbestemmelsene og bestemmelsene om faglig arbeid i arbeidstida vesentlig forbedret.

I sum vil jeg hevde at vi har nådd et resultat som gir tillitsmennene bedre muligheter til å ivareta sine plikter overfor medlemmene.

La meg innledningsvis også trekke fram konsernbestemmelsene som tidligere henhørte under del B i Hovedavtalen. Vår målsetting var som kjent å gi tillitsmennene større innflytelse i konsernbedrifter. På prinsipielt grunnlag har vi nådd fram ved at det i Hovedavtalens del A er gitt adgang til å ta opp spørsmål som angår konsernene. Dette er i seg sjøl et framskritt. Vi har riktignok ikke nådd fram til bestemmelser som helt ut innfrir vårt omfattende krav, men det er klart at vi med det foreliggende resultat har maktet å forenkle tillitsmannsarbeidet på konsernplan. Denne endringen er en nyvinning som med tida vil bli av stor betydning, og som en kan bygge videre på.

Et tredje spørsmål jeg vil reise innledningsvis, er oppfølgingen av den nye loven om arbeidervern og arbeidsmiljø. I denne forbindelse vil jeg minne om den idé som ble lagt fram for Kongressen om opprettelse av en egen avtale for miljøspørsmål. Hensikten med dette var i første rekke å bringe våre tillitsmenn mest mulig aktivt med i løsningen av miljøproblemene. Dernest var målsettingen å få til bedre bestemmelser i avtalen enn det loven gir. Det viste seg ikke å være grunnlag for å kjøre dette fram på det nåværende tidspunkt.

Vi har nå fått en bestemmelse som gir adgang til stedlige forhandlinger om lovens gjennomføring mellom våre tillitsmenn og bedriftene. Også ut fra lovens formålsparagraf om partenes aktive medvirkning, mente vi det var vesentlig at den nye Hovedavtalen gir denne adgangen til å bringe inn det ordinære tillitsmannsapparat i disse sakene. Internt i fagbevegelsen vil dette naturligvis forutsette et nært samarbeid mellom våre ulike tillitsmenn på bedriften.

Det fjerde og siste punktet jeg ønsker å komme inn på før jeg går inn på den mer punktvis gjennomgåelse, er del B og avtalegrunnlaget for bedriftsutvalgene og avdelingsutvalgene. Vi har alle i lengre tid vært opptatt av demokratiseringen av arbeidslivet. Gjennom loven om bedriftsdemokratiet er vi kommet i gang med denne prosessen. Dette regelverket bygger imidlertid på representasjonsdemokratiet. Vi trenger parallelt med dette en styrking av demokratiet innad i bedriftene og på den enkeltes arbeidsplass. Det vi har kalt en utbygging av et deltakerdemokrati i norsk arbeidsliv. Det var i denne sammenheng vi fikk fram forslagene

til en styrking av bedriftsutvalgene og avdelingsutvalgenes innflytelse. Vi har nå oppnådd gjennomslag for disse synspunkter.

Jeg vil heretter kort peke på noen av de nye punktene i avtalen:

Etter § 4 er det nå adgang til å velge flere tillitsmenn enn tidligere i bedrifter med mer enn 150 ansatte. Innenfor den skala som nå foreligger, er det åpnet adgang til valg av tillitsmenn til andre spesielle oppgaver, og dette er en fortsettelse av den bestemmelsen vi fikk inn i 1973 om studietillitsmannen. Som eksempel på slike funksjoner hadde vi i våre krav listet opp i tillegg til opplysnings- og studiearbeidet, produktivitetsarbeid, dataarbeid, sosialt arbeid og forsikringsarbeid.

I tillegg til skalaen kommer tillitsmenn valgt i henhold til retningslinjene for bruk av arbeidsstudier og rammeavtalen vedrørende datamaskinbaserte systemer.

N.A.F. hadde som nevnt en rekke forslag til endringer, og ett av disse gikk på paragraf 5, hvor Arbeidsgiverforeningen ønsket innført en bestemmelse om en forutsetning på 2 års ansettelse før en kunne velges til tillitsmann. Som kjent heter det nå at våre tillitsmenn «så vidt mulig» velges blant dem som har vært ansatt i 2 år.

N.A.F. sto hardt på å få sitt forslag akseptert. Fra vår side ble det like klart fastslått at en slik ufravikelig regel ville være et kraftig inngrep i vårt indre liv. Rent praktisk ville dette dessuten utelukke nyansatte med bred faglig erfaring og dyktighet fra andre arbeidsplasser. Det var til slutt mulig å få akseptert vårt syn, og jeg er sikker på at dette vil være til fordel for hele arbeidslivet.

Jeg finner også grunnlag for å trekke fram det tillegget vi har fått med innledningsvis i felleserklæringen om tillitsmannsinstitusjonen. Det er et viktig framskritt når vi har fått gjennombrudd for kravet om nødvendig tid til tillitsmannsarbeidet. Formuleringen innebærer verken en øvre eller endre grense. Bestemmelsen forutsetter en løsning av dette lokalt for den enkelte bedrift.

I paragraf 6 har vi oppnådd en betydelig forbedring i formuleringen om bruken av personalopplysninger.

Her kommer også inn den nye bestemmelsen om stedlige drøftelser om løsning av tvister ved arbeidsmiljølovens gjennomføring.

Forbedring av arbeidsbetingelsene for det faglige arbeidet har stått sentralt i forhandlingene. I denne sammenheng kan vi vise til paragraf 7. Mulighetene for å holde møter i arbeidstida er et viktig bidrag til å bedre våre arbeidsmuligheter. Den nye bestemmelsen gir adgang til å legge også klubbmøter i arbeidstida uten trekk i lønn.

Arbeidsgiverforeningen gikk ikke med på våre krav om permi-

sjonsregler og rett til fri i paragraf 7, og fremmet selv krav i motsatt retning. Imidlertid er det gjort en forbedring av retten til permisjon når våre folk velges til lønnet tillitsverv i fagorganisasjonen.

Arbeidsmiljøloven har ført til endringer på flere punkter i avtalen, og det går bl. a. fram av de store endringer som er skjedd i paragrafene 7 a og 13 a.

Den nye paragraf 8 bidrar omsider til klarhet om betalingsreglene. Det er nå klart fastslått at tillitsmennene skal ha godtgjort sin tapte fortjeneste når forhandlingsmøtene pågår i arbeidstida. Bare når møtene er lagt i tillitsmennenes fritid, kan den tidligere ordningen basert på godtgjørelsen for 1. og 17. mai legges til grunn. Selv om vi ikke nådde fram med vårt krav om å få forhandlingsmøter i fritida godtgjort som overtid, betyr betalingsreglene en vesentlig forbedring.

LOs forhandlingsopplegg denne gang la opp til et gjennombrudd for å bedre arbeidsbetingelsene i konsernbedriftene. Vi la opp til ganske omfattende endringer på dette punkt. Vår motpart kunne ikke gå så vidt langt i denne omgang, men på prinsipielt grunnlag har vi likevel oppnådd et gjennombrudd slik paragraf 9 nå er utformet.

Med en tilsvarende prinsipiell begrunnelse finner jeg å ville legge vekt på endringen av paragraf 10. Partene er nå likestilt i de tilfeller det skjer brudd på Hovedavtalens bestemmelser. Som vi kjenner til var dette en spesiell belastning for tillitsmennene i den gamle bestemmelse.

Oppsigelsesvernet for tillitsmenn er styrket, i hovedsak overensstemmende med Arbeidsmiljøloven. Av det nye i paragraf 11 vil jeg trekke fram at også medlemmer av arbeidsmiljøutvalgene blir omfattet av bestemmelsene. Det er videre fastslått at enhver oppsigelse på forhånd skal drøftes med tillitsmannsutvalget.

Av N.A.F.s omfattende dokument til endringer, vil jeg nevne forslaget til paragraf 21 om en avgrensning av grunnlaget for sympatiaksjoner. Arbeidsgiverforeningen hevdet at aksjoner overfor N.A.F.-bedrifter utelukkende skulle ha rettsmessig grunnlag i ordninger som allerede finnes i N.A.F.s avtaler for tilsvarende bedrifter.

Videre et forslag om en ny paragraf 21 a inneholdende som forutsetning for politisk demonstrasjonsstreik at den ble godkjent av LO og varslet fire dager før iverksettelsen. Fra vår side ble kravene avvist, og er ikke med i det forhandlingsresultat som foreligger.

Det er nå enighet om å endre paragraf 24. Prosenttrekk av fagforeningskontingenten kan nå gjennomføres uavhengig av antallet ansatte for alle som kommer inn under denne avtalen.

Den protokolltilførsel partene er enige om forutsetter at disponeringen av lønnskonti og fornuftig bruk av sjekk skal forbli gebyrfri. Vi har fulgt dette opp med et fellesbrev til Bankforeningen og Sparebankforeningen hvor vi redegjør for vårt felles syn. Dette synes nå å gå i orden.

For Samarbeidsavtalen er det gjort flere endringer. Som jeg allerede har vært inne på, ønsket vi en styrking av bedriftsutvalgenes og avdelingsutvalgenes innflytelse og beslutningsrett. Dette vil være i tråd med tankene om å øke deltakerdemokratiet på den enkelte arbeidsplass. Vi stilte oss dessuten åpne for å kombinere arbeidsmiljøutvalget og bedriftsutvalget for de bedrifter der partene selv blir enige om en slik løsning.

Fra N.A.F.s side forelå et ganske omfattende endringsforslag. Forhandlingene har avklart en del av de prinsipielle retningslinjer, og dette framgår av endringene i innledningsavsnittet i del B.

Vi har oppnådd en utvidelse av bedriftsutvalgenes arbeidsområde. Denne forsterkningen av bedriftsutvalgene framgår bl. a. i paragraf 32. Myndighetsområdet er utvidet til saker som er av vesentlig betydning for de ansatte og deres arbeidsforhold, og investeringer blir nå ett av de spørsmål utvalget skal uttale seg om. Det ligger i dette at bedriftsutvalget styrker sin innflytelse i bedriftenes beslutningsapparat.

Det vil videre tillegge bedriftsutvalgenes myndighets- og ansvarsområde å fastsette de generelle retningslinjene for yrkesopplæringen på bedriften og tilsvarende for orienteringene som gis nyansatte.

Bedriftsutvalgene vil komme inn i bildet ved iverksettelsen av vernetiltak. Dertil kommer muligheten for iverksettelse av forskjellige sosiale velferdstiltak innenfor en nærmere angitt budsjett-ramme. Det åpnes her for beslutninger med alminnelig flertall.

Det er også en del av endringen at avtalen legger opp til en størst mulig delegering til avdelingsutvalgene.

Ved forrige revisjon fikk vi et nytt 5. ledd i paragraf 37 om beslutningsrett, og derigjennom et gjennombrudd for å øke de ansattes reelle medbestemmelse. Vi har nå kommet et skritt videre på denne veien. Jeg viser til paragraf 40, som innebærer at avdelingsutvalget kan treffe avgjørelser i saker som vedrører utvalgets avdeling i bedriften. Det er fortsatt begrensninger i myndighetsområdet, bl. a. er det en forutsetning at det er gitt de nødvendige fullmakter fra bedriftsledelsen eller bedriftsutvalget og vedtakene må være enstemmige. Med andre ord, er det fortsatt mye som gjenstår i den videre indre demokratisering av arbeidsplassene. Likevel

vil jeg anse den revisjon som foreligger som et brukbart redskap mange mer moderne bedrifter vil ta i bruk.

Med dette skulle de fleste vesentlige punkter være berørt, og jeg vil anbefale Sekretariatets enstemmige forslag til Representantskapet om å godkjenne det foreliggende forhandlingsresultat.

Tor Halvorsen gjorde merksam på at man samtidig med forhandlingene om Hovedavtalen førte forhandlinger om Rammeavtalen for datamaskinbaserte systemer. Her foreligger det også et anbefalt forslag, som han anbefalte Representantskapet å gi sin tilslutning til.

Ordskiye om Hovedavtalen.

Odd Isaksen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, sa i sitt innlegg at Bygningsindustriarbeiderforbundet ikke hadde noen merknader til forslaget til ny Hovedavtale som sådan, og han anbefalte Representantskapet å vedta forslaget til Hovedavtale som foreligger.

— Jeg vil imidlertid ta opp ett spørsmål som har tilknytning til den nye Arbeidsmiljøloven. Den nye loven har virket ca. et halvt år og vi har fått en del erfaringsbakgrunn. En har i Arbeidsmiljøloven detaljerte bestemmelser i oppsigelseskapitlet. I forbindelse med den nye Hovedavtalen vil jeg reise spørsmålet til LOs formann om man har vært inne på å forsterke tillitsmennenes rett til å være rådgivere i henhold til Arbeidsmiljølovens § 61, punkt 1, 3, avsnitt, hvor det står at arbeidstakerne har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller av en annen rådgiver under forhandlinger.

Det vi i Bygning vil reise spørsmål om, er hvorvidt man i forbindelse med forhandlingene om Hovedavtalen har tenkt på å forsterke tillitsmennenes rett og plikt til å være rådgivere. Vi kunne tenke oss at man i forbindelse med hovedavtaleforhandlingene hadde tilført Hovedavtalen en bestemmelse om at *partene er enige om at hvor denne Hovedavtale gjelder skal en tillitsvalgt være arbeidstakernes rådgiver*.

Jeg er bare interessert i å vite hvorvidt man har vært inne på den siden av saken, sa Isaksen.

Jeg lyttet med interesse til Tor Halvorsens innledning om Hovedavtalen, men jeg vil påpeke at det er én ting som ikke står skrevet, og som LOs formann ikke nevnte. Ca. halvparten av våre medlemmer omfattes av industriavtalen og den andre halvparten av en spesiell hovedavtale for bygg- og anleggsgagnene. I forbindelse med forhandlingene på Gaustadblick ble det protokollført følgende: «Det er enighet om at bygningsgagnene unntas fra denne ordning. For disse gagnene vil den någjeldende ordning fortsatt gjelde, dog

således at kontingenttrekk kan gjennomføres også i bedrifter med mindre enn 13 ansatte, såfremt partene på den enkelte bedrift er enige om det.»

Dette medfører at ved fornyelsen av Hovedavtalen for industrien, så bandt de på forhånd oss som etterpå skal revidere Hovedavtalen for bygg- og anleggsgagnene. Ved revisjonen av Hovedavtalen i 1974 fikk man inn i Hovedavtalens § 24, punkt 3, følgende: «I bedrifter med mer enn 25 arbeidstakere skal bedriften sørge for trekk av kontingent» På grunn av den spesielle bedrifts- og arbeidsplasstruktur vi har innenfor bygg og anlegg, fikk vi inn en bestemmelse i vår hovedavtale hvor tallet 25 var satt ned til 13. Vårt ønskemål var selvfølgelig å få det enda lavere, men dette ble resultatet.

Denne gang er vi bundet av at dette punktet er opp og avgjort før vi kommer til forhandlingsbordet.

Saken har ikke bare betydning for våre medlemmer. Hvis vi skal være bundet av den protokollasjon, som man ble enig om mellom hovedorganisasjonene, innebærer det at vi i Bygning ikke kan få gjennomført kontingenttrekk eller prosenttrekk. Vi har et landsmøtevedtak fra 1974 om endring av kontingentprosedyren.

Vi er skuffet over at hovedorganisasjonene går fram på en slik måte at vi er bundet før vi begynner forhandlingene om vår hovedavtale. Både fra Bygnings og Arbeidsmandsforbundets side er vi svært lite begeistret for en slik form for forhandlinger. Slike forhandlingstekniske sidesprang håper vi det er første og siste gang man foretar fra LOs side.

Mons-Erik Holtbakk, Norsk Tjenestemannslag, sa innledningsvis at han kom fra et område som ikke er berørt av denne Hovedavtalen, men avtalen er retningsgivende for avtalen Staten har, og endringene i Hovedavtalen mellom LO og N.A.F. vil slå ut til deres fordel senere.

— I § 6 på side 8 står det: «På den enkelte bedrift skal det drøftes mellom partene hvilke personopplysninger bedriften kan registrere, hvordan opplysningene skal oppbevares og hvordan de kan brukes.»

Jeg mener det vil være riktig ut fra den interesse enkelte arbeidsgivere viser for opplysninger om arbeidstakere, at det tas inn en henvisning til Arbeidsmiljølovens § 55 i forbindelse med denne formuleringen i avtalen.

Jeg fremmer følgende forslag:

«Side 8, § 6, første avsnitt:

Det tas inn en henvisning til Arbeidsmiljølovens § 55.»

Innledningen til § 9 på side 12 viser en idealistisk målsetting, som etter min mening ikke er i overensstemmelse med den situasjon mange opplever i dag ved f.eks. bedriftsnedleggelse. En søker her å gi en rett til de ansatte til å være med på å formulere sin arbeidsplass, og også få styring på den, mens realiteten i mange situasjoner er at en får vedtak og bestemmelser tatt over hodet på seg om spørsmål som berører ens egne livsforhold.

Jeg mener derfor at innledningen til § 9 bør strykes. Jeg mener at § 9, punkt 2, side 13, i 2. avsnitt, 1. setning hvor det står: «I saker som angår arbeidstakernes sysselsetting og arbeidsforhold skal de ved sine tillitsmenn gis muligheter for å fremme sine synspunkter før bedriftens beslutninger settes i verk.»

Her mener jeg det vil være riktig at en gir de ansatte en mulighet til, ikke bare å si hva de mener før beslutninger settes i verk, men før beslutninger tas, og at det også føyes til i denne formulering en mulighet for å søke støtte hos de politiske myndigheter før beslutninger tas.

Jeg vil derfor foreslå at § 9, punkt 2, side 13, 2. avsnitt, 1. setning, endres til:

«I saker som angår arbeidstakernes sysselsetting og arbeidsforhold, skal de ved sine tillitsmenn gis muligheter for å fremme sine synspunkter og søke støtte hos de politiske myndigheter før bedriftens beslutninger tas.»

En naturlig konsekvens av dette vil også være at en gjør tilsvarende endringer i punkt 3, hvor det står: «Representantene for arbeidstakerne skal gis mulighet for å fremme sine synspunkter før beslutninger settes i verk.»

Jeg vil foreslå at § 9, punkt 3, side 14, 3. avsnitt, 1. setning, endres til:

«Representantene for arbeidstakerne skal gis mulighet for å fremme sine synspunkter og søke støtte hos de politiske myndigheter før beslutninger tas.»

John Borgen, Hedmark fylke, mente at det var en alminnelig oppfatning blant de tilstedeværende at Hovedavtalen er det beste virkemiddel vi har i vårt daglige arbeid for fagbevegelsen, kanskje spesielt i bedriftsklubbene.

— Jeg synes det er grunn til å berømme forhandlerne for utmerket arbeid. Det gis så sjelden ros blant oss fagforeningskamerater, at jeg synes det er riktig å si det som en innledning.

Arbeidslivets lov er som andre lover vanskelig å praktisere. Noen lager den, og vi ute på arbeidsplassene skal forsøke å bruke den,

og jeg tror mange av oss har erfaringer som ikke bare er gode. Den såkalte motparten henger seg ofte opp i ordformuleringer som vi svært ofte får en sterk følelse av er laget av nettopp denne motparten. Jeg tenker da på ord som *bør*, *skal* og *kan*. Dette gjelder også overenskomstene generelt.

Jeg kunne tenke meg mer presise ordformuleringer, som vil lette vårt arbeid i den alminnelige hverdag.

Jeg vil innskrenke meg til å nevne to—tre ting som jeg gjerne ville ha hatt annerledes.

I § 6 på side 6, som omhandler plikter og rettigheter, er det en endring under avsnittet om *ansettelse*. På fjerde linje står det at bedriftsledelsen snarest mulig skal presentere de nyansatte for tillitsmannsutvalgets formann og for vedkommende gruppes tillitsmann.

Der vil jeg foreslå følgende:

«Bedriftsledelsen skal snarest mulig og før ansettelsespapirene underskrives, presentere de nyansatte»

Dermed kunne man kanskje unngå at arbeidsgiveren prøver å finne ut hvilken politisk ideologi den enkelte arbeidssøkende har.

Jeg vil be representantene om å tenke over dette, og vurdere om det er mulig å støtte meg i dette.

§ 24 om bankkontokortene synes jeg det stort sett er grunn til å være fornøyd med, men jeg har en følelse av — etter å ha hatt en del diskusjoner med bankfolk om dette — at det også i Hovedavtalen burde ha stått at arbeidstakerne ikke må bli pålagt utgifter som de ikke har bedt om.

Når det gjelder punktet om særavtaler og oppsigelsesfrister, så står det i punkt 2 i den «gamle avtalen» at det skal være en uke, mens det i den nye står en måned. Jeg vet at man i Verkstedoverenskomsten har kommet fram til at praksis er en måned, men i vårt arbeid i bedriftsklubbene hadde det vært en fordel at man fortsatt hadde hatt en uke, spesielt for dem som står på prestasjonslønn. Hvis det, som foreslått, blir en måned, vil arbeidsgiverne få en gratis sjanse til å uthale avtaletiden med én måned — noe de i mange tilfelle vil benytte seg av.

Erling Ask, Norsk Kjemisk Industrierarbeiderforbund, hadde en merknad til *protokolltilførselen til § 24 om Lønnskonto over bank*. — Jeg er klar over at man her har forsøkt å finne en noe sterkere formulering, men jeg mener protokolltilførselen åpner mulighetene for gebyr på sjekkbruk og lønnskonti. Det står at det er begge parter forutsetning at man finner fram til ordninger hvormed

vanlig disponering av lønnskonto og fornuftig bruk av sjekk, fortsatt vil være gebyrfri. — Hvem er det som skal definere «vanlig og fornuftig bruk»? Skal N.A.F. og LO definere det, eller er det bankene? Det må aldri bli slik at vi må betale gebyr for å hente vår lønn. Protokolltilførselen innebærer at en utenforstående skal kunne definere hva som er vanlig for meg, og fortelle meg hvordan jeg skal disponere mine sjekker og min lønnskonto. Jeg synes dette er et stort inngrep i den personlige integritet. Vi vet at bankene lovet gull og grønne skoger for å få lønnskontiene. Etter hvert har det kanskje kostet bankene noe, men jeg er ikke i tvil om at det er en lønnsom affære for bankene.

Jeg vil foreslå at vi stryker ordet «vanlig» og at vi stryker «fornuftig bruk av sjekk», slik at setningen lyder:

«Det er begge parter forutsetning at man finner fram til en ordning hvormed disponering av lønnskonti fortsatt vil være gebyrfri.»

Det hadde ikke tegnet seg flere talere til debatten under dette punktet på dagsordenen, og *dirigenten* ga ordet til LOs formann.

Tor Halvorsen: Det vil vel alltid være slik at når man har drøftelser om Hovedavtalen, har man en rekke ting en ønsker å finne løsninger på. De fleste punkter som har vært nevnt her, har vært av de ting man gjerne hadde sett at man kunne ha funnet bedre løsninger på. Resultatet som er forelagt Representantskapet, er det man til syvende og sist kom fram til etter lange, til dels vanskelige forhandlinger.

Jeg tror det vil by på store vansker å legge fram forslag til endringer nå. Man må nå ta stilling til det endelige forhandlingsforslag som foreligger.

Resultatet forhandlingsutvalget har kommet fram til — og som Sekretariatet har anbefalt — er det vi mener er det best mulige i den situasjon vi nå befinner oss i.

Odd Isaksen var inne på et meget vesentlig spørsmål om hvorvidt man kunne trekke hele tillitsmannsapparatet aktivt inn i arbeidet med Arbeidsmiljøloven. Å gjennomføre intensjonene i Arbeidsmiljøloven er en oppgave — ikke bare for verneombudet, selv om de har en sentral oppgave — men for hele vårt tillitsmannsapparat. Odd Isaksen nevnte at man burde ha fått inn i Hovedavtalen retten til å velge sine rådgivere. Det er mange ting man burde ha fått inn i Hovedavtalen, men dette står allerede i loven, og vi verken kan eller vil fravike lovens bestemmelser. Det er klart definert i loven at de enkelte arbeidstakere selv har rett til å velge sine rådgivere. Det som for oss var vesentlig, var å trekke forhandlingstillits-

mennene inn i drøftelser hvor det var uenighet til stede og at det var forhandlingstillitsmenn i kraft av det de er og det de representerer som valgte tillitsmenn som bør inn i denne prosessen. Det er her vi må finne fellesskapet mellom de ulike typer av tillitsmenn som har forskjellige oppgaver innenfor våre arbeidsplasser.

Vi håper at vi med denne formuleringen har lagt grunnlaget til rette for en slik prosess, men også grunnlaget til rette for et bedre samarbeid mellom de ulike tillitsmannsgrupperinger innenfor den enkelte arbeidsplass.

Ett av de vanskeligste spørsmålene for forhandlingsutvalget, var Hovedavtalen for bygg og anlegg. Relativt tidlig ble det klart at man kunne få den ordning som nå ligger i avtalen, men at man i avtalen for bygg, hvor en hadde en begrensning på 13, ikke ville åpne adgang til det uten at man eventuelt fant løsninger på den enkelte arbeidsplass. Dette ble selvfølgelig lagt fram for Byggnings egne representanter, som på samme måte som det øvrige forhandlingsutvalg så dette som beklagelig, men likevel ville anbefale forslaget som foreligger.

Det får stå opp til Bygning i de forhandlinger de skal ha å søke å finne interne løsninger på dette problem.

Vi fant at det var av så vesentlig betydning for en rekke forbund når de nå skal gå over til prosenttrekk av kontingent å finne en brukbar totalløsning på dette spørsmålet.

Holtbakk var inne på spørsmål med nær tilknytning til Arbeidsmiljøloven. La det være klart at det er mange steder vi kunne henvise til loven, og lovens bestemmelser skal og må gjelde. Det må da være unaturlig at vi i enhver paragraf henviser til loven. Det er en selvfølge at lovens bokstav her går inn. Holtbakk nevnte også innledningen til § 9. Jeg håper inderlig Representantskapet vil gi sin tilslutning til de synspunkter og tanker denne innledningen inneholder, som kan ha sin store betydning i forholdet i norsk arbeidsliv i framtiden.

Ask tok i sitt innlegg opp spørsmålet om bruk av sjekk. Vi må innrømme at det finnes folk som skriver en 60—70 sjekker i løpet av kort tid, og det må vel være gal bruk av sjekk. Fornuftig bruk av sjekk tilsier at man ikke skriver ut sjekker på 10 kroner, slik det er blitt hevdet at folk gjør. Det er da brukerne som ofte må betale den slags misbruk. Det er ikke Bankforeningene alene som skal ta stilling til spørsmålet, og vi regner med å drøfte dette i nær framtid. Vi skal da selvfølgelig ta hensyn til synspunktene som er kommet i denne anledning.

Til Borgen vil jeg si at de forslag til endringer han la fram er spørsmål som har vært vurdert i forhandlingsutvalget, men som

vi ikke har vunnet fram med. Vi får samle oss om disse spørsmål og se hva som kan gjøres ved neste korsvei.

Jeg tar da opp Sekretariatets forslag om å anbefale det foreliggende forhandlingsresultat som godtatt.

Dirigenten foreslo at de innkomne forslag ble vedlagt protokollen, og at man voterer over Sekretariatets forslag.

Denne framgangsmåte ble enstemmig vedtatt.

Votering:

Forslaget til revisjon av Hovedavtalen ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten opplyste at man også skulle ta stilling til Sekretariatets forslag til Rammeavtalen vedrørende datamaskinbaserte systemer. Sekretariatet anbefaler Representantskapet å godta forslaget.

Votering:

Enstemmig vedtatt.

Representantskapet tok pause til kl. 14.00.

Ettermiddagsmøtet 18. januar

SAKLISTA PUNKT 5:

TARIFFREVISJONEN 1978

Tor Halvorsen holdt følgende innledningsforedrag om tariffrevisjonen 1978:

I hele etterkrigstida har vi vendt oss til å betrakte sterk økonomisk vekst, en positiv inntektsutvikling for de store folkegrupper, og en trygg og sikker arbeidsplass som nær sagt naturnødvendige goder. Gjennom en sterk offentlig styring og gjennom en stadig sterkere demokratisk kontroll av vår samfunnsøkonomi, har planøkonomien sikret en sikker, sterk og stabil vekst.

I dette perspektivet har inntektsoppgjørene funnet sted. I alle inntektsoppgjørene etter krigen har forholdene vært slik at det har vært grunnlag for fagbevegelsen til å kreve lønnstillegg som har sikret en positiv realinntektsutvikling for alle grupper av fagorganiserte.

La meg med en gang slå fast at situasjonen denne gang ikke ligger

så godt til rette for dette, og at situasjonen nå vil kreve økt ansvarsfølelse og solidaritet fra alle grupper i samfunnet.

Etter oljekrisen i 1973 har den alminnelige økonomiske situasjon i alle industrilandene vært langt usikrere enn tidligere. Gjennom de siste årene har vi i industrilandene hatt en utvikling med usikker produksjonsvekst, og i mange toneangivende land direkte produksjonsnedgang. Stagnasjon eller produksjonsnedgang fører igjen til arbeidsledighet, og vi har derfor i de fleste industriland opplevd en rekordstor ledighet i de senere år.

Samtidig har vi hatt en betraktelig sterkere prisstigning enn tidligere, også i de land som har stor arbeidsledighet. Foruten den usikkerhet for arbeid og inntekt som en slik situasjon skaper, har den også ført til reallønnsnedgang for store lønnstakergrupper i mange land.

Både økonomiske eksperter, politikere og folk fra det praktiske økonomiske liv, har gjennom disse årene stadig ventet på en konjunkturoppgang, men etter hvert er det blitt stadig klarere at internasjonalt tar det betraktelig lengre tid enn vi tidligere regnet med før oppgangen kommer.

Hovedsakelig har denne utviklingen sammenheng med at mange land av hensyn til utenriksøkonomien og redsel for prisstigningen fører en politikk med de økonomiske bremsen på. Vest-Tyskland og Japan er eksponenter for en slik politikk. Fra Landsorganisasjonens side forsømmer vi ikke en eneste anledning — gjennom de internasjonale samarbeidsorganisasjoner vi er med i, både av faglig og annen art — til å øve påtrykk på disse landene. Vårt påtrykk øves i hovedsak på grunnlag i en felles nordisk basis.

Den vestlige økonomiske samarbeidsorganisasjonen OECD's spådommer for året 1978 er dessverre ikke lystelig lesning. Uten å gå i detaljer vil jeg få minne om enkelte hovedtall: For de europeiske OECD-landene regnes det med en vekst i bruttonasjonalproduktet på 2½ prosent fra 1977 til 1978. I og for seg kan en vekstprosent på 2½ høres rimelig ut, men — fordi vi allerede har så meget ledig kapasitet og så stor arbeidsledighet — vil dette ikke være tilstrekkelig til en gang å opprettholde den arbeidsledigheten vi har i dag. Mens vi i de europeiske OECD-landene hadde en arbeidsledighet på 5¼ prosent i 1977, vil denne prosenten etter spådommene stige til 6 i 1978. Vi vil altså i 1978 etter OECDs prognoser få en stigning i den arbeidsledighet vi allerede vet er alt for stor. I OECD-området totalt regner en med at en i 1978 vil få en arbeidsledighet på over 17 millioner mennesker.

Det gjør heller ikke bildet lysere at de europeiske OECD-landene fra 1977 til 1978 vil få en prisstigning på nær 9 prosent.

Ser vi på norsk økonomi, har den greid seg bra gjennom denne situasjonen hittil. Vi har hatt full sysselsetting — på mange områder er det til og med sterk mangel på arbeidskraft her i landet. Samtidig har vi hatt en sterk vekst i lønnstakernes disponible realinntekt. Vi har betalt for denne utviklingen med en sterk prisstigning, og med rekordstore underskudd i utenriksøkonomien. Når Norge har klart seg så bra gjennom den internasjonale konjunkturedgangen, har dette sammenheng med den bevisste økonomiske politikk som er ført her i landet. Hjørnesteiner i denne politikken har vært de kombinerte inntektsoppgjørene, den selektive støtte til utsatte industrier, en bevisst motkonjunkturpolitikk med sikte på å holde etterspørselsaktiviteten og investeringene oppe, og selektive arbeidsmarkedstiltak. Til sammen har dette skapt grunnlag for å opprettholde sysselsettingen, og det har gitt grunnlaget for den sterke veksten vi har hatt i realinntektene.

Fra fagbevegelsens side har vi dermed oppnådd de vesentligste mål som vi har i den økonomiske politikken også i denne perioden. Men samtidig er det klart at vi i tida framover vil stå overfor store problemer også i vårt lands økonomi. Det er ingen grunn til å skjule at den alminnelige pressituasjon vi har hatt på mange områder bl. a. som følge av en sterk privat etterspørsel, og som følge av mangelen på arbeidskraft på mange områder, har ført til et pris- og kostnadspress som vi nå får problemer med. Mens mange andre land har valgt å redusere etterspørselen så meget at det fører til arbeidsledighet, har vi i Norge satt full sysselsetting som et overordnet sosialt og økonomisk mål. Dette er etter fagbevegelsens mening en riktig prioritering, men bivirkningen er at vi lett får en situasjon der kostnadene presses i været sterkere enn hva som skjer i andre land. Og det er akkurat en slik situasjon vi nå har vært oppe i, og som vi fremdeles er oppe i. Dette fører til at det blir dyrere å produsere i Norge enn det blir i andre land, noe som igjen fører til en forverret konkurranse-situasjon. På viktige eksportmarkeder ser vi at Norge taper markedsandeler — dette gjelder i viktige markeder som Storbritannia, Vest-Tyskland, Sverige og Danmark. Likeledes merker vi økt konkurranse fra utenlandske bedrifter på vårt eget hjemmemarked.

La meg derfor slå klart fast: Fortsetter denne utviklingen vil det her i landet bli en umulighet å holde på den fulle sysselsettingen. Vi har imidlertid en sjanse til å opprettholde sysselsettingen, men det forutsetter at vi legger opp vår økonomiske politikk på en fornuftig måte, og får redusert kostnadspresset i økonomien slik at vi ikke lenger taper markedsandeler i vår konkurranse med utlandet. Samtidig er det viktig at vi ikke reduserer etterspørselen

så meget at det ikke blir behov for all tilgjengelig arbeidskraft, slik at vi får arbeidsledigheten inn den veien.

Det hele er en balansegang, der vi på den ene side må sikre tilgjengelig etterspørsel for å holde hjulene i gang, og på den annen side ikke må få etterspørselen så sterk at vi får et økt kostnadspress som vil presse oss ut av viktige markeder, og dermed føre til arbeidsledighet.

Det er i denne sammenheng at vi må se Regjeringens økonomiske tilstramningstiltak, og det er i denne sammenheng vi må se debatten om lønnsoppgjøret og oppgjørsformen.

Jeg sa tidligere at de kombinerte inntektsoppgjørene har vært en av hjørnesteinene i den økonomiske politikk her i landet i de senere årene. Disse oppgjørene har gjort det mulig for oss å sikre en langt sterkere vekst i den disponible realinntekt for lønnstakerne enn hva en har hatt i andre land, og dette har skjedd samtidig med at vi har unngått at lønnstilleggene er blitt større enn vår økonomi kan bære.

Det er i dette perspektivet Sekretariatet har utformet sin innstilling om oppgjørsformen for Representantskapet.

Vi har i Sekretariatet kommet til — mot 4 stemmer — å ville anbefale Representantskapet også denne gangen å gå inn for en kombinert oppgjørsform, der offentlige tiltak som f. eks. lettelser i den personlige beskatning og pristiltak av forskjellig slag, erstatter en del av de tradisjonelle nominelle lønnstilleggene. Når vi anbefaler dette, er det fordi vi tror at en slik oppgjørsform i den aktuelle situasjon gir de beste muligheter for styring med utviklingen fra LO's side.

Det avgjørende for Sekretariatet har vært hensynet til den fulle sysselsettingen. Skal vi i den aktuelle økonomiske situasjon, samtidig som vi sikrer den fulle sysselsettingen, ha noen mulighet for å sikre kjøpekraften for LO's medlemmer, og samtidig sikre en vekst i den disponible realinntekten i 1978 for lavtlønte lønnstakere, vil det ganske enkelt ikke være mulig å komme fram i et lønnsoppgjør uten at myndighetene kommer inn.

Jeg vil gjerne få presisere at når Sekretariatet også denne gang går inn for en kombinert oppgjørsform, så er det et standpunkt som er formet ut ifra den aktuelle situasjonen. Det ligger i denne innstillingen intet prinsipp fra Sekretariatets side om at oppgjørsformen for all framtid bør ha en slik form. Vår holdning må være, slik det er slått fast i LOs handlingsprogram, at oppgjørsformen til enhver tid må tilpasses den aktuelle situasjonen.

Jeg vil også få legge til at vi er i Sekretariatet fullt klar over at også en kombinert oppgjørsform har sine svakheter. Faren for

sentralisering av oppgjøret, mangel på lokalt engasjement, og faren for ekspertvelde, er så avgjort til stede ved denne oppgjørsformen. Vi må derfor ved dette oppgjøret forsøke å legge vekt på å hindre at slike negative sider ved den kombinerte oppgjørsformen får for dominerende plass.

Dette er bakgrunnen for at Sekretariatet foreslår at det bør forhandles sentralt om den økonomiske ramme om oppgjøret, men at de enkelte forbund stilles fritt til å fordele rammen i forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter. I denne sammenheng skal det selvfølgelig kunne forhandles om teknisk revisjon av avtalene, bl. a. på bakgrunn av den teknologiske utviklingen som har funnet sted innen de enkelte fag. Når Sekretariatet har formet sin innstilling slik, er det for å sikre både fordelene ved den kombinerte oppgjørsformen, og de store fordeler aktivitetmessig og på annen måte som ligger i at de enkelte forbund skal bringes sterkere inn i bildet enn hva som var tilfellet ved de foregående kombinerte oppgjørene.

Også den økonomiske ramme om oppgjøret må selvfølgelig diskuteres i lys av den alminnelige økonomiske situasjon. Vi må fra fagbevegelsens side være villig til å se den situasjon som vår økonomi kommer opp i, og som dermed i neste omgang går ut over sysselsettingen, dersom den økonomiske ramme om oppgjøret legges så høyt at den private etterspørsel øker sterkere enn det er realøkonomisk dekning for.

Det er kanskje uvanlig at en LO-formann sier dette ved innledningen til et lønnsoppgjør. Men her er vi inne på den hårfine balansegangen som jeg beskrev tidligere: Balansegangen mellom økte realinntekter og full sysselsetting.

Får vi sysselsettingsproblemer, vil dette igjen føre til svakere vekst i realinntektene på sikt. I den internasjonale konjunktursituasjonen vi nå ser, og med de problemer som den internasjonale utvikling fører med seg for Norge, må vår oppgave ved vårens inntektsoppgjør være å sikre den disponible realinntekt i 1978 på samme nivå som den var i 1977, for de fleste grupper. For lavtlønnsgruppene derimot må vi få en vekst i den disponible realinntekt.

Sagt med andre ord: Den økonomiske ramme for inntektsoppgjøret i år bør legges slik at vi sikrer kjøpekraften på fjorårets nivå for de fleste, men slik at vi får en vekst for de lønnstakere som har lavest inntekter.

Makter vi en slik utvikling, samtidig med at vi sikrer sysselsettingen, tror jeg trygt vi kan regne med at Norge også i 1978 vil skille seg ut fra andre land i positiv retning når det gjelder den økonomiske utviklingen.

Enkelte vil kanskje si at dette er et defensivt opplegg. Jeg vil si at det er et *offensivt* opplegg — et offensivt opplegg for å sikre arbeid og sysselsetting for alle. Men samtidig er det et nøkternt opplegg, bygd på en erkjennelse av de økonomiske realiteter vi er oppe i.

LO-kongressen demonstrerte med all tydelighet den utålmodighet som nå gjør seg gjeldende blant de fagorganiserte når det gjelder lavtlønnsproblemet. På denne bakgrunn satte Samarbeidskomitéen mellom LO og Arbeiderpartiet ned en komité som fikk i oppgave å utrede hvordan lavtlønnsproblemet kunne få en rimelig løsning ved det kommende tariffoppgjøret. Komitéen fikk LOs tidligere formann Tor Aspengren som formann.

Innstillingen fra denne komitéen er vel kjent, og jeg skal ikke gå inn på den i detalj her. Som kjent foreslo komitéen at det ved tariffrevisjonen burde opprettes et lavtlønnsfond, og at fondet skulle finansieres ved en avgift på de bedrifter som gikk med overskudd i skattelovens forstand. Fondet ble av komitéen foreslått gjort midlertidig, og knyttet til kommende tariffperiode. Utbetalingerne fra fondet skulle skje etter den lavtlønnskala som LO og N.A.F. ville bli enige om ved tariffrevisjonen.

Etter at komitéen avga sin innstilling, har det vært en omfattende debatt både i fagbevegelsens organer og i massemedia. Jeg tror jeg trygt kan slå fast at sjelden har lavtlønnsproblemet vært diskutert med så stor intensitet som tilfellet har vært foran denne tariffrevisjonen. Det er en debatt vi fra fagbevegelsens side har vært meget interessert i, fordi vi på denne måten har fått diskutert offentlig ett av de problemer som LO-kongressen var mest opptatt av.

Skal jeg forsøke å oppsummere debatten, må det bli på følgende måte:

I den offentlige debatt er det flere ting å merke seg: Borgerlige aviser og borgerlige politikere har med bred penn gått inn for å støtte lavtlønnsgruppene. Dette har vi i fagbevegelsen merket oss. På den annen side har de samme aviser og de samme politikere unisont tatt avstand fra tanken om et lavtlønnsfond. Når de så i debatten er spurt om hvilke tiltak de vil sette i verk for å løse problemet, får vi ikke noe svar. Dette gjør at vi fra fagbevegelsens side må tillate oss å stille et spørsmålstegn ved om den konkrete vilje til handling hos de borgerlige politikere er like stor som de generelle uttalelser til fordel for lavtlønnsgruppene.

I fagbevegelsens organer har det vært enighet om nødvendigheten av å prioritere lavtlønsspørsmålet. Jeg kan faktisk ikke peke på

en eneste uttalelse fra organer i fagbevegelsen som går imot dette hovedprinsippet.

Det har i fagbevegelsens organer også vært enighet om at dersom en skal sikre en rimelig løsning på lavtlønnsproblemene ved dette tariffoppgjøret, er det nødvendig med overføringer til lavtlønnsgruppene. Mange av de bedrifter det her gjelder ville ikke kunne klare de uttellingene som er nødvendige i denne sammenheng.

Derimot har det innad i fagbevegelsen vært delte meninger om formen på overføringene. Men dette har vært en konstruktiv debatt, der en har diskutert alternative løsninger. Enkelte av de forbund som har uttalt seg støtter i hovedsak forslaget fra lavtlønnskomitéen, mens andre stiller seg åpne for alternative finansieringsformer. To store industriarbeiderforbund, Jern og Metall og Papirindustriarbeiderforbundet, har i stedet for et lavtlønnsfond foreslått tatt inn i tariffavtalene en garantiordning etter det mønster Jern og Metall har i Verkstedoverenskomsten. Etter dette forslaget skulle garantiordningen delvis finansieres fra de aktuelle bedrifter selv, og delvis over de offentlige budsjetter.

For Sekretariatet har det vært viktig å finne fram til et slagkraftig krav som en samlet fagbevegelse kan stå bak. Det forslaget som nå fremmes for Representantskapet er tredelt.

For det første reises det krav om at det i de tariffavtaler som ikke allerede har bedre ordninger, innføres en garantibestemmelse. Denne garantibestemmelsen skal gå ut på at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestenivå at gjennomsnittsnivået for alle voksne arbeidere ved bedriften utgjør en viss prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området. En tilsvarende ordning utformes for de tariffområder som særlig omfatter funksjonærer, og også her knyttes garantibestemmelsen til det samme landsgjennomsnitt. Hvor høyt garantien skal ligge, må vi se i sammenheng med rammen om oppgjøret ellers. Det er dette prinsippet vi ber om Representantskapets tilslutning til.

Denne delen av Sekretariatets forslag er nær identisk med forslaget fra Jern og Metall og Papir.

For det andre — og i tillegg til garantiordningen — foreslår Sekretariatet at det kreves innført et lavtlønnstillegg som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn f. eks. 90 prosent av landsgjennomsnittet.

Summen av det som skal utbetales i henhold til garantibestemmelsen og lavtlønnstillegget skal være slik at det er størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsfortjenesten. Summen skal avkortes gradvis, og avsluttes ved den øvre grense, som f. eks. skal legges på 90 prosent.

Det tredje punktet i Sekretariatets forslag gjelder finansieringen av garantiordningen og lavtlønnstillegget. Det er klart at finansieringen må sees i sammenheng med rammen rundt oppgjøret ellers. Når oppgjøret utformes som et kombinert samordnet oppgjør, kan vi i prinsippet tenke oss tre finansieringsformer:

- de aktuelle bedrifter kan selv betale tilleggene,
- næringslivet som helhet kan betale tilleggene gjennom overføringer,
- myndighetene kan betale tilleggene gjennom overføringer over de offentlige budsjetter.

I Sekretariatets forslag er det forutsatt en kombinasjon av disse tre finansieringsformene. Hvor stor vekt en skal legge på hver enkelt av dem, blir et vurderingsspørsmål og et forhandlingsspørsmål, som vi må ta stilling til etter hvert som forhandlingene går framover. Jeg ber om at Representantskapet gir Sekretariatet fullmakt til å foreta en slik løpende vurdering under forhandlingenes gang.

Rent teknisk er det Sekretariatets forutsetning at overføringene — enten de kommer fra myndighetenes budsjetter eller fra næringslivet — skal fordeles til de aktuelle bedrifter gjennom et lavtlønnsfond. Utbetalingerne fra fondet skal være en engangsoperasjon, og hele ordningen vil på denne måten ha karakter av en refusjonsordning til disse bedriftene.

Resultatet av den prosessen vi denne gang har hatt i forbindelse med innstillingen fra Lavtlønnskomitéen, gjør at vi nå stiller med et bedre forberedt forslag på dette felt enn tidligere. Lavtlønnskomitéen foreslo primært Lavtlønnsfondet finansiert gjennom en avgift på bedriftenes overskudd. Vi stiller oss nå åpne for alternative finansieringsformer, noe for øvrig allerede Lavtlønnskomitéen antydte. Videre har vi funnet fram til en noe annen utbetalingsordning enn Lavtlønnskomitéen la til grunn i sin innstilling. Jeg synes for min del at dette er et godt eksempel på hvordan et bestemt forslag kan føre til en konstruktiv debatt, der det endelige resultat av behandlingen vil kunne danne et godt grunnlag for forhandlinger med vår motpart og med myndighetene.

Sekretariatet foreslår at avtalen bør være to-årig, men at vi må stilles fritt i forhandlingene for annet avtaleår. Når vi foreslår dette, er det fordi konjunktursituasjonen er så usikker at det er vanskelig å legge opp noe fast mønster for hvordan utviklingen bør være i 1979. Dette må tilpasses det som da er den aktuelle økonomiske situasjonen. I den grad det er mulig, bør forhandlingene i 1979 legges opp på en slik måte at vi når opp til de målsettinger

som er trukket opp i langtidsprogrammet om utviklingen i den disponible realinntekt for fireårsperioden under ett. Dersom konjunktursituasjonen ikke tilsier en slik utvikling, må dette vurderes nærmere når vi kommer fram til 1979.

Vi reiser også detaljerte krav om etterslep for de grupper som ikke har nydt godt av lønnsglidningen. Jeg vil i denne sammenheng få understreke at det snart bare er de LO-organiserte i den private sektor som ikke får tatt hensyn til manglende lønnsglidning ved tariffforhandlingene. I den offentlige sektor er dette for lengst etablert som en del av forhandlingssystemet, det samme er tilfellet i banksektoren og i forsikringssektoren, og også i jordbruksoppgjøret blir det gitt en slik kompensasjon.

Vi har derfor formulert vårt krav på dette felt slik at det skal gis kompensasjon på to tidspunkter, pr. 1. april 1978 og pr. 1. april 1979 for de grupper som har hatt en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittet i det foregående år.

Dette kravet er ikke mer ytterliggående enn at det sikrer de LO-organiserte i den private sektor de samme fordeler som nær sagt alle andre har i sine avtaler.

La meg føye til at Sekretariatet foreslår at det opprettes en kollektiv ulykkes- og gruppelivsforsikring for arbeidstakerne. Dette forslaget ble også fremmet ved den foregående tariffrevisjonen, men den gang fikk vi ikke gjennomslag.

Fagbevegelsens beveggrunner for å reise forsikring som tariffkrav var og er ønsket om å skaffe medlemmene og deres familie større økonomisk trygghet for liv og helse. Når kravet gikk ut på at innbetalingen skulle skje til vårt fond, så bygger det på det prinsipielle syn at de midler som eventuelt måtte tas fra fellespotten til å dekke forsikringsordninger er våre penger. Derfor ville vi ha full innflytelse både over utformingen av forsikringsordningen og forvaltningen av midlene.

Fram til den lille tariffrevisjonen i 1977 arbeidet et utvalg som besto av tre representanter fra N.A.F. og tre fra LO. Utvalget tok også kontakt med forsikringsselskapene for å få avklart både prinsipielle og administrasjonsmessige spørsmål.

Til den lille tariffrevisjonen i 1977 forelå det faktisk en planskisse, som også livsforsikringsselskapene var enige om til løsning av en tariffforsikring. På det tidspunkt var vi innstilte på å godta det forslag som forelå. Det var her stilltiende akseptert av de private selskaper at ordningen skulle baseres på en 50/50-delning mellom Samvirke og de øvrige livsforsikringsselskaper, og vi var også sikret tilfredsstillende innflytelse over administrasjonsordningen.

Det er min oppfatning at forsikringssaken bør finne sin løsning ved kommende tariffrevisjon.

Det er avgjort behov for å få et slikt gjennomslag nå. Både i Sverige og Finland er det for flere år siden opprettet slike avtaler. Her står vi overfor en ytelse som alle forbundsområder ønsker å få. Viktigst er det også at ingen kan påstå at dette kravet skaper noe nytt kjøpepress.

Det reises også krav om revisjon av avtalen om sluttvederlag og opplysnings- og utviklingsfondet, og vi foreslår at vi skal få tidfestet når den femte ferieuka skal innføres. Etter Regjeringens langtidsprogram skal dette skje i løpet av perioden 1978—81. Fra fagbevegelsens side er det en forutsetning at fra samme tidspunkt skal arbeidstakere over 60 år sikres rett til seks ferieuker.

Når jeg i denne innledningen har valgt å legge hovedvekten på forholdene i den private sektor av LOs tariffkompleks, er ikke dette fordi jeg anser utviklingen i den offentlige sektor mindre viktig. Jeg vil gjerne få presisere at for fagbevegelsen er forhandlingene i den private og den offentlige sektor en helhet. Vi er ikke ferdige med oppgjøret for vår del før alle våre oppgjør er tilfredsstillende i havn.

Men når jeg har lagt hovedvekten i denne innledningen på den private sektor, er det selvfølgelig fordi det nødvendigvis er utviklingen i det private produksjonssystem som setter grenser for hvor meget som kan tas ut i oppgjøret.

Vi har i LO sikker praksis for at oppgjørene i den offentlige og den private sektor tilpasses hverandre på den måten som de ulike lønssystemene krever. Dette inngår som en del av Sekretariatets innstilling også denne gang.

I et kombinert inntektsoppgjør vil i realiteten myndighetene komme direkte inn i oppgjøret som part. Det betyr at vi fra LOs side også må stille krav til i hvilken form myndighetens medvirkning skal skje.

I hvilken form de direkte erstatninger for de tradisjonelle lønns-tilleggene skal gis, f. eks. hvordan skattereduksjonene skal utformes, kan jeg ikke komme inn på. Her må vi vente på et førsteutspill fra myndighetenes side. Men myndighetene må også komme inn på andre måter.

Ved oppgjørene i 1976 og 1977 ble det gitt bestemte garantier fra myndighetenes side for å sikre det forhandlingsresultat som var oppnådd. I 1976 var garantien knyttet både til veksten i den disponible realinntekt og til prisutviklingen, mens garantiene i 1977 bare ble knyttet til veksten i den disponible realinntekten.

For fagbevegelsen er det nødvendig å ha garantier fra myndighetenes side i en eller annen form også denne gangen. Ellers har vi ingen holdepunkter for å sikre at det oppnådde forhandlingsresultatet nås.

For min del synes jeg kanskje at de garantier som har vært gitt nettopp er noe av det som særmerker den kombinerte oppgjørsformen sammenliknet med tradisjonelle inntektsoppgjør. Ved at myndighetene kommer inn i bildet, sikres lønnstakerne de forutsetninger som ligger til grunn for oppgjøret. Ved tradisjonelle inntektsoppgjør kan ingen gi slike garantier.

Akkurat i hvilken form garantien skal gis, må diskuteres med myndighetene. Sekretariatet har derfor i sin innstilling til Representantskapet sagt at det skal i tariffperioden føres en økonomisk politikk som sikrer den disponible realinntekten i perioden i samsvar med forhandlingsresultatet. Vi forutsetter da at myndighetene i forhandlingene gjennom en protokoll eller på annen måte vil og må gi en slik garanti.

Et stort problem for fagbevegelsen i forbindelse med lønnsforhandlinger av forskjellig karakter, er at vi ikke har noen omfattende inntektsstatistikk her i landet. I den private sektor er vi avhengig av den lønnsstatistikk som utarbeides av Norsk Arbeidsgiverforening, og for en rekke andre yrkesgrupper og næringer er det bare i begrenset grad tilgjengelig inntektsstatistikk. Når en først har etablert et system med en offentlig inntektspolitikk, synes vi fra fagbevegelsens side at det må være et selvfølgelig krav at en til grunn for denne inntektspolitikken kan legge en skikkelig inntektsstatistikk. Og med skikkelig inntektsstatistikk mener jeg da både at statistikken skal være god nok rent statistisk, og at den skal gi et grunnlag for å kunne sammenlikne de forskjellige gruppene med hverandre.

Vi foreslår derfor som et krav til myndighetene at det umiddelbart settes i gang arbeid med å etablere en offentlig tilgjengelig inntektsstatistikk for alle lønnstakergrupper, frie yrkesgrupper og selvstendig næringsdrivende, herunder også jordbrukere og fiskere. Det er en forutsetning fra vår side at også fagbevegelsen skal inn i styringen av arbeidet med å etablere en slik statistikk, og vi foreslår derfor at arbeidet skal ledes av en styringsgruppe med representanter for de organisasjoner som er representert i Regjeringens kontaktutvalg.

Men det er vår selvsagte forutsetning at det praktiske arbeid med å etablere en slik statistikk utføres i Statistisk Sentralbyrå. Dette forutsetter at byråets ressurser prioriteres på en slik måte at arbeidet med å etablere en slik altomfattende statistikk gis til-

strekkelige muligheter. Er det av hensyn til andre oppgaver i Statistisk Sentralbyrå ikke mulig å foreta en slik omprioritering, må vi under lønnsoppgjøret få en garanti fra Regjeringen om at byrået vil bli tilført ressurser til et slikt arbeid.

Det må være vår forutsetning at arbeidet med statistikken settes i gang umiddelbart etter oppgjøret.

Et inntektsoppgjør i et moderne samfunn er komplisert, ikke minst fordi mange grupper er involvert. En stor fordel ved den kombinerte oppgjørsformen, er at det er større muligheter enn ellers til å se de enkelte oppgjørene i sammenheng. Staten må pålegges et ekstra ansvar her, fordi myndighetenes rolle i oppgjøret blir så mangeartet. Staten kommer inn både som landets største arbeidsgiver, som part ved jordbruksoppgjøret og ved støtteavtalen for fiskerne, og som alminnelig koordinator av oppgjøret som helhet.

La meg i denne sammenheng slå fast at vi fra LOs side må forutsette at ingen lønnstakergrupper ved årets oppgjør må gå ut over den ramme som legges av LO/N.A.F.-oppgjøret. De skattelettelser og andre offentlige tiltak som myndighetene setter inn i forbindelse med vårt oppgjør, kommer alle til gode, enten de er LO-organiserte eller ikke. Vi må derfor forutsette en disiplin innen andre lønnstakergrupper også, og vi kommer til å kreve at staten påtar seg et spesielt ansvar her.

I denne sammenheng vil jeg også nevne jordbruksoppgjøret. Det vanskeligste punkt i denne sammenheng vil bli det såkalte opptrappingstillegget, som i prinsippet skal utformes i samsvar med stortingsvedtaket om opptrappingsplanen for jordbruksinntektene.

Det er ingen tvil om at opptrappingen av jordbruksinntektene hittil har gått langt raskere enn det som egentlig var forutsetningen. Samtidig er det klart at den økonomiske situasjonen kaller på et solidaritetsansvar fra alle grupper i samfunnet.

Stortingsvedtaket om opptrappingen av jordbruksinntektene ble fattet 1. desember 1975. Den gang regnet alle med at de økonomiske konjunkturer ville bedre seg i løpet av forholdsvis kort tid. Dette grunnlaget for vedtaket har vist seg ikke å holde stikk.

For oss i fagbevegelsen er det ikke mulig å akseptere at det bare er lønnstakerne som skal vise moderasjon i den aktuelle situasjon. Også økte jordbruksinntekter er med på å skape et høyt etterspørspress og økt kostnadspress. Økte realinntekter i jordbruket må nødvendigvis føre til mindre vekst eller nedgang for andre grupper.

Vi kan derfor ikke akseptere at jordbruksinntektene også i den kommende tariffperiode trappes opp som om intet var hendt i vår økonomi. Grunnlaget for LOs vilje til moderasjon ved dette opp-

gjøret er at også andre grupper viser en slik vilje til moderasjon.

Fra fagbevegelsens side forutsettes vi at både jordbruksorganisasjonene og myndighetene er seg sitt ansvar bevisst på dette felt i sammenheng med det kommende inntektsoppgjøret. Etter vår oppfatning bør de jordbrukere som ligger lavt i inntekt, og som således er sammenliknbare med lønnstakernes lavtlønnsgrupper, få de tilsvarende tillegg som lavtlønnsgruppene — hverken mer eller mindre.

Videre vil vi fra LOs side kreve at myndighetene bruker bl. a. prispolitikken på en slik måte at inntektene for selvstendig næringsdrivende holdes innen de samme rammer som for lønnstakerne.

I det hele tatt vil det være en umulighet for LO å akseptere et kombinert oppgjør, uten at alle andre grupper også viser den samme ansvarsfølelsen som LOs medlemmer må gjøre i en slik sammenheng.

Det inntektsoppgjør vi står foran vil være helt spesielt på grunn av den vanskelige og usikre situasjonen vi står oppe i. Fra fagbevegelsens side vil vi være vårt ansvar bevisst: Vårt mål vil i denne situasjonen være å sikre sysselsettingen, sikre den kjøpekraft som er nådd og gi reelle forbedringer til lavtlønnsgruppene.

Sekretariatets opplegg er et realistisk og nøkternt opplegg ut fra den situasjon vi er i, og jeg anbefaler derfor Representantskapet å slutte seg til dette.

Sekretariatets innstilling

Dirigenten refererte Sekretariatets innstilling, sålydende:

«I nasjonalbudsjettet heter det: «Etter Regjeringens mening er det for de fleste grupper neppe rom for vekst i disponibel realinntekt i 1978. Regjeringen legger imidlertid vekt på å få til en reell inntektsøkning for grupper med lave inntekter.»

Denne prinsipputtalelsen i nasjonalbudsjettet fikk tilslutning i Stortinget under finansdebatten.

For fagbevegelsen er en fortsatt sikring av den fulle sysselsettingen hovedoppgaven i den økonomiske politikken. Inntektsoppgjørene i 1978 må sees på som et ledd i denne politikken.

Etter at nasjonalbudsjettet ble skrevet, har den økonomiske situasjonen ikke blitt lysere. Ved opplegget av LOs krav ved tariffrevisjonen, bør vi derfor ta utgangspunkt i den prinsipputtalelsen som ligger i nasjonalbudsjettet. Det betyr at det må utarbeides et nøkternt opplegg for å sikre den disponible realinntekt (kjøpekraft) som vi har i dag. For lavtlønte lønnstakere bør vi ta sikte på en vekst i den disponible realinntekten i 1978.

Oppgjøret bør fra LOs side legges opp som et kombinert samordnet oppgjør der det forhandles både på sentralt plan mellom LO og N.A.F.,

og mellom de enkelte forbundene og deres arbeidsgivermotparter. Samtidig er det en forutsetning at myndighetene trekkes inn i opplegget.

Nominelle lønnstillegg må kombineres med offentlige tiltak (f.eks. lettelser i den personlige beskatning og pristiltak av forskjellig slag). I oppgjøret må det legges spesiell vekt på de lavtlønte lønnstakernes interesser.

LOs krav bygges opp på følgende måte:

1. Avtaleperioden bør være 2-årig. Med bakgrunn i den usikre økonomiske situasjonen, skal det for 2. avtaleår forhandles mellom LO og N.A.F. pr. 1. april 1979.
2. Det forhandles sentralt om den økonomiske ramme om oppgjøret. Det enkelte forbund stilles fritt til å fordele rammen i forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter. Det skal kunne forhandles om teknisk revisjon av avtalene, herunder om den teknologiske utvikling og miljøkravene.
Det må også være adgang til, hvis det enkelte forbund ønsker det, å disponere den økonomiske ramme til en styrking og løsning av spørsmål som ved tidligere oppgjør har vært påberopt av N.A.F. som generelle.
3. Den økonomiske ramme for 1978 legges slik: Dersom hele rammen brukes til generelle tillegg, vil den disponible realinntekt i gjennomsnitt øke svakt fra 1977 til 1978. Innen denne rammen bør lavtlønns-spørsmålet prioriteres, jfr. punkt 4. Det bør tas sikte på at den disponible realinntekten i 1978 opprettholdes på nivået fra 1977 for brede lønnstakergrupper.
Utenom den økonomiske ramme, legges imidlertid de krav som er nevnt i punktene 5—9 nedenfor.
4. Lavtlønnsproblemet må prioriteres ved tariffrevisjonen 1978. Det er nødvendig med overføringer til lønnstakergrupper med lav fortjeneste.

Det reises krav i tre punkter:

- a) I alle overenskomster innen LO/N.A.F.-området som ikke allerede har bedre ordninger, innføres en *garantibestemmelse*. Denne skal gå ut på at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestnivå at gjennomsnittet for alle voksne arbeidere ved bedriftene utgjør en bestemt prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området ved siste kjente kvartalsstatistikk. Til grunn for beregningene legges timefortjenesten eksklusive overtids-, skift- og andre tillegg.
For tariffområder som særlig omfatter funksjonærer, utformes en tilsvarende ordning. Også for disse tariffområdene knyttes garantibestemmelsen til landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området.
- b) I tillegg til garantibestemmelsen innføres et *lavtlønnsstillegg* som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn eksempelvis 90 prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området. Beregningsgrunnlaget er det samme som for garantibestemmelsen i punkt a).
Summen av det som utbetales i henhold til garantibestemmelsen og lavtlønnsstillegget skal være størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsfortjenesten før garantibestemmelsen

trer i kraft. Summen avkortes gradvis, og lavtlønnstilleggene avsluttes ved eksempelvis 90 prosent av gjennomsnittet.

- c) *Finansieringen* av garantibestemmelsen og lavtlønnstillegget må sees i sammenheng med den totale økonomiske ramme om oppgjøret.

I prinsippet må bedriftene selv bære omkostningene med vårt lønnsnivå.

Den nåværende økonomiske situasjon gjør det imidlertid vanskelig for mange bedrifter å klare et lønnsoppgjør med store økninger for lavtlønnsgruppene.

I forhandlinger med staten og N.A.F. må det etableres et lavtlønnsfond (refusjonsordning) som skal dekke en rimelig del av de tillegg som framkommer under punktene a) og b). Sekretariatet får fullmakt til å vurdere alternative finansieringsformer for fondet.

Refusjonen fra fondet er en engangsordning, og den administreres av staten.

Statens utgifter kan kompenseres ved en hardere beskatning av de høyere inntekter og av næringsvirksomhet.

5. Det reises krav om etterslep for de grupper som ikke har nydt godt av lønnsglidningen. Kravet deles i to:

- a) Pr. 1. april 1978 gis det kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det har vært en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977.
- b) Pr. 1. april 1979 gis det en tilsvarende kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1977 til 1978.

Grunnlaget for beregningene av etterslepet er timefortjenesten eksklusive overtidsbetaling, skifttillegg og andre tillegg. Sekretariatet får fullmakt til å vurdere om det bør settes et inntektstak for de grupper som har krav på etterslep.

6. Det opprettes en kollektiv ulykkes- og gruppelevsforsikring for arbeidstakere. Sekretariatet får fullmakt til å formulere et detaljert krav.
7. Det reises krav om revisjon av avtalene om sluttvederlag, opplysnings- og utviklingsfondet og om godtgjørelse for bevegelige helligdager og 1. og 17. mai.
8. Det reises krav om tidfesting av den 5. ferieuka.
9. Det reises krav om en tilleggstrykdsordning ved arbeidsledighet.
10. Ved forhandlingene pr. 1. april 1979 om 2. årstillegget skal det tas hensyn til den økonomiske situasjon. Dersom den økonomiske situasjon utvikler seg i positiv retning, skal tilleggene for 2. avtaleår gi en positiv vekst i disponibel realinntekt for arbeidstakere på den enkelte bedrift, og slik at en om mulig for 2-årsperioden under ett for den enkelte bedrift, kommer opp på det nivå som er forutsatt i St.meld. nr. 75 (1976—77) om langtidsprogrammet (1½—2 prosent i årlig gjennomsnitt for lønnstakerne).
11. N.A.F. må garantere at andre grupper i N.A.F.s medlemsbedrifter ikke får større tillegg enn det som følger av LO/N.A.F.-oppgjøret.

12. Oppgjøret i den offentlige sektor tilpasses oppgjøret mellom LO og N.A.F. på den måten lønnsregulativene her krever.
13. Overfor myndighetene reises det følgende krav:

- a) Det skal i tariffperioden føres en økonomisk politikk som sikrer den disponible realinntekten i perioden i samsvar med forhandlingsresultatet. Sikring av full sysselsetting må få høyeste prioritet i tariffperioden.
- b) Myndighetene må garantere at andre gruppers inntektsoppgjør skjer etter de hovedretningslinjer og innen de rammer som fastlegges ved LO/N.A.F.-forhandlingene.

Dette må også gjelde jordbruksoppgjøret. En videre opptopping av jordbruksinntektene bør utstå til de alminnelige konjunktorene har bedret seg.

Opptoppingen i minstepensjonistenes inntekter må skje i samsvar med de tarifftillegg som lavtlønnsgruppene får.

- c) Det innføres utbytteregulering i aksjeselskaper. Prispolitikken brukes på en aktiv måte for å hindre for store fortjenester i perioden.
- d) Det innføres begrensninger i eiernes muligheter i personlig eide bedrifter til å ta ut inntekter til personlig forbruk av bedriftene. For 1978 må hovedregelen være at realverdien av disse inntektene ikke må overstige nivået fra 1977.
- e) Det settes øyeblikkelig i gang arbeid med å etablere en offentlig tilgjengelig inntektsstatistikk for alle lønnstakergrupper, frie yrkesgrupper og selvstendige næringsdrivende (herunder også jordbrukere og fiskere) etter mønster av N.A.F.s statistikk for industriarbeidere.

Arbeidet skal ledes av en styringsgruppe med representanter for myndighetene, LO, N.A.F., Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag, og det må være en forutsetning at statistikken kan tas i bruk så snart som mulig. Etter hvert som statistikken blir ferdig for de enkelte grupper, må den tas i bruk for disse gruppers vedkommende uten at en venter på at statistikken som helhet blir ferdig.»

Ordsiftet om tariffrevisjonen

Dirigenten opplyste at det var et mindretall i Sekretariatet som gikk inn for en annen oppgjørsform. Han syntes derfor det var riktig at en representant for mindretallet først fikk ordet i debatten, og ga ordet til

Otto Totland: Denne saken er så viktig at den er behandlet i LO-sekretariatet en rekke ganger. Spesielle utvalg har vært i virksomhet for å se på enkelte sider ved tariffrevisjonen, — Aspengrenutvalget har kommet med en innstilling. — Man fikk også i Sekretariatet oppnevnt et seks-mannsutvalg med Tor Halvorsen i spissen. Saken har også vært oppe på en rekke andre møter, landsstyremøter, forbundsstyremøter og en har hatt en livlig diskusjon rundt om i

landet. I Handel og Kontor har vi drøftet saken på tariffkonferanser, hvor det ble flertall for forbundsvis oppgjør.

Enkelte hevder at de som går inn for forbundsvis oppgjør vil ha mer enn flertallsforslaget anbefaler. Jeg vil på det mest bestemte avvise en slik påstand. Det dreier seg ikke om å få ta ut noe mer, men å gjøre dette annerledes enn flertallsforslaget anbefaler. Mindretallsforslaget har fått fire stemmer — formennene i Arbeidsmandsforbundet, Kjemisk, Transportarbeiderforbundet og undertegnede fra Handel og Kontor. — Den økonomiske situasjon er i år en helt annen enn den har vært ved tidligere revisjoner av avtaler med Norsk Arbeidsgiverforening. Ved tidligere tariffrevisjoner har vi alltid fremmet krav som innebar en reallønnsøkning, og har vel også stort sett oppnådd en viss reallønnsforbedring ved disse oppgjørene, iallfall for store gruppers vedkommende.

Imidlertid er situasjonen i år at man nå må ta hensyn til de store samfunnsinteresser som står på spill ved at bedrifter nedlegges og arbeidstakere permitteres. Jeg tror vi må regne med et atskillig dårligere oppgjør enn de som har funnet sted tidligere. Vi må prioritere i denne rekkefølge: Et lavtlønns tillegg, et etterslepstillegg og så generelle tillegg.

— Jeg tror mange av oss var noe betenkt da vi fikk innstillingen fra utvalget som skulle utrede lavtlønsspørsmålet, og hvor det ble fremmet forslag om et lavtlønnsfond. Tanken om fondet var fremmed for de fleste av oss, og vi så noe krisebetonet i det. Vi hadde inntrykk av at dette var en midlertidig ordning i den to-årige tariffperioden vi sto overfor. Det kunne ha vært sagt mye om innvendigene mot det som der ble foreslått.

Hvis vi ser på enkelte av forbundene, så har vi store problemer med å finne fram til en skikkelig og rimelig lønn for lavtlønnsgruppene. Ved tariffrevisjonene har retningslinjene stort sett gått ut på at vi skal prioritere de lavtlønte, men hva har resultatet blitt? Etter noen uker viser det seg at det som var et lavtlønns tillegg ble eliminert på grunn av lønnsglidningen. Store grupper fikk lokalt på arbeidsplassen ikke bare lavtlønns tillegg, men også lønns tillegg i tillegg til deres fra før høye lønn. Det ble dermed et enda større skille mellom de lavtlønte og de høytlønte. Det var nemlig ikke inngått noen forpliktende avtale mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening om at en skulle ha kontroll med dette.

Jeg er klar over at enkelte grupper i sine tariffavtaler har bestemmelser om at økt produktivitet skal komme lønnstakerne til gode i form av økt lønn. Etter tariffrevisjonene var det også en rekke andre grupper enn disse som forhandlet seg fram til lik-

nende resultater. De fikk ofte disse tilleggene fordi det var mangel på arbeidskraft, og fordi mange bedrifter var økonomisk godt stilt. Jeg bebreider ingen i denne forbindelse, men jeg synes vi må forlate denne form for politikk. Det er sagt at vi skal overlate dette spørsmålet til Arbeidsgiverforeningen. Jeg tror imidlertid det vil være like riktig at Landsorganisasjonen kommer med forslag for å hindre at de høyest lønte i løpet av kort tid får store tillegg. Vi har vel egentlig spilt fallitt i spørsmålet om prioriteringen for lavtlønnsgruppene.

— Ett hensyn som også spiller inn ved denne tariffrevisjonen er full sysselsetting. Alle er klar over hvor viktig det er å kunne holde fyll sysselsetting, og vi er stolte av at vi her i Norge har liten arbeidsløshet.

I Handel og Kontor gjennomførte vi et nytt lønssystem i 1974. I løpet av en to-årsperiode ble vi klar over at dette lønssystemet hadde store svakheter. Vi reiste da i forbindelse med tariffrevisjonen i 1976 forslag til en rekke endringer. Vi fikk imidlertid ikke tatt opp disse spørsmålene. Nå i 1978 har dette lønssystemet praktisk talt ingen virkning, fordi systemet forutsatte satser som svarte noenlunde til utbetalt lønn i bedriftene. I dag har vi tariffsatser som er betydelig lavere enn gjennomsnittslønnen for industrifunksjonærer. Dette må rettes opp under forbundsvis forhandlinger, ikke i sentrale. Dette må ikke tolkes som mistillit til LOs ledelse, men det ville være fullstendig urimelig å tro at LOs formann har det samme kjennskap til alle detaljene i tariffavtalene som en forbundsformann. I forbundsvis forhandlinger vil vi også kunne ta opp en utjamning mellom kvinne- og manns lønninger. I vårt forbund har det faktisk nå gått den motsatte vei. Jeg vil anbefale at man i forbundsvis forhandlinger får anledning til å ta disse spørsmålene opp. Hvis det legges opp til forhandlinger om generelle tillegg ført på sentralt hold, er jeg redd for at det ikke blir mye igjen til de forbundsvis oppgjør om lavtlønnsproblemer. Jeg håper at man denne gang får adgang til å drive forbundsvis forhandlinger, men selvfølgelig forbundsvis forhandlinger under hensyn til den økonomiske situasjonen.

Jeg vil derfor anbefale at LOs representantskap stemmer for mindretallsforslaget om at «tariffoppgjøret 1978 gjennomføres som et forbundsvist oppgjør».

Albert Uglem, Statstjenestemannskartellet: — Innenfor Statstjenestemannskartellet's organisasjonsområde er reaksjonen på oppgjørsformen nokså entydig ved at det store flertall går inn for et kombinert samordnet oppgjør. Ingen kan fri seg fra at et tariff-

oppgjør er en vesentlig del av den samfunnsøkonomiske politikk. Som følge derav er det naturlig at fagbevegelsen engasjerer seg på et videre spekter i samfunnsøkonomien, slik at virkningene av et tariffoppgjør gir et rettferdig utslag i lønnstakernes kjøpekraft. For at det skal være mulig, må fagbevegelsen gjennom selve oppgjørsformen være med og øve innvirkning på skatte- og avgiftspolitikken og prispolitiske tiltak som myndighetene kan sette i verk. Kartellet er derfor av den oppfatning at et kombinert samordnet oppgjør har økt fagbevegelsens påvirkning på den samlede samfunnsøkonomiske politikk. En annen oppgjørsform i den nåværende økonomiske situasjon vil uten tvil bringe lønnstakerne i en helt uvisst situasjon med hensyn til utviklingen i kjøpekraften. I tillegg til dette må en også ta med i vurderingen hvilken oppgjørsform som best sikrer sysselsettingen, og i det hele tatt opprettholdelsen av den økonomiske aktiviteten. Lavtlønnsproblemene lar seg lettest løse gjennom et kombinert samordnet oppgjør, såfremt viljen hos fagbevegelsen selv er til stede for å vise solidaritet og derigjennom viljen til overføringer.

Vi er alle innforstått med den vanskelige økonomiske situasjon vi i dag står overfor. Det er derfor naturlig at vi i prinsippet går ut med et krav om at man skal bevare lønnstakernes nåværende kjøpekraft, og at vi gjør en ekstra innsats for de lavtlønte.

Opplegget som i dag presenteres på dette område fra Sekretariatets side, viser at man her forsøker å gå mer realistisk til verks enn tidligere. Klarer vi å løse dette problemet i samsvar med det forslaget som i dag foreligger, og man i fremtiden får stadfestet kravet om å beregne etterslepet, vil meget være vunnet.

Vi har fra enkelte hold hørt at lønnstakernes kjøpekraft burde gå ned. Personlig tror jeg at det vil være en farlig vei å slå inn på i den nåværende situasjon. Den innenlandske etterspørsel bør beholdes stort sett på det nåværende nivå. Dette har også sterk sammenheng med ønsket om å opprettholde sysselsettingen, men det er vesentlig at de instramningstiltak som samfunnet setter inn, tjener sin hensikt uten at de slår ut i prisene.

I den senere tid har det vært relativt stor debatt om lønnsglidningen. Jeg er av den oppfatning at såfremt man ikke har noe annet system å ta ut merinntjeningen på innenfor de enkelte bedrifter og næringer, er det naturlig at dette skjer gjennom lokale forhandlinger som slår ut i form av lønnsglidning. Det man imidlertid kan reise et spørsmål ved, er den lønnsglidning som øyensynlig finner sted uten at den bygger på avtale og reell merinntjenning innenfor den enkelte bedrift. En slik lønnsglidning har derved ikke bakgrunn i realitetenes verden, og slår derfor som regel

ut i økte priser. Denne lønnsglidningen er inflasjonsdrivende, noe som også de lavtlønte må være med og bære belastningen av. Jeg synes derfor det er naturlig at fagbevegelsen tar dette spørsmålet alvorlig og bringer den ukontrollerte lønnsglidningen under kontroll.

For de statsansatte har utviklingen i den disponible realinntekt rent generelt blitt slik som forutsatt for begge årene i inneværende avtaleperiode. Imidlertid har den vært lavere enn gjennomsnittsutviklingen i den disponible realinntekt i den private sektor. Dette henger sammen med at den gjennomsnittlige lønnsglidningen i den private sektor har vært større enn forutsatt for begge årene. De foreliggende tall for første avtaleår viser at gjennomsnittsutviklingen i den disponible realinntekt for de statsansatte ligger på 3,1 prosent, mens den i den private sektor ligger på 3,6 prosent. De eksakte tall for det andre avtaleåret foreligger ikke ennå, men en foreløpig oversikt viser at tendensen er den samme. Dette fører med seg at vi i den offentlige sektor må reise krav om sterkere garantier i kommende avtaleperiode.

Forordningsproblematikken de forskjellige lønnsnivåer imellom er debattert. I staten har vi tariffavtale for alle ansatte. Det betyr også at vi har avtalemessig kontroll med de høyere lønte, noe man ikke har for de høyere lønte i den private sektor. I praksis vil dette si at vi gjennom våre tariffavtaler får den nødvendige utjamning mellom høyere og lavere lønte. Forsøk på å bremse de høyere lønte får som regel ikke den tilsktede effekt på grunn av at ikke alle er under avtalemessig kontroll.

Statstjenestemannskartellet vil utarbeide sine krav overfor Staten i samsvar med det vedtak som måtte bli fattet av Representantskapet. Vi har vurdert det foreliggende flertallsforslag fra Sekretariatet, og vil gi vår tilslutning til at det blir vedtatt.

Walter Kolstad, Sekretariatet, ga uttrykk for tilfredshet over at den meningsforskjell som inntil nå er til stede i denne sak, kun dreier seg om én eneste ting: Hvordan lavtlønnsproblematikken best mulig skal søkes løst. — Med dette vil jeg ha sagt at de aksjonsgrupper som tar min dissens til inntekt for sine ekstreme meninger og mål, ligger langt fra mine tankebaner — nå som alltid. Jeg understreker min avstand fra denne form og de som står bak.

Bakgrunnen for min dissens er følgende: Vårt landsmøte i september 1977 vedtok i forbindelse med tariffoppgjøret i 1978: «Det må gis adgang til forbundsvis teknisk revisjon av de enkelte overenskomster». Dette er for så vidt oppfylt i flertallsforslaget. «Det må gis anledning til forbundsvise forhandlinger vedrørende lønns- og arbeidsforhold for grupper som etter det enkelte forbunds opp-

fatning har krav på særbehandling. Initiativ fra myndighetene om direkte medvirkning må vurderes på et fritt grunnlag under hensyntaken til nevnte forutsetninger.» Som dere nå har hørt, innebærer dette landsmøtevedtaket også åpninger for alternative oppgjørsformer, blant annet medvirkning fra myndighetenes side, noe som til en viss grad innebærer samordnede forhandlinger. Dette selv om landsmøtet også uttalte at de var av den oppfatning at under de refererte forutsetninger ble tariffoppgjøret best ivaretatt gjennom et forbundsvis oppgjør i 1978. I forbundsstyremøte i desember i fjor ble landsmøtets vedtak utdypet, og det ble igjen understreket at de lavtløntes situasjon måtte gis meget høy prioritet. Forbundsstyret var av den mening at et forsøk på å bedre de lavtløntes problemer basert på landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidstakere, ikke er tilfredsstillende, blant annet fordi slike gjennomsnittstall skjuler store varianter innen det enkelte område og på den enkelte arbeidsplass. Som kjent bygger nåværende statistikk på fagområder. Det var forbundsstyrets mening at dette problem best kunne løses gjennom forbundenes egne vurderinger og forhandlinger. Selvfølgelig under det ansvar som ligger i dagens situasjon.

— Jeg kan i dag, med utgangspunkt i den utdyping jeg har nevnt, fastslå at en vesentlig del av innstillingen som foreligger kan tiltres av oss. Det er bare på et par punkter — riktignok vesentlige punkter — vi har sammenfallende syn. Jeg beklager at det ikke var mulig å få prøvd våre forskjellige syn mot hverandre i tilstrekkelig grad før avstemningen i Sekretariatet ble gjennomført. Jeg tror det kunne ha vært mulig å arbeide seg fram til en felles plattform, i hvert fall gjelder dette min stilling til det foreliggende flertallsforslag.

Jeg vil derfor allerede på det nåværende tidspunkt uttrykke håpet om at avstemningstemaet i denne sak ikke blir prinsippet forbundsvis oppgjør mot det foreliggende flertallsforslag som helhet, men prinsippet forbundsvis mot kombinert oppgjørsform for 1978. Dette vil kunne åpne muligheter for direkte meningsbrytninger om enkelte punkter i flertallsinnstillingen. Diskusjonen vil derved også kunne klargjøre mulighetene for en felles innstilling, eventuelt gjennom votering over motforslag på enkelte punkter, eller gjennom en redaksjonskomité. Dersom det viser seg at slike tankebaner ikke har gjennomslagskraft, har jeg fortsatt ikke annen mulighet enn å avgi min stemme på samme måte som i Sekretariatet.

Arne Hasla, Aust-Agder: — Det er blitt skrevet og sagt foran dette tariffoppgjøret, ikke minst fra arbeidsgivernes organisasjoner,

at det må vises måtehold i kravene. Men hvem er det som skal vise måtehold? Er det oss fagorganiserte? Før jul kunne man lese at en direktør i Norske Skogeierselskaper hadde fått en lønnsforhøyelse på 40 000 kroner, altså nesten en hel årslønn for dem som arbeider i skogindustrien. Dette brakte direktøren opp på 420 000 kroner året i lønn. Det vil da være vanskelig for ham å be sine ansatte om å vise måtehold ved årets tariffoppgjør. Han vil sannsynligvis tale for døde ører, hvis han våger å hevde at lønningene i Norge er så høye at det blir vanskelig å få solgt våre varer i utlandet. Skal det vises måtehold, så må direktører og selvstendige grupper utenfor LO gå foran med et godt eksempel og ikke bare rette en pekefinger mot LOs medlemmer. Dette må også gjelde storbøndene. Jeg presiserer *storbønder*, en gruppe som så visst ikke er tilbakeholdne i sine krav. Småbrukerne, som ofte må ha et arbeid ved siden av, tror jeg vi er enige om at det kan gjøres noe for.

— Jeg er enig i uttalelsen landsstyret i Jern og Metall kom med når det gjaldt lavtlønnsfondet. Som tillitsmann fikk jeg mange signaler fra medlemmene om at opprettelse av et lavtlønnsfond på slike premisser, ikke var godt nok gjennomtenkt. Hvis ordningen ble gjennomført på annen måte, kunne man i prinsippet være enig.

Tror ikke LO-formannen det i praksis vil være vanskelig å innkassere en viss prosent av et overskudd ved f. eks. bedrifter som bare har ca. 100 000 kroner i overskudd? Jeg tror det vil være vanskelig med det skattesystemet vi har i dag.

Jeg mener at uttalelsen fra Jern og Metall danner et godt utgangspunkt for bedring av de lavtløntes økonomiske stilling. Vi har i mange år snakket om de lavtløntes problemer, men jeg synes det er blitt mye skrik og lite ull av det. Ved årets tariffoppgjør har vi en mulighet til å vise de lavtlønte en solidaritet i praksis ved å la dem få et skikkelig oppgjør. Men det må ikke bli i prosenter, men i kroner og øre.

Vi må klare å opprettholde kjøpekraften for vanlige arbeidsfolk også i 1978. Myndighetene må styre prisene på en bedre måte enn de har gjort hittil. Avansen er et område vi må følge med et åpent blikk. Jeg har inntrykk av at dette er en av de ting handelsstanden regulerer som den vil. Jeg tror vi må komme fram til et fastere pris-system som er lettere å kontrollere. I den anledning vil jeg vise til prisnemndene kommunene opprettet, og som etter min oppfatning har minimal effekt. En er altfor avhengig av hvilke mennesker som blir innvalgt fra kommunenes side. Disse ringvirkningene er det først og fremst de fagorganiserte som merker, så jeg vil henstille til LO å ta dette spørsmålet opp med myndighetene. Jeg mener at et kombinert samordnet oppgjør er det riktige denne gang, og jeg

håper de forbundsvisse forhandlingene vil komme sterkere inn i bildet enn tidligere.

Vi har nå hørt formannens utredning om den økonomiske situasjonen og bedriftenes stilling, og jeg er langt på vei enig med ham i at utsiktene er nokså dystre for 1978. Vi må gjøre vårt til at våre arbeidskamerater kan beholde sine arbeidsplasser. Jeg tror at jeg har et stort flertall av medlemmene i mitt fylke bak meg når jeg sier at oppgjørsformen denne gang er riktig. Vi har i vårt fylke virkelig hatt føling med hva arbeidsledighet vil si. Jeg har derfor ingen problemer med å gå inn for Sekretariatets flertallsinnstilling for tariffoppgjøret 1978.

Arthur Svensson, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, gjorde merksam på at Kjemisk sammen med tre forbund — som representerer 140 000—150 000 av LOs medlemmer — går inn for at tariffoppgjøret 1978 gjennomføres som et forbundsvis oppgjør. — Under Kongressen i mai og i tiden etterpå, var det mange som med optimisme så på mulighetene for å få forbundsvis oppgjør i 1978. LO-formannen uttalte seg også i den retning. Vi er derfor skuffet over Sekretariatets flertallsinnstilling om oppgjørsformen. Både foran oppgjøret i 1976 og i år, er det den vanskelige økonomiske situasjonen som har vært hovedbegrunnelsen for at oppgjøret måtte bli et kombinert samordnet oppgjør. Aldri tidligere har vi hatt en mer kompakt svartmaling av situasjonen enn foran dette tariffoppgjøret. Vi har også tidligere hørt liknende toner fra arbeidsgiverhold, men denne gang har de fått god hjelp av svært mange andre. Dette vet selvsagt arbeidsgiverne å utnytte maksimalt. Denne svartmalingen har også den svenske borgerlige regjering benyttet for å få de svenske arbeiderne til å godta nivåsenkning. Palme har svart de borgerlige slik: «Hvis sosialdemokratene hadde hatt makten, ville vi ikke ha fyrt opp under denne pessimismen ved å svartmale Sveriges stilling». Burde ikke dette også gjelde for Norge. Den økonomiske krisen i Europa, som for store deler består av overproduksjon, må ikke benyttes til å undergrave rettferdige krav fra grupper som er underbetalt. Selv om vi alle kan se vanskeligheter i situasjonen, er bildet mye mer nyansert enn det de fleste i dag gir uttrykk for. Hadde enda den såkalte krisen avlivet myten om det frie næringslivs ufeilbarlighet, så hadde da noe vært oppnådd. Men nei, Willoch og hans Høyre-parti gir alene Regjeringens «feilslåtte økonomiske politikk» skylden for krisen. For Arbeidsgiverforeningen er dette en ønskeposisjon foran tariffoppgjøret.

AUF-formannen Jagland har i Arbeiderbladet trakkert rederne på tærne, og de er visst for tiden meget ømme. Han har i dag fått

svar fra to hold på en framtreddende plass i Arbeiderbladet. La også meg som ikke-ekspert få si noen ord om det. Skipsfartsnæringen — rederne og skipsbyggingsindustrien, — har i dag de største problemene. Ingen næring har så sterkt påberopt seg fullstendig frihet, og fått det, som rederne. Myten om de geniale menn bak skipsfarten har vært sterk. Denne friheten har de benyttet til å oppnå maksimal profitt på kortest mulig tid. De har produsert en hel flåte som det ikke er frakter til. Så kommer de til staten og ber om hjelp, — hjelp til å redde sine milliarder. De får denne hjelpen, og hvem får betale? Det er arbeiderne i form av usikre arbeidsplasser og trusler om oppsigelse og permitteringer. Er det ikke på tide at vi får nødvendig statlig og nasjonal kontroll av denne næringen. Nye milliard-innsprøytninger i skipsfartsnæringen må følges opp med statlig kontroll for å sikre oss mot videre spekulasjon som gir krise og usikre arbeidsplasser i bransjen.

Vi har — slik LO-formannen påpekte — fått et kraftig oppsving i diskusjonen om lavlønnsproblemene. De mislykte forsøk som er gjort på å løse dette problemet ved de to siste oppgjørene — i 1976 og 1977 — har åpnet øynene for at det må noe mer til. Nå har vi fått innstillingen om lavlønnsfond og Jern og Metalls forslag om en eller annen prosent av industrigjennomsnittet som garanti-lønn som senere er sydd sammen til det forslag som legges fram for Representantskapet.

— Vårt forbund støtter tanken om et lavlønnsfond, men mener at det er urealistisk å få gjennomført dette ved tariffoppgjøret i år. Når vi foreslår forbundsvis oppgjør, er det fordi vi tror dette best løser de problemer vi har. Store deler av våre lavlønnsområder, som omfatter mellom en femtedel og en sjettedel av våre medlemmer, har ikke sin bakgrunn i bedriftenes eller bransjens manglende lønnsevne. Det er her spørsmål om en oppjustering av arbeidets verdi. Når voksne mennesker gjør et fullverdig arbeid, skal dette betales med en anstendig og rettferdig lønn, og ikke med skattelettelser og subsidier fra staten. For å få dette til, er vi nødt til å komme til forhandlingsbordet og ha muligheter til å ta kamp for å få løst disse grupperes problemer. Dette kan ikke oppnås i et samordnet oppgjør. Vi forsøkte det i 1976 og i 1977, men kom ingen vei. Det ville være uanstendig å ta av et lavlønnsfond eller av skattepengene for å få til en heving av lønningene for de gruppene vi har på lavlønnsområdet. Ett eksempel er vaskeri- og renseribransjen. Noen av denne bransjens viktigste kunder er hoteller og restauranter. Alle her vet hvilke priser det er i hoteller og restauranter i dag, og vi vet også hvilken økning det har vært i prisene de siste to-tre år. De som skaffer rent tøy til hotellene har

i dag en inntekt på ca. 22 kroner timen. Det koster i dag kr. 5.70 å vaske det tøyet som skal til for å holde ett hotellrom. Se litt på de prisene hotellene opererer med, så kan en spørre seg om det vil ramme samfunnet særlig hardt om vi løste lavlønnsproblemet for denne gruppen. Vi har dessuten svakheter i avtaleverket som det ikke vil være mulig å få rettet på i et samordnet oppgjør. Det har vi også forsøkt tidligere. Vi har videre spesielle problemer i skips-industrien, hvor arbeiderne har hatt direkte tap ved måten de samordnete oppgjør har vært gjennomført på.

Vi vil — alle ting tatt i betraktning, også den økonomiske situasjon — gå inn for at tariffoppgjøret 1978 gjennomføres som et fritt forbundsvis oppgjør. Forbundsvis oppgjør utelukker ikke kombinerte oppgjør. Dette hadde vi i 1974, og vi går derfor inn for at myndighetene skal trekkes inn, men ikke på en måte som gjør den frie forhandlingsrett illusorisk. Vi håper flest mulig av Representant-skapets medlemmer vil støtte forbundsvis oppgjør. Vi kan ikke godta at det bare er i et samordnet oppgjør det blir vist ansvar for den økonomiske situasjonen. Også ved forbundsvis oppgjør må det tas hensyn til de enkelte bransjers stilling, og dette er selvsagt også vårt forbund innstilt på. Jeg vil dessuten støtte Kolstads tanke når det gjelder avstemningen. Vi bør først få en avgjørelse om oppgjørsformen, slik at det kan være muligheter for etter avstemningen å samle seg om et felles opplegg.

Kaare Kjæraas, Norsk Sjømannsforbund, sa i sitt innlegg at han først ville komme inn på Sjømannsforbundets medlemmer i oljesektoren, som sammen med forbundets medlemmer i innenriksfarten, var dem som direkte ble berørt av våroppgjøret.

— Uten å sette innenriksfarten og utenriksfarten til side, vil jeg peke på et særlig problem vi har i oljesektoren: Oljeindustrien er en ny industri, og den brakte blant annet hit til landet noen uønskede «kompaniforeninger», som de blir kalt. Dette er foreninger som er knyttet til hver enkelt bedrift, og ikke er medlemmer av Landsorganisasjonen. Dette er et stort uromoment på markedet, og en belastning for fellesskapet. Disse foreningene undergraver avtaleverket og fellesskapet. Det er med dette som bakgrunn jeg vil knytte et tilleggssforslag til forslaget punkt 13 b på side 5, hvor det står: «Myndighetene må garantere at andre gruppers inntektsoppgjør skjer etter de hovedretningslinjer og innen de rammer som fastlegges ved LO/N.A.F.-forhandlingene». Her ønskes tilføyd:

«Hvis denne forutsetning ikke blir overholdt, gir dette rett til å si opp avtalen.»

Tilleggssforslaget har en nødvendig sammenheng med punkt 11, hvor det står: «N.A.F. må garantere at andre grupper innen N.A.F.s medlemsbedrifter ikke får større tillegg enn det som følger av LO/N.A.F.-oppgjøret.»

Her garanteres det mot overskridelser innenfor organisasjonen N.A.F. som har avtale med LO, mens det i 13 b er myndighetene som garanterer mot overskridelser innen andre bedrifter, og her er det de tidligere nevnte «kompaniforeninger» kommer inn i bildet.

Det refererte forslag innebærer ikke annet enn en understrekning av forutsetningene i hovedforslaget, og en ber Representantskapet vedta dette.

I forhold til dagens lønnsnivå vil statistikken vise at innenriksfarten representerer et lavlønnsfag, og som sådan vil innenriksfarten være berettiget til det rammetillegg man blir enig om.

— For øvrig vil jeg anbefale den framlagte innstilling fra Sekretariatet.

Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: — NNNs landsstyre vedtok 5. januar i år å akseptere at tariffoppgjøret 1978 gjennomføres i en samordnet kombinert form. Ordet «akseptere» er her valgt med spesiell omhu. Forholdet er nemlig at det både i landsstyret og blant medlemmene er til stede ønsker om et forbundsvis oppgjør denne gang. Dette har mange årsaker, bl. a. misnøye med tidligere fellesoppgjør, men mest betyr det at nærings- og nytelsesmiddelindustrien ikke har hatt direkte føling med de problemer store deler av industrien ellers har. Med ett unntak har våre bransjer full sysselsetting og inntjeningsnivåen synes å være god. Unntatt hermetikkindustrien er det ingen av våre bransjer som har måttet be staten om støttemidler. Likevel har våre medlemmer hatt like store vanskeligheter som ellers med å delta i lønnsglidningen. Visse unntak er det imidlertid. Innen enkelte bransjer har det vært en større lønnsglidning enn vanlig. Lønnsdifferansen til industriens gjennomsnitt er imidlertid stort sett like stor som tidligere. Samtidig registrerer våre medlemmer at innen andre industrier fortsetter glidningen som før, på tross av alle vansker. Ja, selv i bransjer som i dag opprettholdes ved statlige støttemidler, fortsetter lønnsglidningen. På denne bakgrunn er det forståelig at det blant våre medlemmer er stemning og tro på at en ved forbundsvis oppgjør kan ta noe av dette igjen. Likevel har vårt landsstyre funnet å måtte ta hensyn til landets økonomiske situasjon, og først og fremst spørsmålet om full sysselsetting, ved sitt standpunkt til oppgjørsformen denne gang. Landsstyrets vedtak

er imidlertid fattet ut fra den helt klare forutsetning at det ved dette tariffoppgjøret virkelig er lavlønnsproblemet som skal prioriteres. Det er i denne forsamling unødvendig å vise til de klare vedtak og uttalelser som en slik forutsetning bygger på. Disse forutsetninger er for så vidt også vist til i Sekretariatets forslag til vedtak.

— Når det gjelder Sekretariatets forslag for øvrig, så er det nødvendig å knytte noen kommentarer til dette:

Vi aksepterer formuleringene i punkt 4 a) om en garantibestemmelse og i punkt b) om lavlønnsstillegg. Riktignok hadde vi gjerne sett at grensen på 80 prosent i garantibestemmelsen og 90 prosent på lavlønnsstillegg, var satt høyere. Men under forutsetning av at beregningsgrunnlaget i disse punkter ikke endres, så kan vi også godta dette. Vi slutter også opp om kravet om etterslep, nøyaktig slik det er formulert i punkt 5 a) og b).

— Skal vi prioritere disse tre kravene, må det bli slik:

1. Etterslepstillegg.
2. Lønnsgaranti.
3. Lavlønnsstillegg.

Det må imidlertid understrekes at noe særlig prutningsmonn ikke er til stede for disse tre punktene.

Derimot er vi mindre fornøyd med punkt 2 og 3 i Sekretariatets forslag på side 2. Det er etter vår oppfatning her ikke klart nok understreket at hovedvekten skal legges på lavlønsspørsmålet. Setningen i punkt 3 om at lavlønsspørsmålet *bør* prioriteres innen rammen, er altfor svak og uforpliktende. Det må være helt klart at i den utstrekning gjennomføringen av lavlønnskravene skal skje innen den økonomiske ramme, så er det disse krav som må og skal prioriteres. Alle andre krav må komme i annen rekke. Punktene 2 og 3 må derfor endres slik at denne prioriteringen klart og tydelig blir slått fast.

Jeg fremmer derfor forslag til endring av punkt 2 og 3. Innholdsmessig er punktene de samme, men vi har foretatt en endring i understrekningen av prioriteringen. Forslaget til nytt punkt 2 og 3 lyder derfor slik:

«Punkt 2. Det forhandles sentralt om den økonomiske ramme om oppgjøret.

Innen den økonomiske ramme skal kravene vedrørende lavlønsspørsmålet prioriteres.

Utover dette bør det tas sikte på å opprettholde den disponible realinntekten i 1978 fra 1977 for brede lønnstakergrupper.

Punkt 3.

Det enkelte forbund stilles fritt til å disponere resten av den økonomiske ramme i forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter, etter at kravene i henhold til punkt 4 er løst.

I disse forhandlinger skal det være adgang til teknisk revisjon av avtalene på bakgrunn av den teknologiske utvikling og miljøkravene.

Det må også være adgang til, hvis det enkelte forbund ønsker det, å disponere den økonomiske ramme til en styrking og en løsning av spørsmål som ved tidligere oppgjør har vært påberopt av N.A.F. som generelle.

Utenom den økonomiske ramme, legges imidlertid de krav som er nevnt i punktene 5–9 nedenfor.»

Her har vi foretatt en omprioritering, hvor vi klart og tydelig sier at først skal lavlønnsproblemet løses. Om det må skje innenfor den økonomiske ramme, så skal eventuelt det som blir igjen gå til forhandlinger innen de enkelte forbund. Bakgrunnen for dette forslaget er at vi er redd for at lavlønnsproblemet også denne gang skal bli salderingsposten, slik det har vært ved tidligere slike oppgjør.

— Vårt landsstyre ga sin enstemmige tilslutning til tanken om et lavtlønnsfond, slik det framkom i forslaget fra komitéen. Selv om Sekretariatets framlegg har skapt en ny situasjon, som kanskje passer bedre i dagens situasjon, kan jeg ikke tenke meg at vi i fagbevegelsen er ferdig med debatten om et lavtlønnsfond. Dette spørsmålet må utredes videre.

— På de premisser jeg her har lagt fram, vil vårt forbund støtte forslaget om et kombinert samordnet oppgjør.

Arild Kalvik, Sekretariatet: — Forbundsstyret i Grafisk har i flere møter behandlet innkomne krav og situasjonen foran årets tariffoppgjør. Konklusjonen på møtene har vært at full sysselsetting og et tariffoppgjør som i størst mulig utstrekning tilgodeser de lavtlønte, må være en overordnet målsetting for LO i tiden som kommer, og forbundsstyret gir derfor sin tilslutning til at tariffoppgjøret samordnes og at det kombineres med politiske tiltak.

I en uttalelse om tariffoppgjørene som ble vedtatt på vårt forbunds landsmøte i 1975, står det bl. a.: «Finner LO's representant-skap på grunnlag av den økonomiske situasjon eller andre grunner å gå på andre oppgjørsformer enn rent forbundsvis, skal disse muliggjøre at det i tillegg åpnes adgang for det enkelte forbund til å føre reelle forhandlinger om saker som er av viktighet og som ligger innen oppgjørsrammen.»

— Vi finner det framlagte forslag fra Sekretariatet tilfredsstillende, også i relasjon til vårt landsmøtevedtak, og vil derfor gi det vår støtte.

Av felles saker vi har fremmet ønske i Sekretariatet om å få med, men som Sekretariatet ikke har funnet plass til, vil jeg nevne forbedring av den sentrale avtalen om korte velferdspersmisjoner og lønn under repetisjonsøvelser og tjeneste i Heimevernet og Siviltforsvaret. Dette er saker som i høyeste grad berører likhetsproblematikken, og som bør få sin løsning. Jeg vet at det i hvert fall er ett forbund til som ønsker at disse krav blir reist, og oppfatter annet avsnitt i punkt 2 i Sekretariatets forslag som en imøtekommeelse av dette ønske, og aksepterer det, selv om jeg prinsipielt er av den oppfatning at dette er et krav som burde være felles.

Skulle jeg si noe om lønnsglidningen, — en sak som har kommet svært i forgrunnen det siste året, — måtte det være å uttrykke min skuffelse over den psykose som har utviklet seg på grunnlag av løse påstander Arbeidsgiverforeningen framkastet. Når jeg benytter uttrykket «løse påstander», er det på grunnlag av at direktør Bjaaland i Arbeidsgiverforeningen, som er ansvarlig for statistikken, har uttalt at statistikken for 2. kvartal ikke viste et riktig bilde, idet man i statistikken hadde fått med et etterslep som brakte tallene oppover. For oss ser det ut som om man ved denne manipulasjon iallfall har fått med 1½ års lønnsglidning. Diskusjonen som har vært ført etter at Arbeidsgiverforeningen offentliggjorde sin statistikk for 2. kvartal, har bygd på denne, og jeg har inntrykk av at mange av Sekretariatets medlemmer fremdeles anvender den. Etter mitt syn er dette et så alvorlig spørsmål, at man må vokte seg vel for å ta stilling til spørsmålet ut fra løsenevne grupper i en statistikk som absolutt ikke holder mål. Lønnsglidningen for de av våre grupper som i nevnte statistikk viser 17—18 prosent, er etter forbundets beregninger for året 1977 10,8 prosent. For hele det grafiske området viser vår statistikk under 10 prosent stigning i gjennomsnitt. Jeg er klar over at dette er det dobbelte av den lønnsglidning man ved det «lille» oppgjøret regnet med for å oppnå den tilsiktede reallønnsforbedring, men jeg kan ikke erindre at det noen gang var uttrykt at det var en forutsetning at ingen skulle oppnå mer. Hvordan skulle dette i tilfelle ha vært regulert?

Grunnen til at jeg har ofret så mye tid på akkurat dette tema, er at jeg vet det er sterke krefter i gang for om mulig å stoppe all lønnsglidning. Vi har i et brev til LO sagt følgende i forbindelse med det opprinnelige forslaget om lavtlønnsfond: «I innstillingen antydes det at det ved årets tariffoppgjør bør utformes tiltak med sikte på å begrense lønnsglidningen. Under forutsetning av at det dreier seg om uberettiget lønnsglidning som ikke er hjemlet i tariffavtale og framkommer som en følge av produksjonsøkning, og derav følgende økt lønnsevne, kan vi slutte oss til dette.

Forutsetningen for å sette i gang slike tiltak må imidlertid være at de omfatter alle grupper i samfunnet, særlig eierinntektene.» Det er etter vårt syn dette vi kan godta. Men vi vil også gå imot at man i et samordnet oppgjør eller lovveien innlater seg på å suspendere overenskomstbestemmelser innenfor enkelte områder. Ønsker arbeidsgiverne dette, må vi be om at dette blir behandlet i et forbundsvist oppgjør hvor vi selv avgjør hva vi vil godta.

— Til opplysning for dem som etter det jeg har sagt muligens sitter med inntrykk av at man innenfor et område hvor man har det jeg vil kalle høyere lønte grupper, ikke vil stille seg solidarisk med de lavere lønte, kan jeg nevne at vår statistikk viser at vi ligger på samme sted i lønnsbildet i dag som for 10 år siden. Vi har bare vært så uheldige å få det vi kan kalle for et etterslep på et noe uheldig tidspunkt. Grunnen til dette er enkel: 1977 har, ifølge Aftenposten, vært et godt år for den grafiske industrien.

Jeg håper at jeg med dette innlegg, foruten å gi til kjenne vårt forbunds syn på Sekretariatets forslag, også har fått klarlagt noen momenter til hjelp ved vurdering av lønnsglidningen.

— Vi slutter oss til forslaget med de forbehold som ligger i mitt innlegg.

Bente Wilmar, Norsk Sosionomforbund, sa at Norsk Sosionomforbund går inn for frie forbundsvise oppgjør i 1978. Samordnede kombinerte oppgjør undergraver den frie forhandlingsretten, streikeretten og de små forbunds muligheter til å nå fram med sine særkrav. De samordnede kombinerte oppgjør betyr etter vår mening en sterk grad av sentralisering, hvor rammen er utregnet på forhånd av profesjonelle regnemestere. Slik sett svekker denne oppgjørformen i vesentlig grad demokratiet i fagbevegelsen. Mange fagorganiserte kjenner seg i dag fremmede overfor hele forhandlingsprosessen, og når «pakken» kommer undrer de seg storlig over innholdet og lurer på om det er bytterett. Ved at staten medvirker i oppgjøret, betaler vi selv en del av våre lønnsstillegg gjennom skattene. Alle bedrifter blir subsidiert, hva enten de går med eller uten overskudd.

Det blir hevdet at vi i år må ha beskjedne krav for å dempe prisstigning og sikre sysselsettingen. Vi vet imidlertid at mange bedrifter går svært bra og har råd til å betale lønnsøkninger som monner. Dette blir forhindret av samordning, hvor man legger seg på et lavt gjennomsnitt. Det er etter vår mening heller ikke slik at lønnsøkninger alene har skylden for prisstigningen, da lønnen utgjør en begrenset del av prisene. Vi ser at f. eks. i England, hvor lønnsøkningen er svært lav, har de stor ledighet. Mange av de land

vi handler med har lavere kostnadsnivå enn oss, men også høyere arbeidsledighet. De har også lavere levestandard, og for LO kan det vel ikke være noe mål å legge seg på dette nivå.

Vi er heller ikke i NOSO uvitende om at en del bedrifter går svært tungt, kanskje spesielt bedrifter i utkantstrøk. For å støtte opp om disse arbeidsplassene mener vi at staten bør gå inn med støtte. Men fra regjeringshold har vi hørt sagt at når det gjelder slik støtte, vil det bli tatt hensyn til den naturlige strukturutvikling i næringslivet. På godt norsk betyr dette nedleggelse av en del bedrifter. For oss fagorganiserte må det være et krav til næringslivet og til Regjeringen at ingen arbeidsplasser skal nedlegges før det er skaffet alternativer. Arbeidsledighet og opprivning av lokalsamfunn koster både menneskelig og økonomisk. Samfunnet burde ha råd til å gi støtte til bedrifter, for vi har ikke råd til arbeidsledighet, tvungen førtidspensjonering og ødeleggelse av lokalmiljøer. Mange arbeidstakere har i dag den samme gamle følelse av å være en brikke i bedriftenes og statens store puslespill. Vi synes fagbevegelsen skulle bekjempe dette i stedet for å bidra til avmakten ved å gå inn for samordnete kombinerte oppgjør. Kleppes «pakke» er i år om mulig ennå mindre fristende enn tidligere. Den inneholder økning av renter på gjeld. For mange av oss betyr dette betydelige merutgifter når det gjelder bolig. Den inneholder også økte priser på kollektivtransport og bilavgifter. Sykelønnsordningen er i faresonen. Denne bitte pillen er så bitter at minimale skattelettelser og fradrag ikke vil ta bort smaken.

— Det er noen som har spurt om vi ikke er klar over at vi er medlem av Kartellet, og derfor til en viss grad har samordning av lønnsoppgjørene, og til det kan jeg si: Selvfølgelig er vi klar over at vi er medlem av Kartellet.

Bente Wilmar fremmet følgende forslag:

«Representantskapet i LO går inn for at tariffoppgjøret 1978 legges opp som et fritt, forbundsvist oppgjør uten at myndighetene trekkes inn som part i oppgjørene.»

Øystein Larsen, Sekretariatet: — Som ett av de forbund som i Sekretariatet stemte for forbundsvise oppgjør, vil vi gjerne klarlegge motivene vi har for å gå inn for en slik oppgjørsform. Vi har et landsmøtevedtak som i prinsippet går ut på forbundsvise oppgjør, men at oppgjørsformen skal velges foran hvert oppgjør. Landsstyret vurderte på et møte i høst hele situasjonen, og kom fram til at den eneste måten vi kunne klare å løfte opp våre lavtlønnsgrupper — og spesielt rengjøringsgruppen på, — var ved forbundsvise opp-

gjør. Vi har erfaring for at vi ved hjelp av forbundsvise oppgjør klarer å ta løft som kan bringe de lavtlønte opp på et rimelig nivå. Vi startet med forbundets største gruppe i 1966—68, og i løpet av en forholdsvis kort periode på 6—8 år ligger denne gruppen langt over gjennomsnittet i industrien for øvrig.

— For rengjøringsgruppen fikk vi en heving ved oppgjøret i 1974, slik at vi fikk en tilnærming til industrien for øvrig. Vi kom da til ca. 6 kroners differanse. I løpet av disse årene og fram til i dag, har vi fått en differanse på hele 11 kroner. Det er denne utviklingen vi mener vi må forsøke å stoppe, og vi kan etter vårt syn ikke klare dette på annen måte enn at vi får fritt slag igjen. Jeg vil ikke legge skjul på at vi innen vårt forbund har enkelte grupper som er meget godt betalt, vi har andre som ligger godt an på lønnsstatistikken, men til gjengjeld har vi altså en gruppe som teller 12—13 prosent av forbundets betalende medlemmer som ligger på et absolutt bunnivå.

Det er utgangspunktet for vårt standpunkt.

Forbundsvise oppgjør betyr selvfølgelig ikke at vi ikke også tar hensyn til landets økonomiske stilling for øvrig. Vi har ikke under våre drøftinger innenfor forbundet i det hele tatt berørt de gruppene som ligger så høyt at vi regner med at vi for mange av dem får være glad til om vi klarer å beholde reallønnsnivået de har i dag. Men — i likhet med det Arthur Svensson pekte på — har vi også en motpart som har lønnsevne, slik at vi ved et forbundsvist oppgjør kan presse opp nivået vi har i dag.

— Jeg viser kort og godt til Totlands innlegg og anbefaler representantene å stemme for forbundsvise oppgjør.

Finn Nilsen, Sekretariatet: — Som formannen sa, er Sekretariatets flertallsforslag et nøkternt og realistisk forslag i den økonomiske situasjon vi nå befinner oss. Opplegget har to siktemål: For det første å trygge arbeidsplassene og for det andre å bedre forholdene for de lavtlønte. I denne situasjon er jeg ikke i tvil om at et samordnet kombinert oppgjør er det eneste riktige. Blant annet er det ikke mulig å gjennomføre de forslag som foreligger vedrørende lavtlønnsproblemene i såkalte forbundsvise oppgjør. Aldri tidligere har man lagt fram så omfattende og gjennomtenkte forslag når det gjelder lavtlønnsproblemet som denne gang. Det er bare synd at forslaget ikke blir lagt fram under bedre økonomiske forhold enn dem vi har i dag. Jeg kan ikke forstå at de som begrunnet sitt standpunkt for forbundsvise oppgjør med å ville rette opp forholdene for de lavtlønte, ikke etter det forslag som her foreligger kan endre sitt standpunkt. Vi må innrømme at vi ikke er kommet noe særlig

nærmere løsning av lavtlønnsproblemet til tross for den solidariske lønnspolitikk vi har ført ved de siste tariffoppgjørene, bl. a. ved spesielle lavtlønnsstillegg. Dette har mange årsaker, men jeg vil peke på to hovedårsaker. For det første har de lavtlønte i gjennomsnitt mindre lønnsglidning enn de øvrige. For det andre arbeider de lavtlønte vanligvis i bedrifter med svak økonomi, og dermed dårlig lønnsevne. Dette forhold har forverret seg i den økonomiske situasjon vi befinner oss.

Hvis vi på noe sikt skal klare å løse lavtlønnsproblemet, så må vi løse disse problemer. Det er disse problemer Sekretariatets forslag tar opp ved årets tariffrevisjon. Tradisjonelle lavtlønnsstillegg har vist seg ikke å være tilstrekkelig for å sikre de lavtlønte en sterkere vekst enn de øvrige. Lønnsglidningen, som Totland også pekte på, bidrar til å utdype forskjellen igjen i perioden mellom tariffrevisjonene.

Samtidig med kravet om etterslep og garantiordning, bør vi derfor stille oss åpne for drøftelser med N.A.F. og myndighetene om tiltak med sikte på en begrensning av lønnsglidningen. En slik begrensning vil kunne gi oss mer å ta ut ved tariffoppgjørene, for på den måten å få en mer rettferdig fordeling av lønnsstillegene, tariffperiodene sett under ett.

Vi må også innrømme at lønnsglidningen er en viktig faktor i kostnadsutviklingen. En begrensning av lønnsglidningen vil således kunne gi oss større muligheter til bedre styring med kostnadsutviklingen. Jeg vil gjerne understreke at begrensning av lønnsglidningen må gjelde alle grupper i samfunnet, da det viser seg at enkelte grupper utenfor N.A.F.—LO-området har større lønnsglidning enn gjennomsnittet i industrien.

Selv om vi i vårt land har kommet lenger enn de fleste andre når det gjelder inntektsfordelingen, er det fortsatt store lønnsforskjeller. Jeg vil peke på ett eksempel fra N.A.F.s lønnsstatistikk for 2. kvartal 1977, som viser at den høyeste gjennomsnittsfortjeningen for menn i ett tariffområde er kr. 62.29 pr. time (inklusive tillegg) og den laveste kr. 27.32 pr. time. Trekker man inn de lavest lønte kvinner, blir forskjellen naturligvis enda større.

De punkter i forslaget som vil få innvirkning for de lavtlønte er: etterslep, garantibestemmelser, lavtlønnsstillegg og skattelettelser. Forslaget har som opplegg at en vekst i disponibel realinntekt som vil komme som følge av tariffoppgjøret, skal tilfalle lavtlønnsgruppene. Samtidig er det et overordnet mål å sikre arbeidsplassene. Dette fører til følgende problemstilling: Hvordan kan vi sikre et lavtlønnsoppgjør uten å sette konkurranseevnen og dermed sysselsettingen, i fare? En rekke av de mest utpregede lavtlønnsindustrier

er utsatt for en sterk internasjonal konkurranse, både på ute- og hjemmemarkedet. Selv om bedriften i prinsippet, som det heter i forslaget, selv må bære omkostningene ved vårt lønnsnivå, vil ønsket om å unngå for raske omstillinger og opprettholde sysselsettingen i mange vanskeligstilte lokalsamfunn sette grenser for hvor store lønnsstillegg disse bransjer selv kan betale. Dersom disse bransjer skal betale lønnsstillegg av rimelig størrelse, vil det derfor måtte søkes nye veier med sikte på samtidig overføring av midler til dem. Da en regner med at problemene vil være større de nærmeste år enn på noe lengre sikt, foreslår Sekretariatet at det ved årets tariffrevisjon gjennomføres en midlertidig ordning med overføringer gjennom et lavtlønnsfond.

Spørsmålet om hvordan fondet skal finansieres, står etter forslaget åpent, for — som formannen sa — er det et vurderingsspørsmål og et forhandlingsspørsmål. Sekretariatet ber da om fullmakt til å drøfte alternative finansieringsordninger.

Selv om jeg har vært medlem av lavtlønnsutvalget som ble nedsatt av LO og DNA, vil jeg gjerne her gi uttrykk for at det ikke er noe prinsipp for meg at finansiering skal skje ved en avgift på overskuddet i bedriftene. Det finnes en rekke andre, og muligens like gode måter å finansiere fondet på.

Arne Hasla sa at forslaget som foreligger fra Sekretariatet bygger på Jern og Metalls forslag. Dette er ikke riktig. Det Sekretariatet har gjort i punkt 4 er å samordne forslaget fra Jern og Metall med forslaget fra lavtlønnsutvalget. Vi har forsøkt, og jeg tror vi har lykket, med å ta ut det beste i hvert av disse forslagene i det forslag som nå foreligger når det gjelder dette problemet.

Jeg anbefaler derfor forslaget på det beste.

Lars Skytøen, Sekretariatet: — Grunnlaget for behandlingen av tariffoppgjøret 1978 har i vårt forbund vært den økonomiske situasjon vi står overfor. Dette har sin bakgrunn i de generelle retningslinjer som er gitt av vårt forbunds bestemmende organer, og av LO-kongressen, senest våren 1977. På Representantskapsmøtet før tariffoppgjøret i 1976 var hovedbegrunnelsen for oppgjørformen vi da valgte, den økonomiske situasjonen som på det tidspunktet var presentert for oss. Når vi så i dag — i begynnelsen av 1978 — på ny skal ta stilling til hvilken linje vi skal velge ved tariffoppgjøret, så må det ha konsekvenser hva som var vår hovedargumentasjon og våre vurderinger ved årsskiftet 1975/76.

Det er en kjensgjerning at den økonomiske situasjon, og derved markedutsiktene, er mer problemfylte, mer dystre i dag enn de var ved det siste tariffoppgjøret. I vårt forbund er det således bred

oppslutning om Sekretariatets innstilling for opplegget til tariffoppgjøret 1978. Jeg vil underbygge dette ved å påpeke følgende:

I desember måned gjennomførte vi 16 informasjonskonferanser rundt i landet, hvor det møtte ca. 1200 tillitsmenn fra klubbene og avdelingene. I forbundsstyremøte 19. desember ble det enstemmig konstatert at det var bred enighet om opplegget for tariffoppgjøret i disse informasjonskonferansene. På grunn av den vanskelige situasjon vi står i, ble også vårt landsstyre innkalt til møte 5. januar. Landsstyret sluttet seg enstemmig til hovedlinjene som er valgt for dette oppgjøret. Jeg ønsker å markere dette såpass sterkt overfor Representantskapet, for dermed å tilbakevise krefter utenfor vårt forbund som mener at de har bedre oversikt over situasjonen i vårt forbund enn vi selv har, både når det gjelder spørsmål om holdninger hos våre medlemmer til oppgjørsformen og den økonomiske situasjon vi er oppe i. Skal vi kunne sikre kjøpekraften for våre medlemmer, skal vi medvirke til å sikre sysselsettingen, og skal vi forhindre at grupper utenfor LO skal få sitt eget grunnlag for sine inntektsoppgjør, så må vi innse at forbundsvise oppgjør i 1978 ikke er noe egnet virkemiddel for fagbevegelsen.

Når det gjelder den økonomiske ramme, slik den er skissert i innstillingen fra Sekretariatet, så er denne nøkterne holdning i aller høyeste grad betinget av at den samme nøkternhet også gjøres gjeldende overfor alle andre grupper. Ansvar for at dette skjer, må dels ligge hos Norsk Arbeidsgiverforening og dels hos våre politiske myndigheter. Dette er etter min oppfatning også klart formulert i innstillingen. Hvilke konsekvenser dette så skal ha i den aktuelle forhandlingssituasjonen, må vi vurdere meget nøye etter hvert som situasjonen utvikler seg. Vi må bestrebe oss på å få et reelt innhold i den forbundsvise delen av tariffoppgjøret, og det avhenger dels av LO, men også av forbundene selv. Jeg tolker innstillingen slik at det skal være opp til det enkelte forbund å prioritere hvilke spørsmål de ønsker å forhandle om med sine arbeidsgivermotparter. Jeg refererer i den forbindelse annet avsnitt av punkt 2: «Det må også være adgang til, hvis det enkelte forbund ønsker det, å disponere den økonomiske ramme til en styrking og en løsning av spørsmål som ved tidligere oppgjør har vært påberopt av N.A.F. som generelle.»

Eksempler på saker som kommer inn under dette er etter min oppfatning: Korte velferdspermisjoner, overtidsgrunnlaget, betaling ved repetisjonsøvelser og Heimevernsøvelser. Jeg kan også føye til matpenger, som ved oppgjøret i 1976 ble påberopt av N.A.F. som et generelt spørsmål.

Jeg sier meg fornøyd med LO-formannens synspunkter vedrørende innstillingen om lavtlønsspørsmålet. Det viktigste ved denne saken er at det nå er påbegynt en mer inngående diskusjon enn vi noen gang har hatt om dette spørsmål. Det må være fagbevegelsens egen oppgave å stimulere til fortsatt debatt om inntektsfordelingen i vårt samfunn. Jeg har ikke tro på at vi løser spørsmålet med en rimelig inntektsfordeling i samfunnet gjennom særavgifter, eller, for den saks skyld, gjennom innsamlingsaksjoner.

Det har etter min mening vært gjort et meget grundig arbeid fra LOs og forbundenes side når det gjelder opplegget til tariffoppgjøret i år. Dette er en sikkerhet for at det vi har kommet fram til i innstillingen fra Sekretariatet, alle forhold tatt i betraktning, må anses som det mest fornuftige og riktige i den situasjon vi er i.

Jeg vil derfor så sterkt jeg kan, anbefale Representantskapet å gi en sterkest mulig tilslutning til innstillingen fra Sekretariatet vedrørende opplegget for tariffoppgjøret 1978. Dette vil for fagbevegelsen være en styrke.

Spørsmål om votering

Dirigenten opplyste at Otto Totland hadde bedt om ordet til forretningsordenen.

Otto Totland, Sekretariatet, mente at det ville være en fordel om man nokså snart kunne få en avklaring på hvorvidt det var stemning for forbundsvise oppgjør eller ikke. Totland sa at det kanskje var enkelte av Representantskapets medlemmer som ville fremme forslag, avhengig av hvilken oppgjørsform som blir vedtatt.

Jeg vil be dirigenten om å vurdere om ikke nå tiden er inne til en votering i denne saken, sa Totland.

Dirigenten sa at han ville vurdere saken, men ga først ordet til neste taler på listen.

Wera Ebeltoft, Norsk Tjenestemannslag: — Jeg er enig i at det denne gang legges opp til et samordnet kombinert oppgjør, og at det må legges spesiell vekt på de lavtlønte lønnstakers interesser. I forbindelse med de lavtløntes interesser, vil jeg gjerne peke på de ulike tendenser som synes å skje i lønnsutviklingen for kvinner. Likestillingsrådets sekretariat har foretatt en del beregninger som tyder på at tilnærmingen mellom kvinne- og mannslønn har stoppet opp. Disse beregninger viser at det er nedgang i kvinnes relative lønnsnivå fra 2. kvartal 1976 til 1977. Etter min mening

er det derfor all grunn til at man følger denne utviklingen, bl. a. fordi det er flest kvinner som er lavtlønte.

Det er ikke ukjent for Representantskapets medlemmer at utleie av arbeidskraft i dag fører til at to personer kan stå ved siden av hverandre og gjøre nøyaktig samme jobben, men får ulik betaling. Dette kan skje fordi vi i Sysselsettingsloven har en dispensasjonsparagraf som åpner adgang til dette.

Min personlige mening er at tiden nå snart bør være inne til at LO sier nei til dette, og krever at adgangen til dispensasjon fjernes. Jeg er klar over at ikke alle problemer dermed løses. Vi vil vel kanskje sitte igjen med en stor mangel på fagfolk i verksted-industrien. Jeg tror imidlertid at virkningen av dette vil være at vi vil få et bedre grunnlag for planleggingen i framtida.

Jeg tillater meg derfor å fremme følgende forslag:

«LO tar snarest opp med Regjeringen spørsmålet om å få opphevet adgangen til å gi dispensasjon fra Sysselsettingslovens bestemmelser om utleie av arbeidskraft.»

Wera Ebeltoft tok også for seg innstillingen fra Sekretariatet, punkt 13 b), siste avsnitt, vedrørende opptrapping av minstepensjonistenes inntekter, og pekte på den uheldige virkning bostøtteordningen har for en del pensjonister.

— Vi vet at bostøtteordningen bygger på inntekten to år tilbake. For en arbeidstaker som blir pensjonist og bevarer sin arbeidskraft, og fortsetter i arbeid, helt eller delvis, vil dette få konsekvenser for hans muligheter til å få bostøtte. Når man så vet hvor fort tingene kan endre seg når man kommer litt opp i årene, så kan dagens situasjon være en helt annen for pensjonisten enn den var to år tidligere. Det bør derfor etter min mening finnes fram til andre kriterier for bostøtte til pensjonister enn dem vi har i dag. Jeg ber om at dette tas opp med myndighetene i forbindelse med tariffrevisjonen.

Dirigenten kom tilbake til spørsmålet fra Totland om en avklaring på det første voteringstemaet, og foreslo at man foretok en *votering på prinsippet forbundsvise oppgjør kontra samordnet kombinert oppgjør*.

Lars Skytøen, Sekretariatet, ba om ordet til *forretningsordenen* og sa at det ikke var *prinsippet forbundsvise oppgjør* man skulle votere over.

Dirigenten sa at han hadde uttrykt seg feil, og gjorde merksam på at voteringstemaet var Totlands forslag — støttet av Kjemisk,

Arbeidsmandsforbundet og Transportarbeiderforbundet — om at tariffoppgjøret 1978 gjennomføres som et forbundsvis oppgjør i relasjon til flertallsforslaget fra Sekretariatet om et samordnet kombinert oppgjør. Han spurte om Representantskapet kunne være enig i at voteringen ble foretatt på det nåværende tidspunkt.

Vedtak:

Denne framgangsmåte ble enstemmig godkjent.

Votering

Man gikk deretter til avstemning over Sekretariatets flertallsforslag om en samordnet kombinert oppgjørsform kontra Totlands forslag om forbundsvise oppgjør.

Vedtak:

Sekretariatets flertallsforslag ble vedtatt mot 27 stemmer.

Nytt forslag fra mindretallet

Dirigenten fant det riktig at Totland fikk gi en kort redegjørelse for mindretallsforslaget fra Sekretariatet.

Otto Totland sa at det var noen som hadde bebreidet de forbund som hadde framlagt forslaget på Representantskapsmøtet fordi forslaget burde ha vært framlagt på et tidligere tidspunkt.

— Vi er av den oppfatning at en burde få en avklaring om oppgjørsformen før man eventuelt skal ta stilling til det andre. Det ville ha vært det beste for oss om vi hadde fått noe bedre tid til å bearbeide dette. Jeg vil da bare innskrenke meg til å referere forslaget fra Kjemisk, Arbeidsmandsforbundet og Handel og Kontor, med følgende ordlyd:

1. Avtaleperioden bør være 2-årig. Med bakgrunn i den usikre økonomiske situasjonen, legges det inn forhandlinger pr. 1. april 1979 med adgang til forbundsvise forhandlinger for spesielle områder i samsvar med punkt 3. Forhandlingsresultatet i 1979 sendes ut til uravstemning.
2. Det bør forhandles sentralt om rammen for det generelle tillegg.
3. Forbund med lavtlønnsområder stilles fritt når det gjelder krav om størrelse og form for lavtlønnstillegg. Dette spørsmålet forhandles det om mellom de enkelte forbund og deres tariffmotparter. Det samme gjelder en teknisk revisjon av avtalene.
4. De forbundsområder som det skal føres forbundsvise forhandlinger for, holdes utenfor fellesavstemningen.

5. Rammen for det generelle tillegget legges slik at disponibel realinntekt i 1978 opprettholdes på nivået fra 1977 eller øker svakt. Dette vil innebære at det generelle tillegget vil gi kompensasjon eller noe i overkant av kompensasjon for den prisstigning som vil finne sted i 1978.
6. Utover den økonomiske ramme kan det enkelte forbund reise krav om etterslep for de grupper som ikke har nydt godt av lønnsglidningen. Kravet deles i to:
 - a) Pr. 1. april 1978 gis det kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det har vært en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977.
 - b) Pr. 1. april 1979 gis det en tilsvarende kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1977 til 1978.

Det forutsettes at etterslepstillegg bare gis til de som ligger under gjennomsnittlig fortjeneste i industri og bergverk.

7. Ved utarbeidelse av kravene for annet avtaleår skal det tas hensyn til den økonomiske situasjon. Dersom den økonomiske situasjon utvikler seg i positiv retning, skal tilleggene for 2. avtaleår gi en positiv vekst i disponibel realinntekt for arbeidstakere på den enkelte bedrift, og slik at en om mulig for 2-årsperioden under ett for den enkelte bedrift, kommer opp på det nivå som er forutsatt i langtidsprogrammet (1½—2 prosent i årlig gjennomsnitt for lønnstakere).
- Utenom den økonomiske rammen for generelt tillegg og lavtlønns-tillegg reiser Landsorganisasjonen de krav som er nevnt i punktene 8—11 nedenfor:
8. Uten endelig å binde seg til forslagene om lavtlønnsfond eller garantert minsteinntekt, reiser LO krav om forhandlinger vedrørende lavtlønnsproblemer som kan gi en mer tilfredsstillende og varig løsning på de lavtløntes problemer.
9. Det opprettes en kollektiv ulykkes- og gruppelivsforsikring for arbeidstakere. Et detaljert forslag vil bli forelagt Sekretariatet senere.
10. Det reises krav om revisjon av avtalene om sluttvederlag og opplysnings- og utviklingsfondet.
11. Det reises krav om tidfesting av den 5. ferieuka.
12. Punktet er i overensstemmelse med LOs punkt 13.

— Jeg finner ingen grunn til å kommentere forslaget nærmere, da jeg går ut fra at de av representantene som har forlangt ordet, vil ta opp de enkelte spørsmål i forslaget, sa Totland.

Lars Skytøen, Sekretariatet: — Såvidt jeg forstår av Totlands redegjørelse, fremmes det nå et forslag av tre av de forbund som var i mindretall i Sekretariatet, og som er kommet i mindretall i Representantskapet. Forslaget fra de tre forbund dreier seg i virkeligheten om det vedtaket Representantskapet allerede har fattet når det gjelder spørsmålet om samordning. Jeg synes dette nærmer seg litt «snuskeri» for å si det mildt. Forslaget fra de tre forbund gjelder et forbundsvis oppgjør, utenom den økonomiske

rammen som skal legges i en samordning, og dette får jeg ikke til å gå i hop.

Dirigenten opplyste at han så svært små muligheter til å samordne de to forslagene. Han ville ha Representantskapets mening om voteringen som er foretatt og om framleggingen av forslaget fra Totland fører til endringer i talerlisten.

Odd Bach, Norsk Transportarbeiderforbund, hadde betenkeligheter når det gjaldt det alternative forslaget, i og med at det på flere punkter inneholder forslag som er identiske med flertallsforslaget fra Sekretariatet.

— Det vil vel da bli en noe forvirrende debatt dersom en i fortsettelsen skal diskutere disse to forslagene alternativt. Det jeg har i tankene — det vil i tilfelle være avhengig av hvordan den videre møtegangen skal være — er å få nedsatt en redaksjonskomité for å få klarhet i om det er muligheter for å foreta en samordning av forslagene.

I diskusjonen om lavtlønsspørsmålet vil jeg ta utgangspunkt i flertallsinnstillingens punkt 4. Isolert sett har jeg stor sympati for de tanker som her blir skissert, og vil ikke ha store betenkeligheter med å akseptere at det blir retningsgivende for forhandlingene i år. Jeg ser det imidlertid som viktig å få en mer permanent opptrukket strategi for hvordan vi skal løse lavtlønnsproblemet i sin alminnelighet. I den sammenheng savner jeg det jeg oppfatter som et grunnleggende element for å komme videre i lavtlønnsdiskusjonen. Litt populært vil jeg kalle det en næringsanalyse. Vi er i dag i den situasjon at vi noe overraskende er blitt konfrontert med en konjunktursituasjon vi har problemer med å takle. Den stabile og forholdsvis hyggelige utviklingen vi hadde fram til først i 70-årene, er nå blitt avløst av en lavkonjunktursituasjon. Jeg er overbevist om at situasjonen vil endre seg nok en gang, men jeg tror like sikkert at vi i årene framover vil få en langt mer labil økonomisk situasjon enn vi tidligere har vært vant til. Hvis denne spådommen slår til, så vil vi ikke kunne basere oss på de velkjente norske skippertak når det gjelder å løse lavtlønnsproblemet. Vi må ha en bevisst politikk. Betingelsene for å kunne trekke opp hovedlinjene i en slik politikk, er at vi har en skikkelig analyse av hele vårt næringsliv, en skikkelig analyse av det vi kan kalle «bedriften Norge». Jeg tar i «bedriften Norge» også selvfølgelig med den statlige og kommunale virksomhet. Lavtlønnsproblemet henger jo i stor grad sammen med sysselsettingen i sin alminnelighet, i den forstand at det overordnede målet full sysselsetting utelukker den

mest brutale løsning, nemlig noe i retning av å si at her er det spørsmål om å betale eller å forsvinne — betale eller nedleggelse. Dette er helt umulig i en vanskelig sysselsettingssituasjon. Men det er også på lang sikt en brutal løsning, og en dårlig løsning, ukritisk å subsidiere bedrifter med lavt lønnsnivå, uten å ha en formening om hvordan vårt næringsliv skal se ut. På hvilke områder skal vi sette i gang støttetiltak, og hvor skal vi animere til nyetableringer? På hvilke områder må vi akseptere nedtrappinger og nedskjæringer? Dette er også en realistisk del av dette bildet. Analysen som er foretatt innen skipsbyggingsindustrien, er etter mitt skjønn et eksempel på hvordan vi bør gå fram. Det er godt mulig at det er den rette veien å gå å foreta en såkalt sektoranalyse, for etterpå å foreta en helhetsvurdering, en helhetsvurdering som må bygge på arbeiderbevegelsens premisser.

Jeg håper Landsorganisasjonen vil ta initiativet til en slik analyse. Jeg tror det da på sikt vil være enklere å kunne diskutere lavtlønnsproblemene.

På ett punkt i Sekretariatets flertallsinnstilling føler jeg at man har vært noe lunken i sine formuleringer. Det synes å være slik at de aller fleste aksepterer at vi har en vanskelig økonomisk situasjon. Det er i hvert fall svært få som vil påstå noe annet. Denne situasjonen innbyr til at vi i fellesskap må sørge for på en fornuftig måte å overvinne vanskelighetene ved å vise en form for moderasjon. Det som ikke like klart kommer fram, er at de grupper som vi — kanskje noe upresist — kaller høytlønte, er de som fra et personlig synspunkt må bære de største personlige byrdene. Jeg vil gå så langt som til å hevde at vi må kunne gå ut og si at over et visst inntektsnivå er det ikke en gang grunn til å diskutere noen reallønnsbedring, vi må diskutere en reallønnsnedgang. Jeg kunne tenke meg å slutte meg til statsråd Gjerdes utspill i denne sammenheng, når han sier nei til lønnsøkninger, men jeg snakker jo da om et langt mer moderat nivå. Poenget er bare at jeg tror vi gjør oss selv en dårlig tjeneste, fordi vi ønsker å stå på forholdvis god fot og ikke skape noen konfrontasjon med de såkalte høytlønnsgruppene på dette plan. Men vi klarer ikke å forene ønsket om et relativt skikkelig løft for de lavtlønte med samtidig å ta hensyn til de høytlønte.

Dirigenten opplyste at det nå var to representanter som hadde bedt om ordet til *forretningsordenen*.

Svein Fjellheim, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, gikk ut fra at forslaget som var lagt fram fra de tre forbundene var ment seriøst, og skulle behandles som sådan.

— Jeg er ikke enig i det representanten fra Kjemisk hevdet her. Skal man få en forsvarlig saksbehandling av det som foreligger, må man utsette voteringen over dette forslaget til i morgen.

LOs formann, *Tor Halvorsen*, ba om ordet til *forretningsordenen* på grunnlag av Bachs forslag om en redaksjonskomité.

— Etter å ha sett på dette forslaget, kan jeg ikke finne noe grunnlag for en slik framgangsmåte. Punkt 3 og 4 — som er meget vesentlige punkter — fraviker så radikalt med det flertallsvedtak som allerede foreligger, at det prinsipielt er helt umulig å samordne disse forslagene. Slik denne saken har utviklet seg, finner jeg det riktig å kjøre saken ferdig og ta en alternativ votering mellom de to forslagene som foreligger.

Odd Isaksen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: — Etter at det nye forslaget er lagt fram, er vi kommet i en litt eiendommelig situasjon her i Representantskapet. Man har for så vidt instituert et helt nytt prinsipp for saksbehandling. Representantskapet har med overveldende flertall vedtatt de hovedretningslinjer flertallsforslaget fra Sekretariatet bygger på. Hvis man skulle følge god gammeldags organisasjonspraksis, burde man selvfølgelig legge dette forslag til grunn for den videre behandling. Ved det en nå har lagt opp til, kommer man imidlertid i den situasjon at de som måtte ha synspunkter, eventuelt ha suppleringsforslag til flertallsforslaget fra Sekretariatet, antakelig vil drukne i talermassen.

— Jeg støtter fullt ut det Lars Skytøen ga uttrykk for når det gjelder saksbehandlingen. Det kan her konstateres at man må være dissenter i Sekretariatet for å få ubegrenset taletid og få komme på talerlisten utenom tur.

Vi behandlet tariffoppgjøret i vårt landsstyremøte i desember i fjor. Etter en lang debatt med utgangspunkt i den økonomiske situasjonen, fattet landsstyret — mot 1 stemme — vedtak om at vi skulle gå inn for en oppgjørsform ved tariffrevisjonen 1978 basert på et samordnet kombinert oppgjør, med medvirkning fra statsmyndighetenes side. Forslaget landsstyret vedtok — og som vi selvfølgelig er bundet av — korresponderer stort sett med det forslag flertallet i Sekretariatet har lagt fram. På et par punkter er det små avvik, og jeg hadde egentlig tenkt å fremme et tilleggssforslag til Sekretariatets flertallsforslag, punkt 7, side 4, hvor det står: «Det reises krav om revisjon av avtalen om sluttvederlag, opplysnings- og utviklingsfondet og godtgjørelse for bevegelige helgedager og 1. og 17. mai.» Jeg har tenkt å fremme forslag om en tilføyelse: «... og utvidelse av omfanget av korte velferdspensjoner». Men etter at Lars Skytøen har fortolket punkt 2, annet

avsnitt, i flertallsforslaget, finner jeg ingen grunn til det. Jeg trekker da den konklusjon at man vil få anledning til å diskutere spørsmålet om endring av bestemmelsene for korte velferdspermisjoner i forbindelse med forhandlingene som de respektive forbund skal føre med sine avtaleparter. — I punkt 7 i flertallsforslaget om den femte ferieuken, så går vi i Bygning noe lenger, idet vi går inn for at det reises krav om den femte ferieuken og foreslår at den gjennomføres i 1980. Jeg skal ikke fremme noe tilleggsforslag til Sekretariatets forslag på dette punkt, da jeg forutsetter at Sekretariatets forslag innebærer at man ønsker å gjennomføre den femte ferieuken så snart som mulig.

I forbindelse med det sterke innlegg Handel og Kontors formann hadde for forbundsvise oppgjør, vil jeg minne Representantskapet om at Handel og Kontor for noen få måneder siden gjennomførte et forbundsvise oppgjør med Handelens Arbeidsgiverforening. Ifølge avisene var det så vidt resultatet av disse forhandlingene ble vedtatt av medlemmene ved avstemningen. Handel og Kontor har ganske nylig også gjennomført et forbundsvise oppgjør innenfor den kooperative sektor, hvor forslaget ikke ble vedtatt. — Jeg overlater til Representantskapets eksklusive forsamling å trekke visse slutninger hva forbundsvise oppgjør kontra samordnete kombinerte oppgjør innebærer.

— Innenfor Bygningsindustriarbeiderforbundets medlemsmasse finnes både industriarbeidere og byggfag, — og en industrisektor i vårt forbund tilhører lavlønnsgruppen. Ifølge Handel og Kontors fortolkninger burde da vi i Bygning også gå inn for forbundsvise oppgjør. Erfaringene våre viser imidlertid noe helt annet. Vi forsøker å være solidariske — ikke bare med våre egne, men også med andre lavlønnsgrupper.

Einar Hysvær, Sekretariatet, ba om ordet til *forretningsordenen*, og foreslo at representantskapsmøtet ble avsluttet kl. 18.00, med fortsettelse dagen etter kl. 9.30. Han foreslo også at debatten fortsatte på Sekretariatets flertallsinnstilling, som i hovedsak er vedtatt med stort flertall. — Det siste forsøket på å lure forbundsvise oppgjør inn bakveien bør avvises. Vi har hatt den avstemningen.

Det er galt at en representativ forsamling som LOs representantskap skal bli innkalt bare for å få strødd sand på Sekretariatets innstilling. Vi bør ta oss god tid til debatt, hvor representanter for forbundene og de forskjellige landsdelene kan få gi sine synspunkter til kjenne for Sekretariatets medlemmer som skal fortsette forhandlingene på det sentrale plan. Debatten her kan vi ta til etterretning, spesielt når det gjelder prioriteringen av Sekretariatets forslag.

Dirigenten gjorde merksam på at han etter diskusjonen som har oppstått, aktet å fremme et forslag for avklaring, idet Fjellheim foreslo saken utsatt for eventuelt å samarbeide det nye mindretallsforslaget med Sekretariatets opprinnelige forslag. Dirigenten foreslo en votering over dette forslag satt opp mot formannens uttalelse om at en samordning ikke lar seg gjøre.

Finn Nilsen, Sekretariatet, ba om ordet til *forretningsordenen* og sa seg enig i det Lars Skytøen ga uttrykk for når det gjelder det forslag som er fremlagt. — Det er etter min mening i strid med vedtaket som er gjort om samordnet kombinert oppgjør. Med samordnet oppgjør forstår jeg at det sentralt forhandles om hele den økonomiske rammen, mens det her er delt opp i to punkter — det skal forhandles sentralt om generelle tillegg og forbundsvise om lavlønnsstilleggene. Med samordnet oppgjør forstår jeg videre at det skal være en felles avstemning, mens det i mindretallsforslaget legges opp til forbundsvise avstemning. Jeg vil antyde overfor dirigenten at man spør Representantskapet om dette er riktig fortolkning av samordnet oppgjør, og at man deretter fortsetter debatten på bakgrunn av Sekretariatets flertallsinnstilling.

Svein Fjellheim, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, ba om ordet til *forretningsordenen*: — Dirigenten refererte til at jeg skulle ha sagt at mindretallsforslaget skulle samordnes med Sekretariatets forslag. Jeg tror ikke det var det jeg sa, det var iallfall ikke det jeg mente. Det jeg sa, var at man ikke hadde fått tatt stilling til det, og jeg ga også uttrykk for at våre representanter hadde stemt for forslaget som foreligger fra Sekretariatet. Skal man imidlertid få en forsvarlig behandling, og en viderebehandling av Sekretariatets forslag, så ber jeg om at møtet utsettes til i morgen for videre behandling.

Thorvald Karlsen, Sekretariatet, ga uttrykk for at han syntes man nå var inne i en noe uverdlig form for behandling. — Vi har nå gjennom voteringen fått en klar stillingtaken fra Representantskapet til Sekretariatets flertallsforslag. I likhet med Lars Skytøen, synes jeg det er noe umoralsk å komme bakveien med et nytt forslag, som et langt stykke på vei også skal imøtekomme det man prinsipielt går inn for. Jeg tror også forslagsstillerne til det subsidiære forslaget vil forstå meg når jeg inntrengende ber om at dere trekker deres forslag tilbake etter den avstemningen som er foretatt.

Dirigenten ber om en avklaring

Dirigenten foreslo at man nå fikk en avklaring på spørsmålet om hvorvidt det var mulig å samordne Sekretariatets flertallsforslag med det nye mindretallsforslag. Dirigenten spurte om Representantskapets medlemmer kunne være enig i det?

Representantskapets medlemmer var enig i denne fremgangsmåte.

Ole Flesvig, Norsk Arbeidsmandsforbund, fikk ordet til *forretningsordenen*, og sa at etter hans mening var det ikke mulig å samordne de to forslagene, men at han trodde det var mulig å endre noe på det flertallsforslag som var lagt fram. — Etter min mening kan man ikke avskjære Representantskapet mulighetene for å få innflytelse på dette.

Dirigenten sa seg enig med Flesvig i at mulighetene for å endre flertallsforslaget selvfølgelig var til stede under den videre behandlingen av saken. Men han ville ha avklart hovedspørsmålet — om det er mulig å samordne de to forslagene i den form de har fått.

Dirigenten foreslo som voteringstema at det ikke er mulig med en slik samordning.

Vedtak:

Representantskapet vedtok mot 2 stemmer at det ikke er mulig å samordne de to forslag.

Dirigenten opplyste at ovennevnte votering selvfølgelig ikke var til hinder for at de forslag som har kommet inn til endringer i flertallets forslag, kan komme opp til behandling etter hvert på representantskapsmøtet.

Dirigenten foreslo satt strek med de inntegnede talere.

Vedtak:

Representantskapet var enig i at strek ble satt med de inntegnede talere.

Erling Ask, Norsk Kjemisk Industrierarbeiderforbund: — Jeg synes at en del av de uttrykk som er anvendt av dem som står bak flertallsinnstillingen, burde ha vært unngått her i denne salen. Når andres meninger blir karakterisert som «snuskete», burde dirigenten ha grepet inn. Jeg oppfatter det da slik at også dirigenten er enig i

slike uttrykk. Det må være tillatt i en demokratisk forsamling å kjempe for sine meninger og for dem som har valgt oss uten å bli karakterisert som snuskete. Det var til og med sagt at det var mild karakteristikk: Til dem som kom med ovennevnte karakteristikk vil jeg si: Hvis myndighetene viste like stor bevakethet overfor de grupper vi kjemper for som de viser overfor de grupper dere representerer, var det ikke så nødvendig for oss å gå inn for forbundsvis oppgjør. Det må kunne forstås, og aksepteres, at når vi ber om forbundsvis oppgjør, er det fordi erfaringene har vist at det er mulig å løse lavlønnsproblemet på en lettere måte for de gruppene vi kjemper for. Vi må selvfølgelig ta til etterretning avstemningene som er foretatt. Et spørsmål til dere som har vedtatt et samordnet oppgjør: Vil dere nå gjøre noe mer med lavlønnsproblematikken enn dere har gjort i de oppgjørene som har vært tidligere? De lavlønte har vært brukt som salderingspost og ikke noe annet.

Odd Isaksen tolket avstemningsresultatene i Handel og Kontor på en original måte. Han sa at resultatet ble forkastet i én sektor innenfor Handel og Kontor og vedtatt med knapt flertall i en annen, og ga uttrykk for at der kan dere se at forbundsvis oppgjør har ikke gitt noe særlig. Hva viser det egentlig? Jo, det viser at ved et forbundsvis oppgjør kan arbeidstakerne si at et resultat ikke er godt nok og at de ikke aksepterer det. Hvis lavlønnsgruppene ved et samordnet oppgjør sier at resultatene ikke er godt nok, og stemmer det ned, så vil de bli samlet i den store sekken og må akseptere det som foreligger. Det er da ikke anledning til å kjempe videre.

— Jeg vil til slutt understreke det ansvar flertallet her har påtatt seg i dag. Nå er det deres oppgave å gjennomføre et oppgjør som tar skikkelig hensyn til de lavlønte. En kan ikke forvente at de som i dag står på 20—22 kroner timen skal forholde seg rolig i den kommende to-årsperioden.

Dirigenten gjorde merksam på at med den oversikten man nå hadde kunne man avvike representantskapsmøtet til ca. kl. 20. Det andre alternativet er Hysværs forslag, som går ut på at vi avslutter møtet i dag kl. 18 og fortsetter i morgen kl. 9.30.

Voteringen viste at det ikke var noen tvil om at Representantskapet ønsket å avslutte kl. 18 og fortsette i morgen.

Mons-Erik Holtbakk, Norsk Tjenestemannslag: Det er en gledelig utvikling at det i dette møtet har vist seg at mange synes det hadde vært riktig med forbundsvis oppgjør. Jeg vil slutte meg til det Ask avsluttet med: De som nå har fått sin vilje igjennom, bærer et stort ansvar for lavlønnsproblemet. Jeg tror at det nettopp blant lavlønnsgruppene nå er et sterkt ønske om å få en annen oppgjørs-

form. Når de ikke får det, hviler det et ekstra sterkt ansvar på de sentrale ledd i LO for å gi dem et skikkelig tillegg denne gang.

I flertallsforslaget ligger det en hel rekke nye toner som jeg vil karakterisere som positive. Jeg tenker da spesielt på punkt 4 a) og b). Når det gjelder punktet om lavlønnsfond, tilfredsstiller ingen av dem det syn jeg har på denne saken, i og med at mindretallets forslag ikke gjør annet enn ikke å ta standpunkt. Vi har ennå ikke avsluttet debatten om dette i Landsorganisasjonen. Den spriker altfor mye. Jeg tror man legger mange gode tanker i nettopp dette med lavlønnsfond, men jeg tror det er mange andre måter å løse det på enn det som hittil har vært fremme. Det må være riktig å vurdere spørsmålet svært nøye før det fremmes som et forslag. Jeg tror det er galt å ta fram dette i forbindelse med denne tariffrevisjonen. Jeg vil derfor foreslå at det fattes følgende vedtak:

LOs representantskap går ikke inn for etablering av et lavlønnsfond ved tariffrevisjonen 1978. Saken oversendes Sekretariatet for videre utredning.

Ingeborg Jacobsen, Bekledningsarbeiderforbundet: — Jeg vil si det stikk motsatte av hva forrige taler foreslo: — LO bør gå inn for et lavlønnsfond.

Alle er denne gang enige om at det må vises moderasjon ved dette tariffoppgjøret. Jeg har inntrykk av at det også er stor enighet om at det skal gjelde alle andre enn den gruppen man selv tilhører. Det er nevnt her at man burde gå inn for en høy lønnsgrense på lønnstilleggene. Personlig har jeg ikke noe imot et slikt forslag. Det må imidlertid være klart at den moderasjon som kreves, ikke bare skal kreves av LOs medlemmer, men av alle grupper, og kontrolleres så langt det overhodet er mulig. Det var derfor på tide at kravet om en offentlig tilgjengelig statistikk også for andre grupper kom.

— En av de ting jeg vil kommentere i forslaget fra Sekretariatet, er spørsmålet om lavlønnsfondet. Jeg tilhører en bransje hvor hele bransjen er lavlønt. Vi er bortimot 80 prosent kvinner, og vi håper inderlig at det blir opprettet et lavlønnsfond. Vi har tidligere fått til dels store tillegg som har forsvunnet i perioden. Dette er det ikke oppgjørsformen som er skyld i, men lønnsglidningen.

En annen ting jeg vil ta opp, er tilleggstrygdordningen ved arbeidsledighet. Det er et krav som er helt på sin plass. Det nevnes riktignok ikke noe i forslaget om finansieringen, og jeg vil gjerne vite om det har vært diskutert. Myndighetene har nå satt ned et utvalg som skal se på spørsmålet om ledighetstrygd for dem som ikke tidligere har hatt inntekt. Jeg kan ikke se at den økonomiske

situasjon i dag er slik at dette kan gjennomføres, hvis utvalget skulle komme til en slik konklusjon. Vi er heller ikke så naive at vi tror at det bare er dem som virkelig ønsker en jobb som da ville melde seg på arbeidskontorene. Jeg vil derfor be LO om å følge nøye med i denne saken. Det må ikke bli slik at det skal bli et yrke å gå på ledighetstrygden.

— Jeg vil støtte Frøyslands forslag om å bytte punkt 2 og punkt 3 i Sekretariatets innstilling.

Jeg tillater meg også å stille et endringsforslag til punkt 13 c) i Sekretariatets innstilling. Første setning i punktet bibeholdes. Som nytt punkt foreslås:

«Prismyndighetene må nøye følge med avansesatsene for handelsstanden, slik at prisutviklingen også for denne del av næringslivet kan være under offentlig kontroll.»

For øvrig støtter jeg Sekretariatets forslag.

Bjarne Bårdsen, Bekledningsarbeiderforbundet: Det eneste jeg kan være enig med Ask i, er at høyere makter må ha stokket talerlisten. Jeg må si meg helt uenig i alt det øvrige han sa i sitt temperamentsfulle innlegg. Det høres nå ut som om mindretallet sier til flertallet at nå fraskriver vi oss ansvaret for hva som skjer, spesielt ved løsningen av lavlønnsproblemene. Nå er det deres ansvar, og så skal vi eventuelt neste gang komme tilbake og si: Hva sa vi?

Tidligere har det vært praksis her i Representantskapet at når man har hatt en avstemning, så har man positivt gått inn for det flertallsforslag som er vedtatt. Jeg regner med at dette også vil skje denne gang. Jeg går da ut fra at uttalelsene som nettopp er referert, bare står for de to personers egen regning.

Jeg skal ikke komme noe vesentlig inn på flertallsforslaget som foreligger, da jeg stort sett er enig i innholdet.

Det er imidlertid ett spørsmål jeg vil ta opp. Det er kanskje ikke av de store ting, men for dem det gjelder et meget viktig spørsmål, — spørsmålet om hvordan avtalen om sluttvederlag praktiseres. Innenfor vår bransje har vi dessverre mange ganger vært i den situasjon at bedrifter har måttet innskrenke og nedlegge. En del av våre medlemmer har da blitt arbeidsledige, og sluttvederlagsordningen har kommet til anvendelse. Jeg er fullstendig klar over at avtalen om sluttvederlag er en rammeavtale, og at styret til en viss grad står fritt i på hvilken måte den skal praktiseres. Når folk ute på arbeidsplassene skal fortolke den, så kjenner man i mange tilfeller ikke til hva som har skjedd i styret, da informasjonen om vedtakene er mangelfull. Jeg kan ikke huske at vi har fått noe

rundskriv fra LO om at man nå har vedtatt hvordan en bestemmelse skal forstås. Vi har derimot fått vedtaket når det gjelder konkrete saker, men ikke på prinsipielt grunnlag. Vi kjenner derfor ikke til praksisen, og vi kommer enkelte ganger i skade for ute på arbeidsplassene å gi uttrykk for synspunkter som senere viser seg å være i strid med den praksis som er innført.

Grunnen til at jeg tar opp denne saken, er at den praksis som er etablert ofte synes uforståelig, både for arbeidstakerne på den enkelte bedrift og også for oss i vårt forbund. Det står riktignok i punkt 7 i flertallsforslaget at det skal reises krav om revisjon av sluttvederlagsavtalen, men det nevnes ikke noe om hva kravene skal gå ut på. Jeg ber derfor om at man eventuelt har i tankene det jeg her sier ved utformingen av forslaget til revisjon av sluttvederlagsavtalen.

Alle vet at hvis en person blir oppsagt på grunn av innskrenkninger og nedleggelser, dvs at man er uten skyld i oppsigelsen, så kan en arbeidstaker slutte jobben på fredag og begynne i en ny på mandag og motta sluttvederlag. Blir derimot vedkommende tilbudt jobb innenfor samme konsern eller samme bedrift, vil han ikke få rett til sluttvederlag. Det virker også ganske naturlig.

Jeg vil nå nevne to tilfelle: Vi hadde på et sted en bedrift som ble nedlagt. Ved siden av denne — 200 meter borte — lå det en annen bedrift. En del fikk jobb i den andre bedriften og begynte der uten at de hadde ledighet. Disse fikk utbetalt sluttvederlag, slik de har krav på i henhold til avtalen. En del andre gikk ledig i 2—3 måneder, da det ikke var mulig å skaffe dem arbeid på stedet. Forbundet gikk da inn sammen med to andre bedrifter og etablerte en ny bedrift for å skaffe dem beskjeftigelse. Vi fikk beskjed fra sluttvederlagsordningen at disse ikke fikk sluttvederlag fordi man sidestiller dette med en permisjon. De regnet med at dette var en fortsettelse av den gamle bedriften. Det er da ganske naturlig at de som har gått arbeidsledige i 2—3 måneder forstår svært lite av dette, når kameratene som ikke gikk arbeidsledige og som flyttet til bedriften 200 meter borte, fikk sluttvederlag.

— Jeg vil be om at man ser på den praksis som er innført, og kanskje prøver å få den mer i pakt med oppfatningen.

For få år siden fikk vi inn en bestemmelse om at de som må slutte på grunn av sykdom, skal ha krav på sluttvederlag når de ellers oppfyller betingelsene. Jeg har vært så naiv å tro at hvis arbeidstakeren er blitt sagt opp av bedriften fordi vedkommende hadde vært borte lenge på grunn av sykdom, så ville man ha krav på sluttvederlag. Dette er imidlertid ikke tilfelle. En person jeg kjenner gikk sykmeldt i over ett år. Vedkommende fikk oppsigelse

fra bedriften og sluttet. Man søkte så om sluttvederlag, men dette ble avslått med den begrunnelse at vedkommende mottok attføringspenger. Vi skaffet fram bevis fra bedriften om at arbeidstakeren hadde sluttet. Det var ikke nok. Det ble bedt om å få en legeerklæring hvor det sto at arbeidstakeren kanskje ikke kunne gå ut i arbeidslivet igjen. I legeerklæringen sto det at legen regnet det som sannsynlig at vedkommende ikke kunne gå ut i arbeidslivet igjen. Dette ordet «sannsynlig» var det som igjen skapte hindringer, og man fikk avslag på søknaden.

Dette er uforståelig, og jeg vil be om at man prøver å få praksis mer i overensstemmelse med medlemmenes oppfatning av avtalen.

Personlig kunne jeg tenke meg en revisjon av denne avtalen på enkelte områder, kanskje ved at man innførte kort karenstid fra man sluttet i en jobb til man begynte i en annen. Når man nå antakelig fra 1. juli i år får full lønn under sykdom, kunne man få en bestemmelse om at utbetaling av sluttvederlag først skulle finne sted etter at vedkommende hadde fått full lønn under sykdom i ett år. Når så vedkommende gikk over på attføringspenger, skulle det ikke være noen form for prøving av saken igjen. Man burde da helt automatisk få utbetalt sluttvederlag.

Jeg ber om at man ser på dette ved tariffrevisjonen, slik at man unngår slike vanskeligheter i fremtiden.

Ole Flesvig, Norsk Arbeidsmandsforbund: — Jeg er fullt innforstått med det som er sagt her i dag om den dårlige økonomiske situasjon vi er inne i. Det er nettopp med bakgrunn i denne situasjon, og at vi vil gjøre noe for lavlønnsgruppene, at vi har tatt vårt standpunkt.

I forslaget står det at brede lønnstakergrupper skal få en forholdsvis dekning. Hvis man får oppfylt kravet som er stilt, så vil det kanskje bli en svak reallønnsøkning til alle. Når vi da regner med at dette er et krav i en ganske hard situasjon, så er det vel lett å regne ut at kravet vil bli beskåret noe. Jeg tror det da vil bli lite igjen til løsning av lavlønnsproblemet, hvis man først skal sikre et betydelig generelt tillegg.

I likhet med det Bach ga uttrykk for, hadde jeg ønsket at man kunne sette et tak. Selv om man satte taket for høyt etter min mening, så var det iallfall en psykologisk mening i det. Jeg er imidlertid klar over at vi ser forskjellig på dette, og at det er en saklig begynnelse for hvordan man ser på dette for den ene eller den andre lavlønnsgruppen. Lavlønnsgruppen i en underskuddsindustri vil sannsynligvis ikke oppnå noe større ved et forbundsvis oppgjør. Vi må ikke komme dit hen at servicenæringer eller andre næringer

med betalingsevne, skal belaste et eventuelt lavlønnsfond. Jeg håper det ikke blir noe av.

Spørsmålet om et lavlønnsfond har resultert i en voldsom diskusjon om lavlønnsproblemet. Vi har selvfølgelig snakket mye om dette tidligere også, men diskusjonen har i de fleste tilfelle løpt ut i sand. Jeg håper at det er av de ting som blir holdt på under forhandlingene, f. eks. dette med etterslep i den private virksomhet.

En del ting i forslaget synes jeg er litt motstridende. På første side står det at nominelle lønnstillegg må kombineres med offentlige tiltak, f. eks. ved lettelser i den personlige beskatning og pristiltak av forskjellige slag. På slutten av punkt 4 står det at man skal dekke statens utgifter med kompensering ved en hardere beskatning av de høyere inntekter og av næringsvirksomhet. På den ene side står det at man skal lette på skatten og på den andre siden at man skal legge på.

På side 2 er nevnt statistikken og på side 3 står det tariffområder som omfatter funksjonærer. Hvorfor det er en slags rase som er funksjonærer og en annen som er noe annet, synes jeg heller ikke er helt riktig. Jeg kunne ønske meg at slike tekster ble endret og formulert noe annerledes.

Når det gjelder lavlønsspørsmålet, så tror jeg vi må komme fram til et prosenttall og prøve å løfte disse grupper oppover for å få en gjennomsnitt av industriens fortjeneste. Jeg synes framlegget her er godt, og jeg tror det er noe av det vi må satse mest på.

— Lavlønnsfondet kunne vel også være en god ting, spesielt dette med solidaritet. Jeg tror solidaritet bedrifter imellom er vanskelig, særlig når vi har vanskeligheter med solidariteten oss imellom. På den annen side er det meningen at fondet bare skal dekke én periode. Vi klarer vel ikke å rette opp lavlønnsproblemet bare med dette.

I annet avsnitt under punkt b) på side 5 i flertallsforslaget står det:

«Dette må også gjelde jordbruksoppgjøret. En videre opptrapping av jordbruksinntektene bør utstå til de alminnelige konjunktorene har bedret seg.»

Jeg vil foreslå at dette utgår. Det kan ikke være noen grunn til å nevne en enkelt gruppe. Det kan være andre grupper som ikke er så lette å kontrollere.

— Jeg håper også at det nå blir en bedre statistikk for høyt-lønnsgruppene.

Møtet 19. januar

Representantskapsmøtet fortsatte torsdag 19. januar kl. 9.30.

Otto Totland fikk først ordet til *forretningsordenen* i anledning av fellesforslaget fra Arbeidsmandsforbundet, Kjemisk og Handel og Kontor. På vegne av de tre forbundene trakk han forslaget tilbake.

Martin Tveiten, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet: — Jeg vil først understreke det som står i flertallsinnstillingens punkt 13 e) om en bedre statistikk. Etter min oppfatning er det meget viktig å få en statistikk for alle inntektsgrupper i samfunnet.

Når en skal beregne lavlønsplasseringen for de enkelte arbeidstakergrupper, er situasjonen at vi innenfor de enkelte arbeidstakergruppene også har store forskjeller. I bedrifter er det enkelte grupper som har akkordsystemer eller bonusordninger som gjør at de kan få en brukbar inntekt sett i forhold til bedriftens totale lønnsnivå. Andre grupperinger som ikke har hatt noen lønnsutvikling i perioden, blir slått sammen med den delen av arbeidstakerne som har hatt en god lønnsutvikling, og dermed har de dårligst lønte ikke fått lavlønnsstillegg.

Eivind Strømmen fremmet et forslag i Sekretariatet om at LO under forhandlingene skulle gå inn for at man for hotell- og restaurantnæringen skulle holde statistikken for de fastlønte og prosentlønte atskilt. Gjør man ikke det, kommer de fastlønte og lavlønte uheldig ut. Jeg vil gjerne ha bekreftet fra LOs ledelse kravet om å holde statistikken delt.

I Handlingsprogrammet står det at Landsorganisasjonen i Norge vil arbeide for å sikre et arbeidsmiljø som gir alle arbeidstakere full trygghet, trivsel og velvære og et meningsfylt arbeid. Situasjonen er den at innenfor den enkelte bedrift er det arbeidstakere som ikke betrakter sitt arbeid som meningsfylt.

— Hotell og Restaurant har vi hatt mange forbundsvise oppgjør uten at det har løst våre problemer. Jeg går derfor inn for samordnet oppgjør i håp om at det skal gi det forønskede resultat.

Jørgen Kosmo, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Jeg har tidligere fra denne talerstol søkt å rette søkelyset mot de unge arbeidere og lærlinger og deres posisjon ved tariffoppgjørene. Dette er en yrkesgruppe som vi tradisjonelt ikke omtaler som lavlønnsgrupper. Det er neppe tvil om at dette er yrkesgrupper som kommer inn under denne kategorien. Jeg finner det derfor merkelig at man fra Sekretariatets side i sin innstilling ikke berører disse gruppene.

lønssituasjon. Innen de tradisjonelle håndverksfagene er satsene for læregutter en hemsko for en skikkelig gjennomføring av Lærlingloven. Lønnsbetingelser for læregutter er ofte en større vanskelighet å overvinne enn gjenstridige, ansvarsløse arbeidsgivere ved opprettelse av lærlingkontrakt. Fra ungdomsorganisasjonenes side er det gjentatte ganger uttrykt ønsket om en prosentvis avlønning for læregutter og unge arbeidere i forhold til svenner og voksne arbeideres lønn. Når det skal gjennomføres en prosentvis garanti-bestemmelse for voksne arbeidere, burde ikke da også de samme lønnsbestemmelser gjelde for våre medlemmer under lønnet yrkes-utdanning.

— Jeg finner det vanskelig å fremme noe konkret forslag i denne forbindelse, men henstiller til forhandlingsutvalget å vurdere spørsmålet meget nøye. Jeg håper at man etter dette tariffoppgjøret skal slippe å sitte igjen med følelsen av at lærlingers og unge arbeideres lønn er et resultat av forhandlingstekniske finurligheter. Jeg vil gjerne referere en uttalelse fra AUFs sentralstyre av 13. desember 1977, hvor det heter:

«Som fagbevegelsens ungdomsorganisasjon ser AUF det som en klar oppgave å bringe fram synspunkter på vårens tariffoppgjør. Ungdommens lønns- og arbeidsvilkår er preget av store ulikheter. Det er stor ulikhet mellom unge og voksne arbeidere — mellom ungdom som jobber i forskjellige bransjer — mellom ungdom som jobber på samme arbeidssted og har samme utdanningsbakgrunn — mellom lærlinger og hjelpearbeidere osv.

Derfor må fagbevegelsen se det som særlig viktig politikk å bekjempe ulikheter som rammer unge arbeidere.

Vi vil her legge fram noen hovedpunkter:

- *) 1. — at lærlinger og unge arbeidere skal ha indekstillegg og generelle lønnstillegg på lik linje med voksne arbeidere.
- 2. — at lønnstilleggene bør gis i faste kroner og øretillegg, og ikke som et for alle likt prosenttillegg.
- 3. — at unge arbeidere garanteres lønn som svarer til en fastsatt prosent av gjennomsnittslønna for voksne arbeidere innen fagområdet.
- 4. — at det opparbeides større likhet i lønnsforholdene mellom ulike grupper unge arbeidere.
- 5. — at prinsippet om likelønn gjennomføres.
- 6. — at det opparbeides en jevnere stigning i lønsskalaen for unge arbeidere. Dette med sikte på å unngå de uforholdsmessig store lønssprang ved opplæringstidens slutt og ved fylte 18 år.
- 7. — at det utarbeides skikkelige lønnsstatistikker for unge arbeidere.
- 8. — at avtjent verneplikt skal godskrives som kompetanse, gi ansiennitet og telle ved lønnsopprykk.
- 9. — at praktikanter sikres skikkelig opplæring, og ikke utnyttes lønnsmessig.
- 10. — at antall lærlingplasser i bedriften gjøres til et forhandlingsspørsmål.

*) Ved forrige tariffoppgjør fikk vi igjennom en økning i tilleggene for unge arbeidere. En økning fra $\frac{2}{3}$ til $\frac{3}{4}$ av de tillegg voksne arbeidere får. AUF er av den mening at alle arbeidstakere som må regnes å tilhøre de lavtlønte skal ha samme tillegg uavkortet.

Jeg ber om at uttalelsen fra AUF blir vedlagt protokollen.

Jeg er ikke i stand til å se på lønnsglidningen i en tariffperiode som så negativt som enkelte hevder. Så lenge lønnsutviklingen er et resultat av økt produktivitet, må det være de lokale fagforeningers rett og plikt å la lønnstakerne få ta del i produktivitetsøkningen i form av økt lønn. Selv om det for mange kan virke urettferdig, skal vi være klar over at en slik lønnsheving kan bidra til også å heve de laveste lønningene. Jeg tror ikke at vi ved å avstå fra lønnsforbedringer i tariffperioden hjelper de lavtlønte. Jeg er av den mening at på lang sikt er dette en medvirkende faktor når størrelsen på lavtlønnstilleggene fastsettes. Det bidrar kanskje til å heve kostnadsnivået, men har vi noen erfaring for at et eventuelt overskudd i bedriftene som ikke tas ut i form av høyere lønn ellers blir brukt til samfunnsnyttig innsats.

Det gjenstår å se om etableringen av et lavtlønnsfond kan regulere inntektspolitikken, slik at en lavere lønnsutvikling virkelig resulterer i lønsmessige forbedringer for de lavtlønte.

John Borgen, Hedmark fylke: — Forhandlerne ved 1978-oppgjøret har satt seg høye mål, og jeg tror ikke at resultatet vil svare til forventningene. Det er imidlertid like klart at fagbevegelsen ikke lenger kan akseptere den store lønnsdifferensieringen som hittil har vært til stede.

Jeg har stor forståelse for Totland og hans synspunkter. I Hedmark er det, spesielt innenfor handels- og kontorsektoren og i næringsmiddelindustrien, meget store differanser i lønningene. På årsbasis utgjør det 10 000—30 000 kroner, sett i forhold til hva vi andre synes vi må ha for å leve. Men dette til tross, ser jeg det som en fordel at vi får et kombinert oppgjør. De nominelle tilleggene betyr egentlig svært lite i forhold til f. eks. skattelettelser. Sekretariatet har lagt opp til et forhandlingsgrunnlag som etter mitt skjønn må være riktig. Imidlertid tror jeg det blir vanskelige forhandlinger. Jeg fremmer følgende forslag:

«I innledningen om oppgjørformen skal det legges spesiell vekt på de lavtløntes interesser.»

I forbindelse med punktet om forsikringssaken, tror jeg det blir problemer når det skal velges forsikringsselskap. Dette er av det ting vi strir med ute på bedriftene. Vi mener at Samvirke er fag-

bevegelsens forsikringsselskap, og forsikring er en del av fagbevegelsens arbeid. Jeg legger fram følgende forslag:

«Punkt 6: Kollektiv ulykkesforsikring og gruppelevsfor-
sikring. Tilleggsforslag: Partene på den enkelte bedrift skal diskutere hvilke forsikringsselskap som skal brukes.»
«Gjennomsnittet skal utgjøre minst 90 prosent av landsgjennomsnittet.»

Hvis man i det hele tatt skal få gjort noe for de lavtlønte, må punkt 4 a) inneholde bestemmelser om at gjennomsnittet skal utgjøre minst 90 prosent av landsgjennomsnittet.

Det er delte oppfatninger om lavtlønnsfondet ute blant fagfor-
eningsfolk. Arbeidsgiverne sier selvfølgelig konstant nei. Etter å ha drøftet problemet blant mine arbeidskamerater og fagforenings-
kamerater, viser det seg at det er et flertall som er imot fondet i den form det er foreslått gjennomført.

Jeg fremmer følgende forslag:

«Sekretariatet skal vurdere alternative finansieringsformer for Fondet. Bl.a. om ikke dette er en samfunnssak, som alle i industrien, både arbeidsgivere og lønnsstakere med økonomisk evne kan være med å løse. F.eks. 3—4—5 promille av inntekt.»

Jan Balstad, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: — Etter å ha overhørt debatten her i Representantskapet, får en et inntrykk av hvor mangfoldig norsk fagbevegelse egentlig er, og hvor ujevnt den vanskelige økonomiske situasjon slår ut i de ulike bransjer. Vi kan være stolte over at vi tross alt som regel til slutt finner fram til en enhetlig holdning, som gjør oss sterke utad. Mange utenfor fagbevegelsen ville sikkert gni seg i hendene hvis vi skilles etter dette møtet uten å ha maktet en samordning av våre holdninger. Dette er imidlertid et fintfølende instrument, hvor alle må bidra. I alle fall alle som ønsker at fagbevegelsen skal være en makt-
faktor i vårt land. Derfor må udemokratiske aksjoner, som nei til kombioppgjør, tilbakevises. Alle bør si minst mulig offentlig som kan skape tvil om hva vi står for, og hva som er våre retningslinjer. Fra og med Kongressen i fjor og til i dag, er det etter mitt skjønn sagt alt for mye på et for dårlig grunnlag.

Kongressen vedtok to kriterier som skulle legges til grunn for valg av oppgjørsform, og på hvilket tidspunkt og av hvem dette valget skulle gjøres. Derfor bør ingen skape rot i saksbehandlingen her på Representantskapsmøtet. Fagbevegelsen må ikke sette fram forslag som vi ikke makter å gjennomføre. Vi bør ta vårt stand-
punkt på et mest mulig korrekt grunnlag.

Min mening er at den oppgjørsformen flertallet har foreslått er den eneste logiske, hvis vi skal kunne løse to viktige oppgaver: full sysselsetting og opprettholdelse av kjøpekraften generelt, samt en økning for lavinntektsgruppene. Disse to hovedoppgavene er det flertallet ønsker et samarbeid med myndighetene om. Med unntak for noen få rimelige saker, vil forbundene kunne bruke resten av rammen som vil framkomme ved de generelle forhandlinger. Jeg er forundret over at det tidligere mindretallet ikke kunne akseptere dette. Dersom en tar alt som er disponibelt for forbundene og gir det til de lavest lønte, som forbundene har muligheter for, så vil resultatet etter min mening måtte bli det samme.

Det er ett usikkerhetsmoment: Den fulle sysselsettingen. Dette er et problem vi er særlig opptatt av. Vi har her hørt en rekke begrunnelser for at oppgjørsformen bør være slik den er foreslått. De fleste gir uttrykk for en slags nederlagsstemning. Jeg tror vi så snart som mulig må snu denne dommedagsstemningen og stille oss spørsmålet om hvordan vi best skal utnytte at vi nå er i for-
handlingsposisjon med myndighetene. På en rekke områder i fag-
bevegelsens handlingsprogram er situasjonen den at på et bestemt tidspunkt, så vil våre muligheter for å nå videre vis à vis N.A.F. være uttømt. Store, nye yrkesgrupper vokser opp rundt oss. Her lever kreftenes frie spill bedre enn noen gang. Vi har langt på vei temmet disse kreftene innenfor vår egen sfære. Men skal vi nå videre i likhetsspørsmålet, må vi på en eller annen måte inn-
lemme disse gruppene i vår politikk.

Det er etter mitt skjønn også et sykdomstegn når vi her opplever så sterke angrep på den såkalte lønnsglidningen innenfor enkelte bransjer. I årtier har dette vært anerkjente faglige virkemidler i arbeidernes kamp for å få sin del av produksjonsveksten. Vi har egne tillitsmenn og egne organer i bedriftene som daglig rasjonaliserer produksjonen. Våre lønnsystemer er i det alt vesentlige bygd opp som prestasjonslønnssystemer. Selv om vi i dag snakker mye om fastlønnssystemer, er det også her innebygd avhengighet mellom lønn og produktivitet i en eller annen form. Vi bruker sjusiffrede tall i vårt skoleringsarbeid overfor våre lokale tillitsmenn, nettopp fordi disse systemer skal virke etter sin hensikt. (Etter mitt skjønn er dette ikke hverken tid eller sted for en debatt om lønns-
glidningen.)

De som ønsker å snevre problemene i forbindelse med den øko-
nomiske situasjon inn til å være et spørsmål om lønns-
glidningen for enkelte arbeidstakergrupper, bør etter mitt skjønn ikke få ansvaret for løsningen av de alvorlige oppgavene vi har foran oss.

Jeg er enig i det Odd Bach sa om næringspolitikk. Uten fyr-

tårn og uten draft kommer vi aldri helskinnet igjennom det uværet som ligger foran oss.

I forbindelse med diskusjonen om lønnsglidningen, vil jeg peke på alle de glidningsklausuler som etter hvert har vokst fram i kjølvannet av inflasjonen. Det gjelder innenfor det private næringsliv og innenfor staten. Alle ordningene har det felles at de skyver inflasjonsproblemene over på andre.

Jeg vil også nevne utglidningen i vår skattemoral.

Sammenliknet med disse og en del andre faktorer, er lønnsglidningen etter mitt skjønn et marginalt problem.

Innen Jern og Metall ligger lønningene i dag omtrent på det nivå som det var forutsatt at vi skulle nå opp til. Er det feil i vår bransjes lønnsglidning, så må det være ganske store feil i myndighetenes regnskap for ett år siden.

Jeg skulle ønske at en ved dette oppgjøret fikk ryddet opp i en del av det bakgrunnsmateriale som blir lagt til grunn når hele samfunnet utenfor sammenlikner seg med industriarbeidernes for tjenesteutvikling. Ennå vil landet i lang tid framover være avhengig av industriproduksjonen. Mitt råd er derfor: Far varsomt fram både overfor industrien og dem som arbeider der.

Einar Hysvær, Sekretariatet, sa innledningsvis at diskusjonen på Representantskapsmøtet i går og i dag, viser behovet for en skikkelig debatt. Dette forum skal ikke bare komme sammen for å strø sand på vedtakene i Sekretariatet. Representantskapet skal være et skikkelig debattforum for fagbevegelsen.

— Etter min mening skulle man ikke ha foretatt noen avstemning på møtet her før debatten var slutt. Man skulle ha kunnet debattere mer inngående prinsippet om oppgjørsformen. Jeg har en viss forståelse for dem som var så uheldig å få landsmøtevedtak som gjorde at de møter her med bundet mandat.

Jeg synes ikke Totland virket overbevisende når han skulle forklare nødvendigheten av forbundsvise oppgjør denne gang. Derimot virket Svensson som om han virkelig trodde på det han sa. Man kan forstå skuffelsen enkelte har følt ved tidligere oppgjør hvor de ikke har fått sine spesielle lavtlønnsproblemer løst. I disse tilfeller er det realistisk å hevde at man vil ha forbundsvise oppgjør. Dette bør være en tankevekker for oss. Tålmodigheten begynner nå så smått å bli oppbrukt. Kjemisk har noen slike bransjer, men det er forbund som ikke har annet enn lavtlønnsbransjer — f. eks. Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbundet og Bekledningsarbeiderforbundet. Vi er alle kjent med problemene innenfor teko-

industrien. Vi har få slike problemer innenfor næringsmiddelindustrien, faktisk er det bare hermetikkindustrien som har tilsvarende problemer. Alle de andre lavtlønnsgruppene vi har innenfor nærings- og nytelsesmiddelindustrien, er bedrifter som har lønnsevne. Det er oppgjørsformen som har vært medvirkende til dette og lokaliseringen av industrien til småsteder rundt om i vårt vidstrakte land.

Vi skulle gjerne se at vi fikk forbundsvise oppgjør. Innen vår bransje har fiskerne nå fått sitt oppgjør i havn. Er det noen her som vet om dette er et lavtlønnsoppgjør? Vi vet bare at det fra statens forhandlere har vært hevdet at dette oppgjøret skulle ha en lavtlønnsprofil. Staten mente at 300 millioner var et rimelig oppgjør. Fiskernes siste krav var på 450 millioner, noe de også fikk. Etterpå sier produsentene at alle pengene er oppbrukt, og at det ikke er noe igjen til fiskeindustriarbeiderne. I en slik situasjon ville vi gjerne ha hatt forbundsvise oppgjør for fiskeindustrien. Jeg er overbevist om at det i så tilfelle ikke hadde vært noe problem for oss å gå ut i en konflikt for fiskeindustriarbeiderne.

Imidlertid vil vi gå inn for samordnede oppgjør, fordi vi tross alt tror vi best kan løse problemene i den situasjon vi i dag er oppe i. Dette krever imidlertid solidaritet innad i våre rekker, og spørsmålet er da prioriteringen.

Jeg tror det vil være riktig at Representantskapet vedtar den formuleringen Rolf Frøysland fremmet forslag om på møtet i går; at det er lavtlønnsproblemet som skal prioriteres denne gang. Vi ser at man bl. a. skal bruke en del av den økonomiske ramme til å fremme krav som N.A.F. tidligere har påpekt som generelle krav i tillegg til det tradisjonelle lavtlønnstillegget.

For de grupper som har tariffavtale om lønnsglidning, kan dette tillegget brukes til f. eks. å la enkelte grupper få mer eksklusive fordeler som de andre ikke får, fordi de ikke har noe å ta av. F. eks. bedre regler for korte velferdspremisjoner, slik som antydte av Skytøen i går. Jern og Metall har tidligere brukt lavtlønns-tillegget til å være først ute med forkortelse av arbeidstiden for 2-skiftarbeiderne. Slike eksklusive ting kan man gjøre når man ikke behøver å tenke på lønnstillegg. Men vi har bransjer hvor vi er nødt til å tenke på lønnstillegg, og dette må nå prioriteres. Jeg har ofte kritisert Jern og Metall, men jeg vil berømme dem denne gang for at de har bidratt til at det nå foreligger et forslag om en garantiordning. Dette må prioriteres, likeledes prinsippet om at det ikke bare er stats- og kommuneansatte som skal ha etter-slepstillegg. Det skal være en selvfølge at de grupper som avgrunner de ikke selv er herre over ikke har lønnsglidning i peri-

oden skal ha et etterslepstillegg. Hvorfor skal ikke industriarbeiderne også ha etterslepstillegg?

En garantiordning og et etterslepstillegg er to ting som må prioriteres og som bør gå foran hensynet til å opprettholde den disponible realinntekten. Vi må gjøre det klart overfor motparten og overfor Regjeringen at fagbevegelsen nå mener alvor, og om nødvendig, vil vi ta hele næringslivet ut i konflikt. Det er ingen vei utenom denne gang, lavtlønnsproblemet må løses en gang for alle og fagbevegelsen må gjøre det i fellesskap. Da vil medlemmene virkelig få respekt for norsk fagbevegelse.

Arne Born, Sekretariatet: — Vi kunne konstatere et hardere klima enn vanlig under debatten i Representantskapet i går. Formannen konkluderte sitt innlegg med å si at vi må få en rein planke å stå på for alle i LO. Det er meget vesentlig.

Balstad sa at vi ikke må miste respekten for dem som står i produksjonen, men det må være en gjensidig respekt. Alle forlanger service av samfunnet og dette er våre medlemmer blitt satt til å gjøre etter beste evne.

Vårt forbund har hatt konferanser med 1200—1300 tillitsmenn over hele landet, og det har vært svært liten motstand mot å finne en fornuftig og vettug løsning på dette oppgjøret.

I flertallsforslaget står det at en videre opptrapping i jordbruksinntektene bør utstå til de alminnelige konjunktorene har bedret seg. Det finnes imidlertid også grupperinger innen jordbruket som har behov for en justering, selv om det har skjedd en viss framgang.

Det foreligger en pott som skal fordeles, og jeg tror potten kunne fordeles noe mer forsiktig i de deler av jordbruket hvor det er behov.

I flere år har spørsmålet om statistikken vært oppe i Sekretariatet. Vi må nå forsøke å få dette ned på et skikkelig og kvalitativt nivå, og få vurdert det slik at vi vet hva vi snakker om.

Lønnsglidningsproblemet har vært diskutert i en rekke sammenheng, men la oss nå være fornuftige, i likhet med det Jern og Metall har vært. All respekt for det. Men vi vil også ha respekt for våre opplegg. Vi har andre systemer. Dermed ikke sagt at vi netto skal komme ut hverken bedre eller dårligere enn andre.

Jeg håper alle er klar over hvilken utfordring forbundene innen den offentlige sektor har å ivareta, hvis samfunnet skal utvikles slik som den sittende norske regjering mener. Vi vet da alle hva som skal settes i verk hvis vi klarer å beholde makten. Det vil bli lagt store veksler både på dem som dere nå beskylder for å ha lagt

oss til last at vi får en lønnsglidning og på dem som skal stelle med folk ute i samfunnet, uansett aldersgruppe. Vi må ha klart for oss at vi nå sitter i samme båt.

Jeg håper at vi i fellesskap klarer å komme gjennom dette oppgjøret på en vettug og fornuftig måte, og at vi fortsatt innser at vi er avhengig både av produksjonen, full sysselsetting og service og av hvert enkelt individ.

Thorvald Karlsen, Sekretariatet: — Innledningsvis vil jeg fra denne talerstol gi uttrykk for at jeg synes det var renhårig gjort av de tre forbundene å trekke forslaget tilbake. Jeg ser det som et bidrag til at vi skal kunne få en konstruktiv debatt om opplegget til dette tariffoppgjøret. Jeg håper vi også kan få en konstruktiv debatt om tariffoppgjøret videre utover i organisasjonsleddene blant alle våre medlemmer, og at vi får samling om oppgjøret vi nå skal ha. Vi bør være samstemte både om oppgjørsformen og om alle detaljene i opplegget. Vi må også ute i våre medlemsrekker virke for en full samling, og skyve til side både politiske og andre interesser som eventuelt måtte gjøre seg gjeldende i debatten.

Aldri før har vi hatt slik innflytelse på tariffoppgjørene som etter at vi la opp til et oppgjørsmønster etter de prinsipper som vi hadde ved siste tariffoppgjør. Vi har aldri før kunnet forplikte myndighetene til å oppfylle visse forutsetninger som var lagt inn i tariffoppgjørene. Vi mener at med det opplegget som foreligger, og som vi skal gå til forhandlinger med, skal vi øke vår innflytelse ytterligere, og få en stadig sterkere styring på resultatet av tariffoppgjøret. Vi vet at det skjer en rekke ting som vi ikke har kontroll over. Det ble i går nevnt en direktør som hadde fått 40 000 kroner i lønnstillegg i tariffperioden. Vi har en rekke frie yrker, og vi vet at for ledere i vårt næringsliv er det ingen tariffestede forpliktelser som bringer lønningene under den kontroll vi mener er nødvendig å legge på hele inntektsutviklingen ved tariffoppgjørene. I staten har vi tariffestede lønninger for alle fra bunn til topp. Det må være en forutsetning at vi også i det private næringsliv får kontroll i den utstrekning det er mulig. Vi bør som et hovedkrav legge vekt på å få en inntektsstatistikk som gir oss oversikt og muligheter til også å binde disse frie inntektene. Det gjelder alle samfunnsgrupper, selvsagt også bønder og fiskere. Dette må også gjelde det som skjer innenfor våre egne rekker i forbindelse med ukontrollert lønnsglidning. Den lønnsglidning vi ikke kan registrere som forutsetninger i selve tariffoppgjøret, bør vi bringe under kontroll.

Det er sagt at det ikke er nødvendig å ta dette med i opp-

legget til tariffoppgjøret. Det må være klart for denne forsamling at vi også skal forhandle om en klar og konstruktiv regulering av den lønnsglidning som ikke er forutsatt.

Jeg vil gjerne her gi uttrykk for dette, selv om det ikke direkte er formulert i opplegget til tariffoppgjøret.

I opplegget som foreligger har man forsøkt å tilgodese alle interesser som måtte gjøre seg gjeldende, slik at vi både skal kunne opptre som en samlet enhet og samtidig skal kunne ivareta spesielle interesser i tariffoppgjøret. Jeg mener derfor at opplegget bør kunne vedtas i den form det foreligger, uten endringer.

Henning Måredal, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: — I debatten i går var det enkelte som etter min mening må ha misoppfattet representanten Ask. Slik jeg forsto Ask, var det ikke hans mening at mindretallet ville frasi seg ansvaret for de lavtlønte. Alle er vel enige om at det denne gang er de lavtlønte som skal komme opp på et anstendig nivå, og vi har den tillit til våre forhandlere at det skal lykkes.

Kåre Rasmussen, Norsk Arbeidsmandsforbund: — På forrige Representantskapsmøte ble det hevdet at lønnsglidning skulle ha vært forbudt ved lov. Aspengren sa da at takket være lønnsglidningen har også de lavtlønte kommet opp på et anstendig nivå. Jeg synes dette er en riktig definisjon.

Tar jeg imidlertid eksempler blant dem jeg har med å gjøre som tillitsmann, så gir de uttrykk for at det er meget stor forskjell innen de forskjellige anlegg. Hos oss tjener folk mellom 40 og 45 kroner timen, mens man på andre anlegg tjener mellom 50 og 80 kroner timen. Folk jeg har med å gjøre er stort sett fornøyd med fortjenesten på 40 kroner timen, men de er misfornøyd med at folk som gjør samme arbeid tjener 50 kroner timen. De som tjener 80 kroner timen, sier at ved private anlegg lenger nord tjener de 100 kroner i timen. Da kan en aldri løse lavtlønnsproblemet. Vi har halvårlige forhandlinger og baserer oss nærmest på en fast-lønnsavtale. De er nå innstilt på ikke å få noe mer.

For å få løst lavtlønnsproblematikken, tror jeg det er nødvendig å definere hva som er lavtlønn. Hvor mye bør en tjene for å kunne eksistere? Vi må gå ut og si at de som tjener over 80 000 kroner, denne gang ikke kan vente å få noen økning utover å opprettholde sin nåværende levestandard. De som tjener over 120 000 kroner, bør heller gå noe ned.

Jeg er helt overbevist om at uansett hvor dårlig eller godt forhandlingsresultatet blir, så vil medlemmene i den nåværende øko-

nomiske situasjon være redde for å stemme forslaget ned. Dette vet Arbeidsgiverforeningen å utnytte til det ytterste. Selvig har gitt uttrykk for at det er lønnsglidningen som er årsaken til at vi har priset oss ut av markedet. Men man må vel i den forbindelse kunne si at det er arbeidsgiveren som har skylden for at lønnsglidningen er så stor som den er.

I den nåværende økonomiske situasjon bør man finne fram til et tak for lønnsglidningen, hvis vi skal ha reelle muligheter til å løse lavtlønnsproblemet.

Walter Kolstad, Sekretariatet, ga uttrykk for tilfredshet over at de tre forbunds forslag var trukket tilbake.

— Som dere har forstått, gikk dette forslaget atskillig lengre enn vårt forbund kunne være med på. Når dette er sagt, bør vi alle være oppmerksom på at disse tre forbund representerer mange medlemmer, og andre kan i tiden framover slå følge. Jeg synes derfor det er om å gjøre å få størst mulig enighet om det forslag som her skal vedtas. På bakgrunn av at det finnes helt spesielle tilfeller i enkelte forbund, som bør kunne løses spesielt, leverte jeg i går et tilleggsforslag til punkt 2, første avsnitt, med følgende ordlyd:

«..Sekretariatet får fullmakt til å utarbeide konkret forslag som gir forbund med helt spesielle lavtlønnsproblem anledning til å søke disse løst utover den generelle ramme.

Jeg henviser i denne forbindelse til tidligere lønnsoppgjør med såkalt prikket linje.»

Jeg trekker tilbake de fire siste ordene i første setning av forslaget, idet disse ord ga rom for fortolkninger langt utenfor tanken bak forslaget.

Forslaget innebærer at de forbund som måtte ha områder og arbeidsplasser med ekstremt dårlige forhold, får anledning til å ta opp dette spesielt. Det er ikke meningen at forslaget skal skape bred åpning for alle. Forslaget innebærer tvertimot at hvert enkelt tilfelle skal vurderes.

Med mitt forslag tenker jeg bl. a. på områder hvor felles lønnsstatistikk, med ulikheter på tosifrede prosenttall, hvor enkelte bedrifter med yteevne direkte sparer lønn på grunn av systemet. Og på spesielle forhold, eksempelvis hvor Norsk Arbeidsgiverforening alene er årsak til større ulikheter innen statistikken i det enkelte område. Med dette forslag søker jeg plattform for mest mulig enstemmighet ved sluttvoteringen. Såvidt jeg kan forstå, vil

forslaget kunne gi et slikt resultat. I realiteten er forslaget et kompromiss med en tillitserklæring til Sekretariatets vurderings-
evne.

Det hviler et spesielt ansvar på oss i dag. En del av dette ansvar er å legge forholdene til rette slik at oppgjøret bringes best mulig og mest mulig enstemmig i havn. Det er ikke bare avstemningen her i dag som er avgjørende, det er den endelige avstemningen våre medlemmer skal være med på, som må være det viktigste.

Jeg anbefaler Representantskapet å følge opp forslaget, og uttrykker håp om en realitetsvotering på det.

Arthur Svensson, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: — Noen ord om det som skjedde i går i forbindelse med det alternative forslaget som ble lagt fram av Totland, og som vi er blitt enig om å trekke tilbake. Dette alternativ ble gjenstand for harselering fra forskjellig hold. Jeg vil med bakgrunn i dette si at når fire forbund på vegne av sine medlemmer forsøker å finne en åpning for å komme til forhandlingsbordet for svært begrensede deler av sine medlemmer som er lavtlønte, så må ikke dette framstilles som uverdigg. Dette burde spesielt gjelde for dem som har oppnådd tariffbestemmelse som gir rett til lokale forhandlinger i hele tariffperioden, noe som har brakt deres medlemmer opp på toppen av lønnsstatistikken i norsk industri. Vi vil heller ikke godta at det er egoistisk å kjempe for våre lavtlønte, og at dette er usolidarisk. Vi kjemper for å få innfridd meget rettferdige krav for de lavest lønte i våre forbund. Vi har også tidligere blitt lovet støtte for disse grupper, men har hver gang blitt skuffet da resultatet forelå.

Hva er det som gjør at det reageres så sterkt på dette? Når vi, slik det står i Arbeiderbladet i dag, har hele Representantskapet med i kravet for de lavtlønte, så kan jeg ikke forstå hvorfor så mange med følelse avviser forbundenes rett til å kjempe denne kampen på den måten de mener tjener sine lavtlønte best. Jeg håper fremdeles det er slik at det er Norsk Arbeidsgiverforening som er hovedmotstanderen. Det absolutte minimum av åpning forslaget som nå er lagt fram av Walter Kolstad gir, må kunne vedtas uten store problemer for noen i Representantskapet.

Einar Hysvær snakket så riktig for de lavtlønte, men dessverre ble hans konklusjoner etter min oppfatning gale. Forskjellen på å løse lavtlønnsproblemene i forbundsvise oppgjør og i fellesoppgjør, er jo nettopp at vi for de lavtlønte områdene kan ta en konflikt. Det er det etter min mening svært urealistisk å regne med i et samordnet oppgjør.

Debatten var dermed avsluttet, og *dirigenten* ga ordet til LOs formann, *Tor Halvorsen*: — Jeg vil også få lov til å takke de tre forbund for at de trakk sitt alternative forslag tilbake. Jeg ser via denne handling muligheten for å komme fram til en løsning med bredest mulig støtte, og det er nettopp det vi trenger i den nåværende situasjon.

Det er noe uvant å kommentere en debatt etter at den vesentligste avgjørelsen allerede er fattet: Spørsmålet om oppgjørsformen ble jo avklart i går, hvor et stort flertall gikk inn for et samordnet kombinert oppgjør. Flertallsforslaget fra Sekretariatet har da også vært kommentert, og jeg må få lov til å trekke den konklusjon av debatten at det i grunnen ikke har vært så store motforestillinger, bortsett fra spørsmålet forbundsvise oppgjør kontra samordnet kombinert oppgjør. Hovedlinjene i Sekretariatets flertallsforslag har stort sett blitt akseptert.

Vi er nå enige om å legge opp til et oppgjør med en økonomisk politikk som trykker full sysselsetting. Det er et meget riktig prinsipp Representantskapet i realiteten slår fast i denne forbindelse. Vi er også enige om at den økonomiske ramme bør legges opp slik at vi stabiliserer den kjøpekraften vi hadde i 1977 for 1978.

Sist, men ikke minst, er vi enige om at det bør gjøres et spesielt opplegg når det gjelder forholdene for de lavtlønte innenfor våre tariffavtaler og innenfor våre arbeidsplasser.

Jeg har heller ikke registrert at det har vært motforestillinger til det forslag til løsning som foreligger fra Sekretariatet, og vil i den anledning understreke det Finn Nilsen ga uttrykk for i går, at på grunn av debatten vi har hatt har vi et bedre gjennomarbeidet forslag til løsning av lavtlønnsproblemet enn noen gang tidligere. Vi skulle selvfølgelig helst sett at vi hadde en annen økonomisk situasjon under forhandlingene når vi har dette forslaget å gå ut fra.

Jeg håper vi kan enes om å kjøre fram etter de linjene som ligger i forslaget.

Jeg ser det som naturlig at det utvalg vi har hatt i Sekretariatet — kanskje med en viss utvidelse — arbeider videre med det forslaget Representantskapet her tar stilling til. Jeg synes da det vil være riktig at Sekretariatet får seg oversendt de forslag som er kommet inn i forbindelse med tariffoppgjøret.

I forbindelse med Walter Kolstads forslag, vil jeg si at jeg aldri kan huske at man ikke har vært villig til å forsøke å finne løsninger der hvor det er helt spesielle forhold, dog uten at man har hatt en såkalt prikket linje.

I hvilken grad vi har lykket, er selvfølgelig et spørsmål, men det er ikke tvil om at viljen til å finne løsninger har vært til stede.

Jeg kan heller ikke se annet enn at intensjonene i Kolstads forslag i realiteten er dekket, både i punkt 2 og i punkt 4 i forslaget. Innenfor disse punkter skulle det være mulig å finne løsninger på det Kolstad var inne på.

Jeg finner derfor at det ikke skulle være grunnlag for å endre Sekretariatets innstilling, men at også dette forslaget oversendes Sekretariatet.

Ole Flesvig lanserte et forslag om å ta ut et spesielt avsnitt som angår jordbruket. Vi skal være klar over at vi her står overfor et samordnet kombinert oppgjør, en samordning som ikke bare skal gjelde våre grupper, men alle lønnstakere og inntektsgrupper i vårt samfunn. Jeg synes derfor det må være naturlig og riktig at Landsorganisasjonen i den forbindelse overfor Kontaktutvalget gir uttrykk for de synspunkter som ligger i dette.

Med dette har vi ikke tatt stilling til hvorvidt det kan være aktuelt og nødvendig å fortsette en videre opptrapping, men det er den økonomiske situasjon vi nå står overfor som gjør at moderasjon og vilje til løsninger også må finnes hos andre grupper.

Jeg vil understreke det jeg ga uttrykk for i min innledning i går, at etter vår oppfatning bør de i jordbruket som ligger lavt i inntekt, og som således er sammenliknbare med lønnstakernes lavtlønnsgrupper, få tilsvarende tillegg som våre lavtlønnsgrupper, hverken mer eller mindre.

Jeg kan ikke skjønne annet enn at dette må være et riktig utgangspunkt i den nåværende situasjon.

Bårdsen var inne på spørsmål som har med sluttvederlagsordningen å gjøre. Som dere alle kjenner til, står det i forslaget at man er innstilt på å ta opp til drøftelse visse sider ved sluttvederlaget. Det er riktig som Bårdsen sa, at man har bestemmelser som varierer ut fra de mange ulike forhold som er til stede i arbeidslivet. Styret har etter hvert måttet tilvenne seg en praksis når det gjelder å finne løsninger. De har vel kanskje ikke alltid vært like heldig når det gjelder dette, men jeg tror viljen til å finne løsninger har vært til stede i styret i Sluttvederlagsordningen.

Jeg finner det naturlig etter det som nå er kommet fram, at vi vurderer om det er grunnlag for å ta opp spørsmålet om praktiseringen av ordningen.

Det er ingen lett situasjon vi står overfor i forbindelse med denne tariffrevisjonen. Vi kjenner synspunktene som kommer fra den annen part. Vi vet at ressursene ikke er så store som man hadde ønsket, men nettopp i en slik situasjon synes jeg det er

viktig å forsøke å lansere et forslag fra denne forsamling som har så bred enighet og så stor styrke bak som vi i fagbevegelsen overhodet kan gi.

Jeg mener Sekretariatets forslag burde danne et godt grunnlag for den videre behandling, både i Sekretariatet og i de forhandlingsutvalg som senere skal inn i bildet.

Det har vært snakket om ansvar. Vi har vel alle ansvar når det gjelder dette spørsmålet. Jeg tror ikke vi skal definere flertallets eller mindretallets ansvar. Representantskapet som helhet har ansvar for at fagbevegelsen utfører de oppgaver vi er satt til å gjøre. Jeg har tro på at alle ledd i fagbevegelsen vil være seg sitt ansvar bevisst og gjøre det som er mulig for å innfri de målsettinger og de vedtak Sekretariatet til syvende og sist gjør.

Jeg vil igjen med dette anbefale Representantskapet å slutte opp om forslaget Sekretariatet har lagt fram, og håpe at Representantskapet også kan gi sin tilslutning til at man oversender de øvrige forslag til videre behandling i henhold til den prosedyre jeg har nevnt.

Dirigenten opplyste at formannen hadde angitt forslag til voteringstema, som går ut på at det utvalget som har utarbeidet flertallsforslaget blir utvidet, og at samtlige forslag som er kommet inn blir oversendt Sekretariatet.

Dirigenten foreslo at man tar opp til votering Sekretariatets flertallsforslag sammen med forslag om at de innkomne forslag oversendes Sekretariatet.

Følgende ba om ordet til *forretningsordenen*:

Mons-Erik Holtbakk, Norsk Tjenestemannslag: — Det er positivt at denne forsamling har tatt en debatt om innholdet i Sekretariatets forslag. Men i en del av de forslag som er kommet inn, tror jeg at representantene har ment at dette Representantskapet skal ta avgjørelsen til de viktige spørsmålene. Jeg har selv lagt inn et forslag som går ut på at Representantskapet ikke går inn for å etablere et lavtlønnsfond i forbindelse med dette tariffoppgjøret. I forslaget står det også at saken oversendes til videre behandling i Sekretariatet. Jeg ber om at det blir tatt opp til votering separat. Jeg kan ikke akseptere at dette oversendes Sekretariatet.

Tor Halvorsen opplyste at man i Sekretariatets flertallsforslag har drøftet seg fram til en helhet i hvordan dette spørsmålet skal løses. — Vi er alle enige om at skal vi kunne løse lavtlønns- og lønns-

målet på en bedre måte enn tidligere, så er det nødvendig med overføringer. Forslaget innebærer at man må ha overføringer i form av et fond og refunderingsordninger fra dette fondet. Hva som videre skjer med det prinsipielle i forslaget, får tiden vise. I den nåværende situasjon bør vi forsøke å løse spørsmålet slik flertallet har gått inn for.

Jeg har ikke noe imot realitetsvoting på dette spørsmålet, men jeg er av den oppfatning at det må kunne ses på lengre sikt i Sekretariatet.

Walter Kolstad, Sekretariatet: — Jeg forsto av formannens sluttinnlegg at han har positiv vilje til det forslag jeg har fremmet i denne forbindelse. Jeg forsto det slik at forslaget skulle viderebehandles av Sekretariatet. Det lå det også egentlig i forslaget, så jeg er tilfreds med den innstilling som her foreligger på det nåværende tidspunkt.

Dirigenten spurte om Holtbakk opprettholdt sitt forslag om realitetsvoting her. Dirigenten foreslo som votingstema at samtlige forslag oversendes Sekretariatet, inkludert Holtbakks forslag.

Vedtak:

Representantskapet vedtok — mot 1 stemme — at samtlige forslag oversendes Sekretariatet.

Voting

Man tok deretter opp til endelig voting Sekretariatets flertallsforslag, og at samtlige forslag oversendes Sekretariatet.

Vedtak:

Sekretariatets flertallsforslag ble vedtatt mot 2 stemmer.

Dirigenten ba om aksept for at protokollen fra Representantskapsmøtet kan godkjennes av Sekretariatet.

Dette ble godkjent.

LOs formann, Tor Halvorsen, fikk ordet til slutt og sa at han trodde Representantskapet hadde kommet fram til et forslag som det vil vise seg mulig å forhandle på. — Jeg håper på en bred forståelse og vilje i alle ledd når det gjelder de oppgavene vi nå står foran.

Halvorsen takket Representantskapets medlemmer og gjestene for denne gang, og ønsket god reise hjem.

Møtet sluttet kl. 11.15.

Navneliste

Følgende representanter møtte:

Arbeiderpartiets Presseforbund:

Bjørn Hansen, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:

Ove Varreng, Oslo, og Olav Markussen, Greåker.

Norsk Arbeidsmandsforbund:

Ole Flesvig, Oslo, Ole Bergsrønning, Løkken Verk, Kåre Rasmussen, Hommersåk, Knut Arnesen, Skaidi, Ingvald Berntsen, Figgjo og Margit Ulvøy, Fønnes.

Norges Befalslag:

Theodor Theodorsen, Oslo.

Bekledningsarbeiderforbundet:

Bjarne Bårdsen, Oslo, Torbjørn Simonsen, Sandefjord og Ingeborg Jacobsen, Drammen.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund:

Odd Isaksen, Oslo, Sigurd Engen, Oslo, Lars Eide, Haugesund, Villy Jacobsen, Oslo, Odd Myhre, Trondheim, Gudmund Gyberg, Kristiansand S., og Jørgen Kosmo, Horten.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

Kåre Haga, Oslo, Johannes Størksen, Oslo, Ronald Rooth, Oslo og John Erik Eriksen, Halden.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund:

Reidar Albertsen, Sofiemyr.

Norsk Grafisk Forbund:

Per Thorkildsen, Oslo, Kåre Eriksen, Oslo, og Gunnar Kokaas, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund:

Kåre Dalberg, Oslo.

Handel og Kontor i Norge:

Kåre Hansen, Oslo, Bjørn Hansen, Sarpsborg, John Ravnås, Oslo, Knut H. Bjaaland, Heistad, Brit Kvaale, Trondheim, Ann-Jorid Tingvoll, Tromsø og Hilmar Olsen, Gjøvik.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet:

Martin Tveiten, Bergen, og Arne Løken, Oslo.

Norsk Jernbaneforbund:

Leif Thue, Oslo, Enok B. Skramstad, Elverum, Alf Haugen, Trondheim og Haldor Krokeide, Nesttun.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund:

Jan Balstad, Oslo, Svenn Eriksen, Tønsberg, Gunnar Aagesen, Trolla, Henny Jensen, Hyggen, Erland Mikkelsen, Oslo, Guttorm Lunde, Mysen, og Hallgren Gundersen, Evenskjer.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:

Arthur Svensson, Oslo, Wilhelm Thoresen, Oslo, Henning Måre-dal, Høyanger, Helge Paulsen, Aspelund, Erling Ask, Vestfossen, George Gram Olsen, Sandefjord og Anna Låg, Vestfossen.

Norsk Kommuneforbund:

Torger Oxholm, Oslo, Else Moe, Oslo, Joralf Johnsen, Mosjøen, Gerd Landfald-Nielsen, Skien, Konrad Sæbø, Fyllingsdalen, Edel Myhre, Trondheim og Håkon Endresen, Stavanger.

Lensmannsetatens Landslag:

Roald Tønnes, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund:

Gunnar Tønder, Lørenskog.

Luftforsvarets Befalsforbund:

Karl M. Olsen, Ski.

Norsk Musikerforbund:

Sigurd Lønseth, Oslo.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Rolf Frøysland, Oslo, Hans Kjelsrud, Hamar, Erling Berg, Honningsvåg, Svein Fjellheim, Stavanger og Rolf Svestad, Flatåsen.

Norsk Olje- og Petrokjemiforbund:

Tom Nordahl, Stavanger.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund:

Arne Marthinsen, Oslo, Torger Seland, Skien, og Kjell Henning Johansen, Børgenhausen.

Postfolkenes Fellesforbund:

Gunnar Solvang, Den norske Postorganisasjon, Niels Olav Holmen, Norsk Postforbund, og Erling Sandvig, Norsk Postforbund.

Norsk Sjømannsforbund:

Kåre Kristoffersen, Oslo, Kaare Kjæraas, Sandefjord, Edmund Gjennestad, Trondheim, Einar Dahl, Haugesund og Willy Syversen, Fredrikstad.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund:

Kjell Berg, Oslo.

Norsk Sosionomforbund:

Bente Wilmar, Oslo.

Telefolkenes Fellesforbund:

Ove Ragnar, Norsk Tele Tjeneste Forbund, Odd-Kåre Kvalheim, Telegrafmennenes Landsforbund og Olav Solheim, Norsk Tele Tjeneste Forbund (observatør).

Norsk Tjenestemannslag:

Gerd Raaer, Oslo, Bjarne Ingsøy, Oslo, Mons Erik Holtbakk, Røyken, Tørris Markussen, Bardufoss, Håkon Holgernes, Bergen, og Wera Ebeltoft, Arendal.

Norsk Tolltjenestemannsforbund:

Odd Arne Kristiansen, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Arne Hermansen, Oslo, Ole Foshaug, Bakkehaug og Odd Bach, Oslo.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:

Rolf Johnsen, Oslo.

FYLKENES REPRESENTANTER:

Akershus fylke:
Odd M. Lundquist.

Aust-Agder fylke:
Arne Hasla.

Buskerud fylke:
Kristoffer Løvliid.

Finnmark fylke:
Ivar Nilsen.

Hedmark fylke:
John Borgen.

Hordaland fylke:
Yngvar Helle.

Møre og Romsdal fylke:
Ottar Kaldhol.

Nordland fylke:
Liv Johansen.

Oppland fylke:
Tron Strand.

Oslo fylke:
Ivar Ødegaard.

Rogaland fylke:
Johnny Håkon Mageland.

Sogn og Fjordane fylke:
Kåre Bruflat.

Telemark fylke:
Torolf Mathisen.

Troms fylke:
Sigmund Lorentsen.

Nord-Trøndelag fylke:
Svein Edvardsen.

Sør-Trøndelag fylke:
Jan Inge Asmul.

Vest-Agder fylke:
Nils Haaland.

Vestfold fylke:
Arne Marum.

Østfold fylke:
Leo Johannessen.

Fra Sekretariatet:

Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen, Liv Buck, Øystein Larsen, Finn Nilsen, Otto Totland, Lars Skytøen, Håkon A. Ødegaard, Arne Born, Einar Hysvær, Thorvald Karlsen og Walter Kolstad.

Varamenn til Sekretariatet:

Svein-Erik Oxholm, Harriet Andreassen, Ole Knapp, Yngve Hågensen, Roar Helgesen, Else Ørbæk, Eivind Strømmen, Sverre Kortvedt, Arild Kalvik, Rolf Hauge, Knut Nakken, Olaf Axelsen og Nils H. Johannessen.

Statstjenestemannskartellet:
Albert Uglem.

LOs kvinnesekretær:
Evy Boverud Pedersen.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:
Heidi Svendsen.

Revisjonsutvalget:
Harry Jørgensen, Jens Torp og Storm Lundberg.

DISTRIKTSKONTORENE:

LOs distriktskontor i Bergen:
Finn Lien og Olav Lerø.

LOs distriktskontor i Bodø:
Hans Nordahl Jensen og Odd M. Bakkejord.

LOs distriktskontor i Drammen:
Thorbjørn Hagen.

LOs distriktskontor i Førde:
John Bjarne Hjelmeland.

LOs distriktskontor i Gjøvik:
Roar Løver.

LOs distriktskontor i Hamar:
Aage Søgård.

LOs distriktskontor i Kirkenes:
Odd Holmgren.

LOs distriktskontor i Kristiansand:
Oddvar Gøthesen og Aage Bjorvand.

LOs distriktskontor i Molde:
Johnny Røed.

LOs distriktskontor for Oslo og Akershus:
Øivind Hvattum.

LOs distriktskontor i Porsgrunn:

Harald E. Olsen, Gerhard Lunde Larsen og Odd Kristensen.

LOs distriktskontor i Sarpsborg:

Rolf-Thore Hildebrandt.

LOs distriktskontor i Stavanger:

Erling Høiland.

LOs distriktskontor i Tromsø:

Svein Rasmussen og Rolf Nilssen.

LOs distriktskontor i Trondheim:

Rikhard Haugen og Ulf Guttormsen.

LOs administrasjon:

Egil Ahlsen, Gunnar Andersen, Tor Andersen (Tekn.), Tor Andersen (Pressa), Per Brannsten, Artur Bruflat, Karl Nandrup Dahl, Svein Fjæstad, Øistein Gulbrandsen, Steinar Halvorsen, Harry O. Hansen, Per Haraldsson, Thorleif Holth, Bjørn Kolby, Ragnar Røberg Larsen, Kjell Lien, Erik Nilsen, Mirjam Nordahl, Susi Ochsenbein, Børre Pettersen, Knut Ribbu, Rutner Rønnestad, Odd Harald Røst, Ulf Sand, Kaare Sandegren, Arne G. Strangel, Olaf Sunde, Kjell Arne Sveum, Kjell Terkelsen, Richard Trælnes og Kai Aagaard.

Samarbeidskomitéen DNA—LO:

Odvar Nordli, Reiulf Steen, Gro Harlem Brundtland, Ivar Leveraas og Trygve Bratteli.

Spesielt innbudte:

Tor Aspengren og Einar Strand.

Referent:

Berit Henriksen.

